

บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช
ที่มีต่อผู้ศรัทธา

The Role of Beliefs and Rituals about the City Pillar Shrine of
Nakhon Si Thammarat towards Believers

ปัทมาสน์ สุนทรโอวาท
Patthamas Suntorn-ovat

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Arts Degree in Thai and Applied Thai
Prince of Songkla University

2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช
ที่มีต่อผู้ศรัทธา

The Role of Beliefs and Rituals about the City Pillar Shrine of
Nakhon Si Thammarat towards Believers

ปัทมาสน์ สุนทรโอวาท
Patthamas Suntorn-ovat

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Arts Degree in Thai and Applied Thai
Prince of Songkla University

2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์   บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช
 ที่มีต่อผู้ศรัทธา

ผู้เขียน   นางสาวปัทมาสน์ สุนทรโอวาท

สาขาวิชา   ภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....
 (รองศาสตราจารย์มนตรี มีเนียม)

.....ประธานกรรมการ
 (รองศาสตราจารย์จรัสรัตน์ บัวแก้ว)

.....กรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณนะ หนูหมื่น)

.....กรรมการ
 (รองศาสตราจารย์มนตรี มีเนียม)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็น
 ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยและ
 ภาษาไทยประยุกต์

.....
 (ศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ ฟ้างู่งสง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคล
ที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(รองศาสตราจารย์มนตรี มีเนียม)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....

(ปัทมาสน์ สุนทรโสภาท)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติจบปริญญาในระดับใดมาก่อน
และไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(ปัทมาสน์ สุนทรโรวาท)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธา
ผู้เขียน	นางสาวปัทมาสน์ สุนทรโอวาท
สาขาวิชา	ภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์
ปีการศึกษา	2562

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธา รวบรวมข้อมูลด้วยการสังเคราะห์จากเอกสาร สื่อออนไลน์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในพิธีกรรม และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ศรัทธา 3 กลุ่ม ประกอบด้วย นักการเมือง พ่อค้ายักธุรกิจ ประชาชนทั่วไป รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วยคำถามแบบมีโครงสร้างและคำถามปลายเปิด

ผลการวิจัยพบว่าความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมีบทบาทต่อผู้ศรัทธาร่วมกัน 4 ประการ คือ 1.บทบาทในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจให้กับผู้ศรัทธา 2.บทบาทในการสร้างความรู้สึกร่วมของผู้ศรัทธา 3.บทบาทของศาสนาที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างปทัสสถานให้กับผู้ศรัทธา และ 4.บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากนี้พิธีกรรมยังมีบทบาทในการสร้างอัตลักษณ์ให้กับจังหวัดนครศรีธรรมราชอีกด้วย ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชดังกล่าว ตอบสนองความต้องการจำเป็นให้กับผู้ศรัทธาทั้งในด้านความต้องการขั้นพื้นฐาน ด้านจิตใจ และด้านสังคม

คำสำคัญ : ความเชื่อ พิธีกรรม ศาลหลักเมือง นครศรีธรรมราช

Thesis Title	The Role of Beliefs and Rituals about the City Pillar Shrine of Nakhon Si Thammarat towards Believers
Author	Ms. Patthamas Suntorn-ovat
Major program	Thai and Applied Thai
Academic Year	2019

ABSTRACT

This research is a qualitative research. The objective of this research was to study the role of beliefs and rituals about the city pillar shrine of Nakhon Si Thammarat towards believers. The data was collected by using synthesis from documents, online media, participatory observation and non-participatory observation in rituals and interviews from informants who are believers from 3 groups consisting of politicians, merchants or businessmen and the general public, including those involved in organizing the ceremonial rituals of the city pillar shrine of Nakhon Si Thammarat with structured questions and open-ended questions.

The results of the research showed that the beliefs and rituals about the city pillar shrine of Nakhon Si Thammarat has four roles for believers which are 1.the role in responding to the psychological needs of believers, 2.the role of creating common sense among believers, 3.the role of religion that is to hold the mind and create a sanctuary for believers, and 4.role in economic development of Nakhon Si Thammarat province. In addition, the ritual also plays a role in establishing the identity of Nakhon Si Thammarat province. beliefs and rituals about the city pillar shrine of Nakhon Si Thammarat meet the needs of believers in basic, psychological and social needs.

Keywords: Belief, Ritual, City Pillar Shrine, Nakhon Si Thammarat

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมือง นครศรีธรรมราชสำเร็จจุล่งไปได้ด้วยความช่วยเหลือจากรองศาสตราจารย์มนตรี มีเนียม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้เลือกและทำในประเด็นที่อยากจะทำมากที่สุด โดยอาจารย์จะคอยสนับสนุนและชี้แนะข้อบกพร่องในงานวิจัยออกมาดีที่สุด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ที่สละเวลาและแรงกายเพื่อช่วยให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ดำเนินไปจนถึงเป้าหมาย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วรรณนะ หนูหมื่น ที่เป็นเสมือนขุมพลังทางด้านจิตใจให้กับผู้วิจัย ที่ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจที่จะทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนสำเร็จ รวมถึงขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์จรัสรัตน์ บัวแก้ว ที่กรุณาชี้แนะแนวทางให้การแก้ไขวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้ดียิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัวสุนทรโอวาท คุณพ่อ คุณแม่และพี่ชาย ที่คอยสนับสนุนทุกการตัดสินใจของผู้วิจัย รวมถึงเป็นกำลังใจสำคัญของผู้วิจัยให้ก้าวข้ามอุปสรรคและความรู้สึกท้อแท้ที่เกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้งในการทำวิจัย ขอขอบคุณที่รักและเชื่อมั่นในตัวผู้วิจัยเสมอมา

ขอบคุณกัลยาณมิตร นางสาวศุภรดา โต๊ะหมาด ผู้ซึ่งเป็นกำลังใจสำคัญที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จจุล่ง ตลอดเวลาหนึ่งปีกว่าที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ทำการวิจัยจะมีเพื่อนคนนี้คอยอยู่เคียงข้างในการลงพื้นที่ ช่วยนำทาง แนะนำผู้ให้ข้อมูล ช่วยเก็บข้อมูล ช่วยแก้ปัญหา และให้กำลังใจผู้วิจัยอย่างเสมอมา หากไม่มีกัลยาณมิตรที่ดี วิทยานิพนธ์เล่มนี้อาจจะต้องใช้ระยะเวลามากกว่านี้ถึงจะแล้วเสร็จ นอกจากนี้ยังต้องขอบคุณไปถึงครอบครัวโต๊ะหมาด ที่เข้าใจและยินยอมให้บุตรสาวมาร่วมเดินทางไปทำวิจัยกับผู้วิจัยด้วย

ขอบคุณนางสาวกมลพรรณ เนาวพันธ์และนางสาวอังคณา ชูช่วยพันธ์ ที่มาช่วยเก็บข้อมูลในงานสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชตลอด 5 วัน เนื่องจากต้องเก็บข้อมูลหลายส่วนในช่วงเวลาเดียวกัน เพื่อนทั้งสองคนช่วยแบ่งเบาภาระงานของผู้วิจัยลงไปอย่างมาก ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนทั้งสองคนเป็นอย่างสูง นอกจากนี้ขอขอบพระคุณคุณชำนานู เยี่ยมยนต์ ผู้ดูแลศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชในช่วงปี 2561 ที่ผ่านมา ที่คอยอำนวยความสะดวกให้กับผู้วิจัยในการเก็บข้อมูลที่

ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช รวมถึงแนะนำผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญหลายท่านที่เป็นประโยชน์แก่งานวิจัย ทำให้การเก็บข้อมูลราบรื่นยิ่งขึ้น

-ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่มีอบทุนผลการเรียนดีเด่นให้แก่ผู้วิจัย และขอขอบคุณคุณกิตติปัทม์ แสงงาม ที่ให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางเกี่ยวกับการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้วิจัย

ท้ายที่สุดผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วง ทั้งผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่สละเวลาให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์ เพื่อนๆที่คอยให้คำปรึกษา เจ้าหน้าที่เทศบาลนครนครศรีธรรมราชหลายท่าน รวมถึงเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการอื่นๆที่ช่วยประสานงานด้วยความเต็มใจ หากตกหล่นรายชื่อท่านใดไปผู้วิจัยขออภัยเป็นอย่างสูง

ปัทมาสน์ สุนทรโอวาท

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(5)
Abstract.....	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(7)
สารบัญ.....	(9)
รายงานผลงานที่ตีพิมพ์.....	(12)
สำเนาต้นฉบับที่ได้รับการยินยอมตีพิมพ์บทความจากผู้พิมพ์.....	(13)
รายงานผลงานพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์.....	(14)
สำเนาต้นฉบับที่ได้รับการตอบพิจารณาผลงานบทความเพื่อตีพิมพ์.....	(15)
เนื้อหา	
บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	6
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	6
ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย.....	7
เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดนครศรีธรรมราช.....	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช.....	9
ทฤษฎีหน้าที่นิยม.....	10
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
สรุป และอภิปรายผลการวิจัย	14
สรุปผลการวิจัย.....	14
อภิปรายผลการวิจัย.....	18

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
1.บทบาทของความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธา.....	18
ผู้ศรัทธาที่เป็นนักรการเมือง.....	18
ผู้ศรัทธาที่เป็นพ่อค้านักธุรกิจ.....	22
ผู้ศรัทธาที่เป็นประชาชนทั่วไป.....	26
บทบาทในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจให้กับผู้ศรัทธา.....	29
บทบาทในการสร้างความรู้สึกร่วมของผู้ศรัทธา.....	30
บทบาทของศาสนาที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างปทัสสถานให้กับผู้ศรัทธา.....	32
บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดนครศรีธรรมราช.....	32
2.บทบาทของพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธา.....	34
องค์ประกอบในพิธีกรรม.....	34
พิธีกรรมและขั้นตอนในพิธีกรรม.....	45
บทบาทในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจให้กับผู้ศรัทธา.....	59
บทบาทในการสร้างความรู้สึกร่วมของผู้ศรัทธา.....	60
บทบาทของศาสนาที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างปทัสสถานให้กับผู้ศรัทธา.....	61
บทบาทในการสร้างอัตลักษณ์ให้กับจังหวัดนครศรีธรรมราช.....	62
บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดนครศรีธรรมราช.....	63
อภิปรายผลการวิจัยโดยภาพรวม.....	65
ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	69
บรรณานุกรม.....	70
บุคลากร.....	73
ภาคผนวก.....	75
บทความตีพิมพ์.....	76
บทความที่ได้รับการตอบพิจารณาผลงานเพื่อตีพิมพ์.....	91
ประวัติผู้วิจัย.....	104

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.....	35
ภาพที่ 2.....	38
ภาพที่ 3.....	40
ภาพที่ 4.....	42
ภาพที่ 5.....	45
ภาพที่ 6.....	50
ภาพที่ 7.....	52
ภาพที่ 8.....	54
ภาพที่ 9.....	56
ภาพที่ 10.....	57

รายงานผลงานตีพิมพ์

ปัทมาสน์ สุนทรโอวาท และ มนตรี มีเนียม. (2562). องค์ประกอบและบทบาทของพิธีกรรมสมโภช ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและจังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน *การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10 วันที่ 12 - 13 กรกฎาคม 2562 ณ อาคารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่* (หน้า 83 - 96). สงขลา: มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่

สำเนาต้นฉบับที่ได้รับการยินยอมตีพิมพ์บทความจากผู้พิมพ์

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
HATYAI UNIVERSITY

ม.หาดใหญ่ สร้างสรรค์สู่สากล สร้างคนสู่อนาคต
รู้จัก จูธรรม รู้สำนึก

ที่ ม.ญ. 0522/2562

14 พฤษภาคม 2562

เรื่อง แจ้งผลการพิจารณาการนำเสนอบทความวิจัยในการประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10

เรียน คุณปัทมาสน์ สุนทรโอวาท

ตามที่ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ได้กำหนดจัดการประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10 ขึ้นในวันที่ 12 - 13 กรกฎาคม 2562 ณ อาคารคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งท่านได้ดำเนินการจัดส่งบทความวิจัยเรื่อง "องค์ประกอบและบทบาทของพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและจังหวัดนครศรีธรรมราช" เพื่อเข้าร่วมการประชุมหาดใหญ่วิชาการดังกล่าว

บัดนี้ กระบวนการพิจารณาได้สิ้นสุดลงแล้ว มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ขอเรียนให้ท่านทราบว่า บทความวิจัยของท่านได้ผ่านการพิจารณาให้เข้าร่วมนำเสนอภาคบรรยาย กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในการประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10 ตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าว ทั้งนี้ขอความกรุณาท่านจัดส่งสื่อในการนำเสนออย่างสำเนาวิจัยและพัฒนา ภายในวันจันทร์ที่ 1 กรกฎาคม 2562 โดยท่านสามารถดูรายละเอียดในการจัดทำสื่อสำหรับการนำเสนอเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์งานประชุมหาดใหญ่วิชาการฯ <http://www.hu.ac.th/conference> เพื่อดำเนินการจัดทำสื่อต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ทัศนีย์ ประธาน)

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิจัย

ปฏิบัติหน้าที่แทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยหาดใหญ่

สำนักวิจัยและพัฒนา

โทรศัพท์ 0-7420-0300 ต่อ 211

โทรสาร 0-7442-4776

Hatyai University, the First Private University in Southern Thailand

125 / 502 Polpichai Rd. Hatyai Songkhla 90110 Thailand <http://www.hu.ac.th>
Tel 66 74 200300, 425000 Fax 66 74 425467

รายงานผลงานการตอบรับพิจารณาผลงานบทความเพื่อตีพิมพ์

ปัทมาสน์ สุนทรโรวาท และ มนตรี มีเนียม. (2562). ความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช
ที่มีต่อผู้ศรัทธา. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. (บทความได้รับการตอบรับ
เพื่อพิจารณาผลงานวิทยานิพนธ์เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่)

สำเนาต้นฉบับที่ได้รับการตอบพิจารณาผลงานบทความเพื่อตีพิมพ์

หนังสือรับรอง

การตอบรับผลงานวิทยานิพนธ์เพื่อตีพิมพ์

ข้าพเจ้า ดร.สัญญา เกียรติทรงชัย ตำแหน่ง บรรณาธิการวารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย สถานที่ทำงาน สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ถนนเลย-เชียงคาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๔๒๐๐๐ โทรศัพท์ ๐-๔๒๘๐-๘๐๐๐ ต่อ ๕๑๑๔๓ โทรสาร ๐-๔๒๘๑-๑๑๔๓

ขอรับรองว่า นางสาวบิษมาสน์ สุนทรโอวาท นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้นำส่ง บทความวิทยานิพนธ์ เรื่อง ความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธา เพื่อขอ ตีพิมพ์และเผยแพร่ในวารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จริง โดยขณะนี้อยู่ในขั้นตอน

ดำเนินการให้คณะกรรมการตรวจสอบ (Peer Review) พิจารณา

.....
(ดร.สัญญา เกียรติทรงชัย)
บรรณาธิการ
วันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๒

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเชื่อ มีที่มาจากในอดีตกาลที่วิชาการความรู้ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึงผู้คนอย่างในปัจจุบันนี้ เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ผิดแปลกไปจากชีวิตประจำวันของมนุษย์ อาทิ ปรากฏการณ์ธรรมชาติ การเปลี่ยนฤดูกาล ภัยพิบัติ และโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ ด้วยความที่มนุษย์ยังไม่มีความรู้มากพอรวมถึงความไม่เข้าใจในธรรมชาติ ทำให้มนุษย์ไม่สามารถหาคำตอบให้กับเหตุการณ์ต่างๆได้ มนุษย์จึงอนุมานไปเองว่าเหตุการณ์เหล่านั้นเกิดขึ้นจากผู้ที่มิอำนาจลึกลับเหนือมนุษย์ดลบันดาลให้เกิดขึ้น (ลักขณา ศกุนะสิงห์, 2556, น. 1) เช่นเดียวกับปฐม หงส์สุวรรณ (2556, น.41-73) ได้กล่าวถึงความเชื่อของมนุษย์ที่เริ่มมีการผสมผสานกันเมื่อศาสนาเริ่มเข้ามา มนุษย์จึงรับความเชื่อทางศาสนามาผสมผสานร่วมกับความเชื่อดั้งเดิมที่เชื่อในอำนาจของธรรมชาติ โดยเริ่มนำเอาศาสนาเข้ามาหลอมรวมเพื่ออธิบายถึงพลังเหนือธรรมชาติ ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้จะเห็นได้จากพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและพลังเหนือธรรมชาติ ซึ่งพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์นี้สามารถพบได้แทบทุกศาสนาและทุกชนชาติ ระบบคิดที่เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะนี้จึงทำให้มนุษย์มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

เมื่อระบบคิดมีการผสมผสานกันระหว่างความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อทางศาสนามนุษย์จึงประกอบกิจกรรมบางอย่างอันเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงรูปธรรมของศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมที่เรียกกันว่าพิธีกรรม การประกอบพิธีกรรมมีวัตถุประสงค์และการสร้างความหมายที่สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจในความเชื่อของแต่ละกลุ่มสังคม เพราะพิธีกรรมได้สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการ ความหวัง ความกลัว ความเสียใจ และความรู้สึกรื่นอื่นๆ พิธีกรรมจึงเป็นแบบแผนของกลุ่มคนที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการบางประการให้กับตนเอง (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2544, น. 1-3) เช่นเดียวกับศิริภาพ รุติฐาน (2556, น.9) ที่เสนอว่า พิธีกรรมเป็นกลวิธีในการต่อรองหรืออัญเชิญหนึ่งคือการควบคุมอำนาจเหนือธรรมชาตินั้น ดลบันดาลให้เกิดสิ่งต่างๆตามที่มนุษย์ร้องขอ พิธีกรรมจึงเป็นสื่อและวิธีการสำคัญ ที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสารกับอำนาจเหนือธรรมชาติ เพื่อเป็นหลักประกันว่าเมื่อมนุษย์ได้ประกอบพิธีกรรมแล้ว อำนาจศักดิ์สิทธิ์คงจะได้ยินคำร้องขอและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประกอบพิธีกรรมนั้น

มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นความสัมพันธ์ของความเชื่อและพิธีกรรม ในงานวิจัยเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมเรื่องขวัญในสังคมชาวไทเขิน เมืองเชียงตุง รัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า ได้ข้อสรุปว่าความเชื่อมีที่มาจากเรื่องเล่าภายในท้องถิ่น ซึ่งเรื่องเล่าเหล่านั้นได้ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ในการบอกถึงที่มาของการประกอบพิธีกรรมขึ้น (จุฑามาศ นิธิพานิช, 2555) อีกทั้งในงานวิจัยเรื่องอภิปรายญาในความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช ยังแสดงให้เห็นว่าการที่มนุษย์ยังคงมีความเชื่อและประกอบพิธีกรรมขึ้นนั้นเนื่องจากมนุษย์มีความไม่มั่นคงต่อชีวิต ทั้งทางด้านจิตใจและทางสังคม (พรพรหม ชลารัตน์, 2544) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ อันเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชุมชนในงานวิจัยเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนต่อศาลหลักเมืองจังหวัดขอนแก่น ได้ข้อสรุปว่าศาลหลักเมืองเป็นสถานที่แห่งความศักดิ์สิทธิ์และเป็นศูนย์รวมของความเชื่อและพิธีกรรมของคนในชุมชน (สาธนี ภูสนาม, 2549) งานวิจัยเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าความเชื่อและพิธีกรรมเป็นสองสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันมากและเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้

ความเชื่อนอกจากจะทำให้เกิดพิธีกรรมแล้ว ยังทำให้เกิดพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่สถิตของพลังอำนาจสำคัญที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้ศรัทธา ดังจะเห็นได้จากศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่ผู้ศรัทธาเชื่อกันว่ามีความศักดิ์สิทธิ์สามารถดลบันดาลในสิ่งที่ผู้ศรัทธาเลื่อมใสร้องขอได้อย่างใจหวัง ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชสร้างขึ้นจากการตรวจดวงชะตาของเมืองนครศรีธรรมราชพบว่าเข้าเกณฑ์ภัยร้ายหลายประการ จังหวัดนครศรีธรรมราชจะเลื่อมโทรมลงและไม่มีหนทางจะพัฒนาจังหวัดให้ดีขึ้นได้ วิธีแก้ไขคือต้องวางดวงชะตาเมืองใหม่และสร้างเสาหลักเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชจึงมีมติจะสร้างศาลหลักเมืองขึ้นเพื่อเป็นหลักชัยศูนย์รวมจิตใจของประชาชน (สัมพันธ์ ทองสมัคร, 2550, น. 13-16) ในการสร้างหลักเมืองนครศรีธรรมราชประกอบไปด้วยพิธีกรรมที่เข้มขลังศักดิ์สิทธิ์หลายพิธีกรรม ไม่ว่าจะเป็นพิธีเผาดวงชะตาเมืองเดิม พิธีตอกหัวใจสมุทร พิธีเบิกเนตรหลักเมือง เป็นต้น พิธีกรรมเหล่านี้จะเริ่มต้นตั้งแต่การล้างดวงชะตาเมืองเดิมไปจนถึงพิธีกรรมการสร้างเสริมมงคลแก่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ทุกพิธีกรรมต่างมีนัยสำคัญที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีเจ้าพิธีคนสำคัญคือพลตำรวจตรีขุนพันธรักษ์ราชเดช (เปรม ติณสูลานนท์และสมุท ติคง, 2544, น.2-4)

พิธีกรรมการสร้างที่เข้มขลังศักดิ์สิทธิ์ทำให้ผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาเข้ามากราบไหว้ ร้องขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือ เมื่อมีผู้ที่สมประสงค์ ความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจึง

แพร่กระจายออกไปจากปากต่อปาก เกิดเป็นความเชื่อร่วมกันจนถึงปัจจุบันว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชศักดิ์สิทธิ์ สามารถดลบันดาลให้ได้ตามที่ร้องขอ นายอดิศร เป็รียวหวาน (สัมภาษณ์วันที่ 11 พฤศจิกายน 2560) ผู้ดูแลศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชได้ให้ข้อมูลว่าโดยมากผู้ศรัทธามักจะเข้ามาร้องขอในสามเรื่อง คือ เรื่องการสอบและเรื่องการทำงาน เรื่องโชคลาภ และเรื่องการขอย้ายกลับมาทำงานในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยสามเรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีผู้มาร้องขอและสมหวังมากที่สุด

เมื่อเกิดความเชื่อของผู้ศรัทธาที่มีต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช จึงก่อให้เกิดพิธีกรรมการบนบานศาลกล่าวขึ้น กล่าวคือผู้ที่เชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเมื่อร้องขอสิ่งใดแล้วสมประสงค์ ก็จะนำสิ่งของที่ตนได้บอกกล่าวไว้ขณะที่ร้องขอสิ่งที่ประสงค์มาถวายเพื่อเป็นการแก้บน นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช โดยจะจัดขึ้นในวันที่ 1-5 สิงหาคม ของทุกปี เนื่องจากวันที่ 3 สิงหาคมเป็นวันที่ก่อตั้งหลักเมืองเป็นครั้งแรก ประกอบไปด้วยพิธีกรรมทางพราหมณ์ เป็นการบวงสรวงศาลหลักเมือง และพิธีกรรมทางพุทธศาสนาคือพิธีเจริญพระพุทธมนต์ นอกจากนี้ยังเปิดให้ประชาชนที่เข้าร่วมงานเข้ามาขอพรและแก้บนอีกด้วย เห็นได้ว่าความเชื่อถือศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชและพิธีกรรมที่ผู้ศรัทธาประกอบขึ้น มีความสัมพันธ์ในลักษณะของการเกื้อกูลตอบสนองต่อกัน

สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ ในบรรดาผู้ที่มีความเชื่อความศรัทธาต่อความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชนั้น มีนักการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นที่สังกัดพรรคการเมืองคู่แข่งกันรวมอยู่ด้วย โดยเฉพาะนักการเมืองระดับชาติบางคนที่เคยดำรงตำแหน่งเป็นถึงผู้นำระดับสูงของประเทศ คือ นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงบางกระทรวง รวมถึงนักธุรกิจระดับชาติหลายคนก็ให้ความเคารพนับถือศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการพัฒนา เทคโนโลยีและความทันสมัยได้เข้ามามีส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน ความเจริญทางด้านสาธารณสุข เศรษฐกิจ การศึกษาทำให้คนในสังคมมีระบบคิดที่เปลี่ยนแปลงไป แต่เหตุใดความเชื่อและพิธีกรรมที่ผู้ศรัทธามีต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจึงยังคงดำรงอยู่ สิ่งนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชยังคงมีบทบาทสำคัญในการตอบสนองความต้องการบางประการต่อผู้ศรัทธา ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจะชี้ให้เห็นระบบคิดของผู้ศรัทธาที่สะท้อนภาพของสังคมในยุคปัจจุบันออกมา ว่าคนในสังคมปัจจุบันกำลังประสบปัญหาใด ขาดสิ่งใด และมุ่งหวังสิ่งใดเป็นสำคัญ จึงน่าสนใจว่าเหตุใด

นักการเมืองและนักธุรกิจดังกล่าวถึงมีความเชื่อถือศรัทธาและเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชในยุคปัจจุบันที่สังคมพัฒนาไปมากแล้ว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าในปัจจุบันความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช มีบทบาทต่อผู้ศรัทธาที่เป็นกลุ่มนักการเมือง กลุ่มพ่อค่านักธุรกิจ และประชาชนทั่วไปอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

1.1. ผู้ให้ข้อมูลเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช เป็นผู้ศรัทธาต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช 3 กลุ่ม ได้แก่

1.1.1. ผู้ศรัทธาที่เป็นนักการเมือง ประกอบด้วย

1.1.1.1. นักการเมืองระดับชาติ 1 คน

1.1.1.2. นักการเมืองระดับท้องถิ่น 5 คน

1.1.2. ผู้ศรัทธาที่เป็นพ่อค่านักธุรกิจ ประกอบด้วย

1.1.2.1. นักธุรกิจระดับชาติ 2 คน

1.1.2.2. ผู้ประกอบการร้านค้าในจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งรายใหญ่และรายย่อย 4 คน

1.1.3. ผู้ศรัทธาที่เป็นประชาชนทั่วไป ประกอบด้วย

1.1.3.1. ผู้ศรัทธาที่เป็นคนในพื้นที่จำนวน 15 คน

ประกอบไปด้วยเพศหญิง 7 คนและเพศชาย 8 คน

1.1.3.2. ผู้ศรัทธาที่เป็นคนนอกพื้นที่จำนวน 10 คน

ประกอบไปด้วยเพศหญิง 5 คนและเพศชาย 5 คน

1.2. ผู้ให้ข้อมูลเรื่องการจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ได้แก่

1.2.1. พราหมณ์ที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมในวันที่ 31 กรกฎาคมถึง 4 สิงหาคม 2561 จำนวน 3 คน ประกอบไปด้วย

1.2.1.1. พราหมณ์ที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมที่มีอายุอยู่ในช่วง 70 - 89 ปี

1.2.1.2. พราหมณ์ที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมที่มีอายุอยู่ในช่วง 50 - 69 ปี

1.2.1.3. พราหมณ์ที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมที่มีอายุอยู่ในช่วง 30 - 49 ปี

1.2.2. เจ้าหน้าที่เทศบาลนครนครศรีธรรมราชที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดพิธีกรรม 4 คน ประกอบด้วย

1.2.2.1. รองนายกเทศมนตรี (รักษาราชการแทนนายกเทศมนตรีนครนครศรีธรรมราชในขณะนั้น)

1.2.2.2. เจ้าหน้าที่ฝ่ายสำนักการศึกษา

1.2.2.3. เจ้าหน้าที่เทศบาลนครนครศรีธรรมราชที่ประจำการที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเพื่ออำนวยความสะดวก จำนวน 2 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่ส่งผลต่อผู้ศรัทธา โดยใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามที่ศาลหลักเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งตั้งอยู่ในตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นศาลหลักเมืองที่มีชื่อเสียงและกำลังอยู่ในความสนใจของประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวเรื่องที่มีบุคคลสำคัญระดับประเทศหลายคนเดินทางเพื่อมาประกอบพิธีกรรมด้วยจุดประสงค์ส่วนตัวที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะการเป็นที่พึ่งทางใจด้านการขอพรเกี่ยวกับลาภ ยศ ความมั่งคั่งและ

อำนาจหน้าที่การงาน นี้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของผู้ศรัทธาต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มากกว่าศาลหลักเมืองในจังหวัดอื่น

4.ขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษา

การศึกษาบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ศึกษาผ่านการแสดงความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่ผู้คนแสดงความศรัทธาต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชอย่างไม่เสื่อมคลายกระทั่งถึงปัจจุบัน

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลและผลการวิเคราะห์ในประเด็นที่ค่อนข้างละเอียดอ่อนและมีความอ่อนไหวในด้านความรู้สึก รวมถึงอาจส่งผลกระทบต่อหน้าที่และการงานของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจึงขอใช้นามสมมุติตามจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

อนึ่ง บุคคลที่ยินยอมให้เปิดเผยข้อมูลได้ ผู้วิจัยจะขอระบุชื่อในงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ส่วนกลุ่มประชากรที่เป็นนักธุรกิจระดับชาติ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากสื่อออนไลน์เพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อไม่ให้งานวิจัยเล่มนี้ส่งผลกระทบต่อประชากรกลุ่มดังกล่าว

ทั้งนี้ ด้านประชากรกลุ่มพ่อค้ารายใหญ่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้นไม่ได้ประสงค์จะให้สัมภาษณ์โดยตรง แต่ก็ได้อนุญาตผู้วิจัยนำข้อมูลทุติยภูมิจากสื่อออนไลน์ที่เผยแพร่แล้ว มาใช้วิเคราะห์ศึกษาข้อมูลได้ ผู้วิจัยจึงใช้ข้อมูลส่วนนี้จากสื่อออนไลน์ เพื่ออ้างอิงประกอบการวิเคราะห์ต่อไปตามความประสงค์ของประชากรที่ศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธา มีขั้นตอนในการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ชั้นศึกษารวบรวมข้อมูล

1.1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สื่อออนไลน์ รูปภาพ ที่เกี่ยวข้องกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช

1.2. รวบรวมเอกสารเกี่ยวกับทฤษฎีทางคติชนวิทยาและทฤษฎีหน้าที่นิยม

2. ชั้นเก็บข้อมูลจากภาคสนาม

2.1. สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล โดยใช้คำถามแบบมีโครงสร้างและคำถามปลายเปิด

2.2. สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช

3. ชั้นศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากภาคสนาม โดยเน้นการอภิปรายวิเคราะห์ประเด็นสำคัญด้านบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรม โดยใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยม (functionalism)

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามจากคำถามแบบมีโครงสร้างและคำถามปลายเปิด

4. ชั้นสรุปและอภิปรายผลการศึกษา

สรุปและอภิปรายผลการศึกษาโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานราชการในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่นและการท่องเที่ยวของจังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ส่งเสริมเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ของคลัง เครื่องบูชาสักการะของจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการสร้างคุณค่าแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ตามแนวคติชนสร้างสรรค์

เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

- 1.เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2.เอกสารที่เกี่ยวข้องกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช
- 3.ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดนครศรีธรรมราช

แต่เดิมเมืองนครศรีธรรมราชนี้เป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า “ตามพรลิงค์” บ้างว่าชื่อนี้มาจากภาษาทมิฬที่แปลว่า “ฝ่ามือสีแดง” บ้างก็ว่าชื่อนี้น่าจะเขียนตามอย่างภาษาเขมรที่ออกเสียงอย่างไทยว่า ตามพรลิง ซึ่งแปลว่าเมืองที่มีหลักธรรมเป็นที่พึ่งหรือเมืองที่มีธรรมะเป็นมิ่งขวัญ แต่ต่อมาคนสมัยโบราณได้เปลี่ยนคำเขมรเป็นคำไทยว่า “สิริธรรมนคร” แปลว่า นครที่มีธรรมเป็นสิริหรือมิ่งขวัญ เช่นเดียวกันกับภาษาเขมร พ่อเมืองหรือเจ้าเมืองก็ได้สมญาว่าพญาศรีธรรมมาโคกราช อันเป็นเหตุให้เปลี่ยนชื่อเมืองอีกครั้งเป็น “นครศรีธรรมราช” (วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราชร่วมกับกรมศิลปากร, 2531, น.194-198) ต่างจากปรีชา นุ่นสุข (2544, น.78-80) ที่มองว่า เมืองตามพรลิงค์มีที่มาจากชื่อของเมืองโบราณที่ชื่อว่ากะมะลิง ซึ่งมีที่มาจากชื่อที่คนจีนเรียกพื้นที่แถบนี้ว่าตั้งมาหลัง เจาซูกัว โดยในศิลาจารึกเรียกว่าตามพรลิงค์หรือตามรลิงคะ ซึ่งหมายถึงเมืองนครศรีธรรมราชโบราณ

ในสมัยอาณาจักรตามพรลิงค์มีการติดต่อค้าขายกับทั้งจีนและอินเดีย มีการค้นพบหลักฐานต่างๆไม่ว่าจะเป็น เทวรูป ศิวลึงค์ เครื่องถ้วยจีน และเหรียญต่าง เมืองหลวงในยุคแรกๆสันนิษฐานว่าอยู่บริเวณเมืองท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน เนื่องจากพบเครื่องมือที่ใช้ในยุคหินและโบราณวัตถุ เมื่อเมืองท่าเรือล่มสลายอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติและโรคระบาดจึงย้ายมาตั้งเมืองใหม่ที่เมืองพระเวียง ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลในเมือง (เขตศาลาามิชัย) อำเภอเมืองนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน เมืองพระเวียงนี้นอกจากจะมีกองทัพที่เข้มแข็งจนสามารถยกทัพไปตีเมืองลังกาได้แล้ว ยังได้รับแบบแผนทางพระพุทธศาสนาของลังกามาเผยแพร่จนกลายเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่ลี้กาวงศ์ (ถนอม พูนวงศ์, 2550, น.21-28)

ในสมัยสุโขทัยเมืองนครศรีธรรมราชได้รวมอยู่ในราชอาณาจักรสุโขทัยอันเป็นรัชสมัยของพ่อขุนรามคำแหงในฐานะเมืองพระยามหานคร ความเจริญทางพระพุทธศาสนาที่มีมาแต่ดั้งเดิม

นั้นยังคงเจริญอยู่มาก พ่อขุนรามคำแหงก็ได้อาราธนาพระสงฆ์จากนครศรีธรรมราชขึ้นไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่กรุงสุโขทัย นอกจากนี้ยังได้อัญเชิญพระพุทธรูปศิหิงค์จากนครศรีธรรมราชไปประดิษฐานที่กรุงสุโขทัยด้วย ในสมัยอยุธยาเมืองนครศรีธรรมราชอยู่ในฐานะเมืองพระยามหานครเช่นเดิม ในช่วงนี้มีชาวต่างประเทศเข้ามาเป็นจำนวนมาก ในแผ่นดินสุดท้ายของกรุงศรีอยุธยาในช่วงเวลาที่กรุงแตกเป็นครั้งที่ 2 นั้น พระปลัดผู้รั้งเมืองนครศรีธรรมราชได้ตั้งตัวขึ้นเป็นอิสระขึ้นมาก๊กหนึ่ง แต่ถูกสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชปราบลงได้และถูกนำตัวมาไว้ที่กรุงธนบุรี ต่อมาทำความดีความชอบจนได้รับความไว้วางพระราชหฤทัย จึงได้กลับมาครองเมืองนครศรีธรรมราชอีกครั้งหนึ่ง และในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ปกครองเมืองนครศรีธรรมราชคือเจ้าพระยานครฯ (น้อย) ซึ่งเป็นเจ้าเมืองที่เป็นเลิศในเรื่องการรบและการปกครอง ส่งผลให้หัวเมืองปักษ์ใต้สงบเรียบร้อยยาวนานมาจนถึงในปัจจุบัน (เกียรติประวัติ อนุรักษ์ศิลป, 2546, น.386-390)

จากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดหวัดนครศรีธรรมราชทำให้เห็นว่าจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานมาตั้งแต่ในสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ เป็นเมืองอันเป็นศูนย์กลางทางด้านพระพุทธศาสนา และเป็นแหล่งของโบราณสถานและโบราณวัตถุ ทำให้จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์รวมของวัฒนธรรมและความเชื่อต่างๆตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

2.เอกสารที่เกี่ยวข้องกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช

ลักษณะของหลักเมืองนครศรีธรรมราชในอดีตเป็นเพียงเสาอย่างง่ายอยู่ภายในอาคารฐานพระสยาม สันนิษฐานว่าน่าจะมีขึ้นในช่วงสมัยอยุธยา ภายในมีศิวลึงค์ซึ่งฝังจมอยู่ในจอมปลวก ด้านหน้ามีฐานใหญ่สำหรับเป็นที่ตั้งของเทวรูป และมีแผ่นหินใช้สำหรับบรรจุแก้วแหวนเงินทองเพื่อฝังไว้ในศาสนสถานนั้น (วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, 2521, น. 405)

ต่อมาในปีพ.ศ.2528 มีการตรวจดวงชะตาเมืองของจังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่าเข้าเกณฑ์ภัยร้ายร้ายประการ สมควรที่จะต้องวางดวงชะตาเมืองใหม่และสร้างเสาหลักเมือง โดยเสาหลักเมืองที่สร้างขึ้นนี้ทำจากไม้ตะเคียนทองซึ่งได้มาจากเขายอดเหลือง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช นำมาแกะสลักเป็นลวดลายอันเป็นสัญลักษณ์แทนความเชื่อตามภูฏาจักรและโลกธรรม ในการสร้างเสาหลักเมืองขึ้นนี้จะต้องมีการประกอบพิธีกรรมต่างๆเพื่อเป็นการล้างดวงชะตาเมืองเดิมและเพื่อความเป็นสิริมงคลของเสาหลักเมืองที่สร้างขึ้นใหม่ด้วย (เปรม ติณสูลานนท์และสมุล ติคง, 2544, น. 1-10) บริเวณศาลหลักเมืองประกอบไปด้วยอาคารห้าหลัง หลังกลางเป็นที่

ประดิษฐานของเสาหลักเมือง ส่วนอีกสี่หลังเรียกว่าศาลจตุโลกเทพ ประกอบไปด้วยศาลพระเสื้อเมือง ศาลพระทรงเมือง ศาลพระพรหมเมืองและศาลพรบันดาลเมือง (ฝ่ายส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักปลัดเทศบาล เทศบาลนครศรีธรรมราช, ม.ป.ป. น.4)

จากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชทำให้เห็นว่า ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชนั้นแต่เดิมสันนิษฐานว่าอาจจะเคยมีก่อน แต่สำหรับศาลหลักเมืองในปัจจุบันนั้นสร้างขึ้นเพื่อวางดวงชะตาเมืองขึ้นใหม่ มีพิธีกรรมที่เข้มขลังศักดิ์สิทธิ์ ผสมผสานกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนาในเรื่องของกฎวัฏจักรและโลกธรรม

3. ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1. ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism)

แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลคติชนแนวหนึ่งที่หลีกเลี่ยงคำถามเกี่ยวกับการกำเนิดและการแพร่กระจายของข้อมูลไปเป็นการเน้นบทบาทของคติชนในวัฒนธรรม ซึ่งนักมานุษยวิทยาวัฒนธรรมอเมริกันได้รับหลักการของความคิดเห็นแนวนี้ โดยนำมาเกี่ยวข้องกับการรวมการศึกษาวัฒนธรรมทั้งหมดให้เป็นหนึ่งเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมที่ไม่ได้เป็นตัวหนังสือ ด้วยการตั้งคำถามว่า คติชนมีส่วนในการธำรงรักษาสถาบันทางสังคมอย่างไร (เสาวลักษณ์ อนันตสานต์, 2543, น.37)

แรดคลิฟฟ์ บราวน์ (Redcliffe – Brown) มองว่าสังคมมนุษย์มีความต้องการจำเป็นไม่เหมือนกัน เพราะสังคมแต่ละสังคมไม่เหมือนกัน ดังนั้นวัฒนธรรมของแต่ละสังคมจึงมีหน้าที่หรือประโยชน์ที่ต่างกันออกไป นอกจากนี้สังคมๆหนึ่ง จะมีส่วนต่างๆของสังคมทำหน้าที่ในการแก้ไขปัญหา หรือตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของคนในสังคม (Redcliffe – Brown ม.ป.ป. อ้างถึงใน สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2550)

มาลินอฟสกี (Malinowski) (ม.ป.ป. อ้างถึงใน กมล ปั้นกลาง 2548) ได้จำแนกวัฒนธรรมเป็นสถาบันย่อยๆ สถาบันวัฒนธรรมมีหน้าที่สนองความต้องการทางชีวภาพ จิตภาพ และสังคมที่แตกต่างกันออกไป ความต้องการพื้นฐานหรือความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ดังกล่าว มีอยู่ 7 ประการ คือ อาหาร การสืบพันธุ์ ความสะดวกสบายทางกาย ความปลอดภัย การพักผ่อน การเคลื่อนไหว และการเจริญเติบโต โดยที่กระบวนการตอบสนองจะเป็นกระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์

ต่อเนื่องเป็นระดับขึ้นไป มาลินอฟสกี (Malinowski) ได้เสนอแนวความคิดว่าวัฒนธรรมมีหน้าที่หลักคือการตอบสนองความต้องการจำเป็น 3 ชั้นของมนุษย์ในสังคม คือ 1.ความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานเป็นความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์หรือที่เรียกว่าปัจจัย 4 ประกอบด้วย อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค 2.ความต้องการจำเป็นด้านสังคม เป็นการร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในสังคมเพื่อให้เกิดผลที่สามารถไปตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ และ 3.ความต้องการจำเป็นทางด้านจิตใจ (จุฑามาศ นิธิพานิช, 2555, น.18 – 19)

เมื่อพิจารณาในภาพรวมจะเห็นได้ว่า ในการศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมตามทฤษฎีของมาลินอฟสกี (Malinowski) จะพิจารณาสถาบันหลักทางวัฒนธรรม เพื่ออธิบายว่าสถาบันทางวัฒนธรรมเหล่านั้นทำหน้าที่ตอบสนองต่อความต้องการทางชีวภาพของปัจเจกบุคคลอย่างไร และมีความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรมอย่างไร (วัชรพร วงศ์กัณหา, 2555, น.115)

ศิริพร ฤ กลาง (2557, น.360) ได้ชี้ให้เห็นว่าคติชนแต่ละประเภทล้วนมีหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการจำเป็น 3 ชั้นตามแนวคิดหลักของมาลินอฟสกี (Malinowski) การจะศึกษาเพื่อค้นหาว่าคติชนแต่ละประเภทมีบทบาทหน้าที่อย่างไรต่อสังคมจึงควรศึกษาโดยใช้บริบทของสังคมนั้นๆในการศึกษา เพราะข้อมูลคติชนอันเป็นข้อมูลทางวัฒนธรรมมีบทบาทต่อสังคมแต่ละสังคมแตกต่างกัน

ทฤษฎีหน้าที่นิยมให้ความสำคัญกับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานให้กับคนในสังคม นับเป็นหน้าที่สำคัญของวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของคติชนในส่วนของวัฒนธรรม ความเชื่อและพิธีกรรม ผู้วิจัยจะนำมาปรับใช้ในการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชต่อไป

3.2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมทั้งในประเทศไทยและในบางรัฐของประเทศเพื่อนบ้าน ในประเด็นต่างๆดังนี้

พรพรหม ชลารัตน์ (2544) ศึกษาเรื่อง **อภิปรัชญาในความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช** พบว่า ชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชมีแนวคิดเชิงอภิปรัชญาตามคติของศาสนาพราหมณ์แฝงอยู่ในความเชื่อและพิธีกรรม โดยแนวคิดเชิงอภิปรัชญานี้แบ่งออกเป็นสามประเด็น ประเด็นที่หนึ่ง คือความเป็นจริงของเทพเจ้า เชื่อว่าเทพเจ้าเป็นผู้สร้างและกำหนดความเป็นไปของชีวิต ประเด็นที่สอง คือความเป็นจริงของโลก เชื่อว่ายังมีอีกโลกหนึ่งนั่นคือโลกของมนุษย์

ที่ถูกกำกับดูแลโดยเทพเจ้า และประเด็นที่สาม คือความเป็นจริงของชีวิต เชื่อว่าชีวิตถูกสร้างขึ้นและมีแนวทางการเป็นไปของชีวิตตามการควบคุมของเทพเจ้า รวมถึงเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตายว่ายังคงมีอีกโลกหนึ่งอันเป็นโลกของการควบคุมดูแลโดยเทพเจ้าเช่นเดียวกัน

พยางค์ มุลวาปี (2548) ศึกษาเรื่อง **เสาหลักเมืองกับชุมชนในเมืองปัตตานี** พบว่าหลักเมืองปัตตานีมีบทบาทต่อคนในชุมชนสามกลุ่มคือ คนไทย คนมุสลิม และคนจีนแตกต่างกัน โดยคนไทยและคนจีนจะนับถือเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวมากกว่าเนื่องเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในชุมชนมาก่อนหลักเมือง และหลักเมืองไม่มีบทบาทต่อคนมุสลิมเลยเนื่องจากขัดกับหลักคำสอนของศาสนา ถึงแม้ว่าหลักเมืองปัตตานีจะถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับคนในชุมชน แต่คนในชุมชนยังคงยึดมั่นในวัฒนธรรมความเชื่อเดิมจนยากที่จะเปิดรับวัฒนธรรมความเชื่อใหม่อย่างหลักเมืองปัตตานีที่ถูกสร้างขึ้นภายหลังได้

สารณี ภูสนาม (2549) ศึกษาเรื่อง **ความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนต่อศาลหลักเมืองจังหวัดขอนแก่น** พบว่าชุมชนมองว่าศาลเจ้าพ่อหลักเมืองขอนแก่นเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจเป็นที่สิงสถิตของผู้มีอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติและสามารถดลบันดาลในสิ่งที่ตนหวังได้ การประกอบพิธีกรรมภายในศาลหลักเมืองไม่มีกำหนดเป็นแบบแผนที่แน่นอนซึ่งจะเป็นไปตามความเชื่อของแต่ละบุคคล ส่วนพิธีกรรมการแก้บนจะมี 2 ลักษณะ คือผู้ที่บนบานดำเนิการแก้บนด้วยตนเองและให้ผู้ดูแลศาลเป็นผู้ดำเนิการแก้บนให้

แก้วตา จันทรานุสรณ์ (2551) ศึกษาเรื่อง **หลักเมืองขอนแก่น : การสร้างและการช่วงชิงความหมายในพื้นที่อำนาจ** พบว่าศาลหลักเมืองของแก่นเป็นพื้นที่ที่รัฐ ท้องถิ่น และภาคเอกชนใช้ในการช่วงชิงและต่อรองอำนาจในหลายยุคหลายสมัย โดยใช้พิธีกรรมและความเชื่อเป็นเงื่อนไขในการสร้างอำนาจและรักษาทุนทางเศรษฐกิจและการเมือง โดยศาลหลักเมืองขอนแก่นได้กลายเป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมทางการเมืองที่ถูกจัดขึ้นโดยเทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นโดยมากเชื่อมโยงกับพิธีกรรมที่ทำให้เกิดสำนึกร่วมทางสังคม โดยเฉพาะสำนึกความเป็น “คนขอนแก่น” ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายสาธารณะของรัฐ และในส่วนของภาคเอกชนพบว่าการสร้างพื้นที่โดยการบริจาคเงินสนับสนุนโครงการบูรณะศาลหลักเมืองจำนวนมาก รวมถึงได้อยู่ในตำแหน่งสำคัญในพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์และมีส่วนร่วมในขั้นตอนพิธีการสำคัญของทางราชการ

อัมพิกา ยะคำป้อ (2554) ศึกษาเรื่อง **พลวัตและบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์บ้านที่บ้านไม้ลุงชน อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย** พบว่าพลวัตของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์บ้านไม้ลุงชน มี 3 ประการ คือ 1.มีการย้ายศาลเจ้าบ้านให้มาอยู่กลางหมู่บ้านและปรับปรุงให้ทันสมัยขึ้น 2.มีการรับเอาชื่อผีอารักษ์เมืองเชียงใหม่มาเป็นชื่อผีอารักษ์บ้านไม้ลุงชน 3.มีการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมที่ต่างไปจากเดิม ในส่วนบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมพบว่าความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์บ้านที่บ้านไม้ลุงชนนี้มีบทบาทในระดับชุมชนและระดับปัจเจก

บุคคล กล่าวคือ ในระดับชุมชนนั้นพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์บ้านมีบทบาทในการสืบทอดความเชื่อ และพิธีกรรมของชาวไทลื้อในบริบทใหม่ และเป็นศูนย์รวมจิตใจและเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆที่อยู่ในชุมชน ระดับปัจเจกบุคคลนั้นพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์บ้านมีบทบาทในการให้ความมั่นคงทางด้านจิตใจ รวมถึงมีบทบาทต่อการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน ด้วยการไม่ดื่มสุรา และงดเว้นเนื้อสัตว์ในวันพระ

พิพัฒน์ วิถี (2554) ศึกษาเรื่อง **สัญลักษณ์ในพิธีกรรมงานบวชของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทย-เขมร : กรณีศึกษา ตำบลเมืองที่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์** พบว่า พิธีกรรมการบวช เณรและภิกษุเป็นสัญลักษณ์ของความกตัญญูทเวที โดยพิธีกรรมต่างๆที่ปรากฏในงานบวชต่างก็แสดงให้เห็นถึงสัญลักษณ์บางอย่าง อาทิ การบวงสรวงเช่นไหว้เป็นสัญลักษณ์ของการติดต่อสื่อสารระหว่างมนุษย์ ผี และเทพ เครื่องยกครูเป็นสัญลักษณ์ของการสักการะนอบน้อม พิธีบายศรีสู่ขวัญเป็นสัญลักษณ์ของภพภูมิ การบวชนาคเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ การเจริญพระพุทธมนต์เป็นสัญลักษณ์ของการตั้งมั่นในหลักคำสอน เป็นต้น

จุฑามาศ นิธิพานิช (2555) ศึกษาเรื่อง **ความเชื่อและพิธีกรรมเรื่องขวัญในสังคม ชาวไทเขิน เมืองเชียงตุง รัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า** พบว่าชาวไทเขินยังมีความเชื่อเรื่องขวัญและพิธีหาขวัญให้กับคน สัตว์ พืช และสิ่งของบางชนิดอยู่ ซึ่งการหาขวัญให้กับสัตว์นั้นในปัจจุบันพบการหาขวัญให้กับสัตว์เพียงชนิดเดียวคือ ควาย ส่วนการหาขวัญให้กับพืชปัจจุบันพบเพียงชนิดเดียวเช่นกันคือการหาขวัญให้กับ ต้นข้าว ส่วนการหาขวัญให้กับสิ่งของนั้นเป็นการกระทำเพื่อแสดงถึงความกตัญญูต่อสิ่งของที่มีบุญคุณต่อชีวิต โดยจะทำพิธีหาขวัญให้กับหม้อหนึ่ง ไหข้าว ก้อนเส้า เต้าไฟ และเงินคำ ความเชื่อเรื่องขวัญของชาวไทเขินยังมีบทบาทและหน้าที่ต่อกลุ่มสังคมของชาวไทเขิน 5 ประการ ได้แก่ 1.บทบาทหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการด้านจิตใจ 2.บทบาทหน้าที่ในการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน 3.บทบาทหน้าที่ในการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม 4.บทบาทหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรมของชุมชน 5.บทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษแก่ชุมชน

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้เห็นว่าความเชื่อและพิธีกรรมต่างมีบทบาทต่อชุมชนหรือสังคมด้านใดด้านหนึ่งเสมอ อันเนื่องมาจากความเชื่อและพิธีกรรมนั้นต่างก็มีหน้าที่ในการตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลทั้งในระดับปัจเจกและสังคม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเพื่อจะให้เห็นว่า ความเชื่อและพิธีกรรมดังกล่าวมีบทบาทต่อปัจเจกบุคคลและชุมชนอย่างไร

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

บทบาทของความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธา

ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมีบทบาทต่อผู้ศรัทธาในแต่ละอาชีพแตกต่างกัน เพราะความเชื่อต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชตอบสนองต่อความต้องการของคนแต่ละอาชีพ แต่ละสถานภาพแตกต่างกัน ผู้ศรัทธาที่เป็นนักการเมือง มีความเชื่อว่าจะต้องมากราบไหว้ ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชก่อนการเลือกตั้ง เพื่อขอให้ชนะการเลือกตั้ง นักการเมืองระดับท้องถิ่น จึงเข้ามากราบไหว้แสดงเจตจำนงของการเป็นนักการเมืองต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชก่อนการเลือกตั้งเสมอ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชสามารถขอตำแหน่งทางการเมืองได้ตั้งใจหวัง ทำให้มีนักการเมืองระดับชาติหลายคนที่มีความศรัทธาต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเข้ามากราบไหว้เพื่อขอตำแหน่งในระดับสูงด้านงานทางการเมืองระดับประเทศไทย

ผู้ศรัทธาที่เป็นพ่อค้านักธุรกิจที่เป็นผู้ประกอบการร้านค้าในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความเชื่อว่าหากเคารพบูชาศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจะทำให้ธุรกิจการค้าเจริญรุ่งเรือง มีลูกค้าเพิ่มมากขึ้น และร่ำรวยขึ้น

ส่วนนักธุรกิจระดับชาติบางคนที่มีความศรัทธาต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นอย่างมากมักจะมาทำพิธีกรรมที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นประจำทุกปีแสดงให้เห็นว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชยังคงสามารถตอบสนองความต้องการด้านความมั่งคั่ง และอำนาจการทำงานให้รุ่งเรือง

ผู้ศรัทธาที่เป็นประชาชนทั่วไป จะขอพรแตกต่างกันออกไปตามแต่ปัญหาของแต่ละบุคคล โดยมากจะเป็นการขอพรเรื่องสุขภาพ หน้าที่การงาน การเงิน รวมถึงขอให้เทพหลักเมืองช่วยเหลือปัญหาที่เกินจะตั้งรับได้ เช่น ปัญหาของสภาพอากาศ ซึ่งเป็นปัญหาหลักของเกษตรกร

เมื่อได้นำเอาความเชื่อของผู้ศรัทธาที่เป็นนักการเมือง พ่อค้านักธุรกิจ และประชาชนทั่วไป มาวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีหน้าที่นิยม ทำให้เห็นถึงบทบาทของความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธา 4 ประการ

1.บทบาทในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจให้กับผู้ศรัทธา ความเชื่อได้สร้างความหวัง สร้างความมั่นใจให้กับผู้ศรัทธา และผ่อนคลายความกังวลภายในจิตใจให้กับคนทุกอาชีพ เพราะทุกอาชีพต่างต้องพบกับสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน ศาลหลักเมืองจึงเป็นเสมือนพื้นที่ที่ช่วยบรรเทาความทุกข์ใจให้กับคนทุกอาชีพและทุกสถานภาพ

2.บทบาทในการสร้างความรู้สึกร่วมของผู้ศรัทธา ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชได้กลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของคนที่มีเชื่อในเรื่องเดียวกัน รวมถึงเชื่อมโยงสถาบันต่างๆในสังคมให้ทำหน้าที่ร่วมกันกันอย่างเป็นระบบ

3.บทบาทของศาสนาที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างปทัสสถานให้กับผู้ศรัทธา เป็นการสอดแทรกหลักธรรมคำสอนไว้ร่วมกับความเชื่อของผู้ศรัทธา นัยหนึ่งเป็นการนำเอาสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาใช้ควบคุมคนในสังคมให้ประพฤติแต่สิ่งที่ดี

4.บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดนครศรีธรรมราช เรื่องราวของความศรัทธาศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชและจิตศรัทธาที่ดำเนินมาควบคู่กันยังคงมีอิทธิพลต่อความเชื่อของผู้ศรัทธา ทำให้จิตศรัทธาที่ยังคงทำรายได้ให้กับตลาดพระของจังหวัดนครศรีธรรมราช นัยหนึ่งการที่จุดกำเนิดของจิตศรัทธามาจากศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่คนจากหลายพื้นที่ให้ความเคารพศรัทธา ก็นับว่าเป็นอัตลักษณ์สำคัญที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับจิตศรัทธาด้วย

บทบาทของพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธา

พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ประกอบไปด้วยพิธีกรรมหลัก คือ พิธีบวงสรวงศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช เป็นพิธีกรรมที่กระทำขึ้นเพื่อบวงสรวงบูชาเทพหลักเมือง ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนย่อยๆ คือ 1.การอธิษฐานถึงเทวดา 2.บูชาครู 3.ชมนุ่มเทวดา และ 4.การขอพร นอกจากนี้พิธีกรรมการบวงสรวงเพื่อสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชยังประกอบไปด้วย พิธีกรรมย่อย 5 พิธีกรรม ได้แก่

1.พิธีอัญเชิญองค์พ่อจตุคามรามเทพ เป็นพิธีกรรมการอัญเชิญองค์จตุคามรามเทพซึ่งเป็นเทพที่คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชให้ความเคารพนับถือจากวัดนางพญามายังศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเพื่อเป็นประธานในปะรำพิธี

2.พิธีกรรมทางสงฆ์ เป็นการนิมนต์พระสงฆ์จำนวน 109 รูป สวดเจริญพระพุทธรูปเพื่อความบริสุทธิ์ รวมถึงนิมนต์พระเกจิชื่อดัง 9 รูปเพื่อปลุกเสกวัตถุมงคล

- 3.พิธีบูชาราหู บูชาเทพราหูด้วยของบูชาสีดำ อาทิ กาละแม แกะก้วย ไช้เยี้ยวม้า
- 4.พิธีอารตีไฟ เป็นพิธีกรรมที่ใช้ไฟเผาไหม้สิ่งที่ไม่ดีออกไปจากชีวิต
- 5.พิธีเทกระเจาด เป็นการบริจาคตานแก่ผู้ยากไร้โดยการบริจาคตข้าวสารจำนวน 6,000 ถุง

ทั้งนี้ การประกอบพิธีกรรมหลักและพิธีกรรมย่อยมีองค์ประกอบสำคัญในพิธีกรรม 5 อย่าง ประกอบด้วย 1.ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม คือพราหมณ์ซึ่งมีหน้าที่หลักในการจัดเตรียมเครื่องบูชาและกล่าวโองการต่อเทพเจ้า 2.ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม เป็นผู้ศรัทธาต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่เป็นทั้งคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ 3.ตำแหน่งที่ตั้ง คือบริเวณทิศเหนือ โดยจะตั้งปะรำพิธีด้านหน้าของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช 4.เครื่องประกอบพิธี ประกอบด้วย บายศรีซึ่งหมายถึงแทนถึงเทพเจ้า สื่อถึงความเป็นสิริมงคล อาหารคาวหวาน ผลไม้ น้ำ หมากพลู เป็นการจัดเตรียมสำหรับเพื่อต้อนรับเทพเจ้าที่มาร่วมในพิธีกรรมเพื่อให้เทพเจ้าพึงพอใจ และเครื่องประโคม หมายถึงแทนถึงเทพเจ้า 3 องค์ คือ พระนารายณ์ พระศิวะ และพระพรหม 5.ฤกษ์ยาม ใช้ช่วงเวลาเช้าเป็นหลัก กำหนดฤกษ์เวลา 9 โมง 9 นาทีเพื่อความเป็นสิริมงคลในการเริ่มประกอบพิธีกรรม โดยองค์ประกอบทั้ง 5 อย่างมีขึ้นเพื่อทำให้พิธีกรรมหลักและพิธีกรรมย่อยบรรลุผลตามจุดประสงค์ของการติดต่อสื่อสารกับเทพเจ้า

เมื่อนำพิธีกรรมและองค์ประกอบในพิธีกรรมมาวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีหน้าที่นิยมได้สะท้อนให้เห็นบทบาทของพิธีกรรมที่มีต่อผู้ศรัทธา 5 ประการ

- 1.บทบาทในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจให้กับผู้ศรัทธา โดยพิธีกรรมทำให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมรู้สึกมีที่พึ่งพิงทางจิตใจ ช่วยสร้างความหวัง ผ่อนคลายความกังวลและสร้างความรู้สึกมั่นคงทางจิตใจ
- 2.บทบาทในการสร้างความรู้สึกร่วมของผู้ศรัทธา พิธีกรรมได้กลายเป็นพื้นที่ที่ทำให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมได้ร่วมกันทำกิจกรรมและมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ก่อให้เกิดความรักใคร่สามัคคีกัน
- 3.บทบาทของศาสนาที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างปทัสสถานให้กับผู้ศรัทธา เป็นการปลูกฝังให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณและนำไปปรับใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต
- 4.บทบาทในการสร้างอัตลักษณ์ให้กับจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยพิธีกรรมได้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของความเป็นจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ มีพิธีกรรมที่บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมมาตั้งแต่ในอดีต รวมถึงได้สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชว่าพวกเขาไม่ได้ไร้ราก แต่เกิดและเติบโตมาในจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน
- 5.บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดนครศรีธรรมราช พื้นที่ทางเศรษฐกิจ

ของธุรกิจความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุมงคลขยายตัวได้มากขึ้นเนื่องจากพิธีกรรมมีส่วนในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัตถุมงคล

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์การศึกษาคือ เพื่อศึกษาบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธา ในลำดับถัดไป ผู้วิจัยขออภิปรายผลการศึกษาใน 2 ประเด็น คือ บทบาทของความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชและบทบาทของพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช

1.บทบาทของความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธา

ความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชทำให้เห็นถึงร่องรอยของความศรัทธาจากบุคคลสำคัญระดับประเทศหลายต่อหลายคนที่เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชและได้เดินทางมาเพื่อประกอบพิธี ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองคนสำคัญและนักธุรกิจระดับประเทศ (ผู้จัดการ, 2560) แสดงให้เห็นว่าแม้ผู้ศรัทธาจะมีตำแหน่งหน้าที่ที่มั่นคงและธุรกิจระดับพันล้านก็ยังคงต้องการสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของคนแต่ละกลุ่ม แต่ละบทบาทหน้าที่ ว่าต่างก็มีความเชื่อต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่แตกต่างกันออกไป

ผู้ศรัทธาที่เป็นนักการเมือง

ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเสมือนศูนย์รวมความเชื่อความศรัทธาของคนจากทุกกลุ่มสังคม ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชถูกใช้เป็นที่พักพิงทางจิตใจให้กับบุคคลที่มีบทบาทแตกต่างกันออกไป เป็นที่ยอมรับกันว่าหลักเมืองเป็นเทพที่มีหน้าที่คุ้มครองดูแลประชาชนรวมถึงจังหวัดนครศรีธรรมราชให้สงบสุข แต่สำหรับในปัจจุบัน ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลประชาชนและจังหวัดนครศรีธรรมราชรวมถึงการบริหารจัดการปัญหาต่างๆเป็นหนึ่งในหน้าที่ของนักการเมือง ซึ่งได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนให้เข้ามาพัฒนาจังหวัด การเลือกตั้งจึงนับว่าเป็นก้าวแรกของนักการเมืองในการที่จะเข้ามาทำงานในหน้าที่นี้ และแม้ว่าผลการเลือกตั้งจะได้มาจากประชาชน แต่นักการเมือง

เหล่านี้ต่างก็ยังคงต้องใช้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างความมั่นใจให้กับตนเองในการลงสมัครรับเลือกตั้ง

“...ผมบอกได้เลยว่านักการเมืองไม่ว่าระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ สำหรับจังหวัดนครศรีธรรมราชแล้วให้ความเคารพกับศาลหลักเมืองมาก เห็นได้ว่าแทบจะทุกคนจะไปเคารพ กราบไหว้ ขอพรที่ศาลหลักเมือง บนบานก็มี บางคนบนแล้วก็ได้ตั้งใจ...”

(มานอช เสนพงศ์, สัมภาษณ์วันที่ 29 กรกฎาคม 2561)

สำหรับการเลือกตั้ง ทุกองค์ประกอบของการเลือกตั้งล้วนสำคัญสำหรับผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ไม่เว้นแม้แต่หมายเลขผู้สมัคร โดยเชื่อว่าหมายเลขมีอิทธิพลต่อชัยชนะ ซึ่งส่วนหนึ่งคนไทยได้รับอิทธิพลการถือเอาเสียงพ้องของตัวเลขตามคติความเชื่อแบบคนจีนเข้ามา ดังนั้น หมายเลขของผู้สมัครจึงเป็นสิ่งสำคัญลำดับต้นๆก่อนการเลือกตั้ง หากได้เลขที่มีเสียงในลักษณะมงคล ก็จะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้ลงสมัครมากยิ่งขึ้น ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งจึงมักจะขอพรให้หลักเมืองช่วยดลบันดาลให้จับได้หมายเลขที่ตนเองต้องการและเป็นสิริมงคล

“...สมมุติเขารับสมัครเลือกตั้งฟุ้งนี้ วันนี้เราเตรียมอุปกรณ์ ในการที่จะไปบนก็ตอนเช้า ก่อนจับฉลากได้หมายเลข เราก็แวะไปขอเสียก่อนก็ได้ ขอเสร็จก็ไปจับหมายเลข...”

(พงค์สินธุ์ เสนพงศ์, สัมภาษณ์วันที่ 24 กรกฎาคม 2561)

สอดคล้องกับอดีตนักการเมืองระดับชาติคนหนึ่งซึ่งเป็นชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถึง 11 สมัยและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ที่เคยได้สัมผัสกับความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเมื่อครั้งที่ยังมีการเข้าทรงเทพผู้ดูแลหลักเมือง โดยก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวัน นักการเมืองผู้นี้ได้เข้าไปกราบไหว้และสอบถามถึงหมายเลขผู้สมัครที่จะทำให้ได้รับชัยชนะ ซึ่งวันต่อมาปรากฏว่าจับได้หมายเลขเดียวกันกับที่ร่างทรงเจ้าพ่อหลักเมืองบอกกล่าวไว้ และได้รับชัยชนะในสมัยนั้นและในสมัยต่อมา

“...เราไปกราบว่าเทียวนี่จะได้เบอร์อะไร เมื่อก่อนเป็นทีม คำก็ถามว่ามิ่งรู้ไหมเทียวนี่เบอร์ไหนจะชนะ บอกไม่รู้แลเลยมาถาม เทพว่ามิ่งได้ 1 2 3 ชนะ มิ่งเขียนไปสีที่รถแห่ ฟุ้งนี้เค้าจับฉลากวันนี้มิ่งเขียนเสีย เราลองเขียนดู พอเขียนป้ายคนมาดูก็อ้าวเค้าจับฉลากกันเมื่อไหร่ สัมพันธ์เขียนมาแล้ว ปรากฏว่าจับฉลากได้เบอร์นั้นแหละ พอสมัยถัดมาเราไปหาอีกแหละ 7 8 9 เลขมงคลที่

จะได้เป็นตัวแทนของเมืองนี้ ก็จับได้ 7 8 9 คนเค้าก็เลื่องลือว่าหลักเมืองศักดิ์สิทธิ์แน่เพราะนายสัมพันธ์ไปกราบหลักเมือง คนก็ไปกราบไปไหว้กันเยอะ...”

(สัมพันธ์ ทองสมิคร, สัมภาษณ์วันที่ 23 กรกฎาคม 2562)

ความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชในเรื่องของการขอตำแหน่งทางการเมืองถูกรำลือไปเป็นวงกว้างว่าได้ตำแหน่งดังใจหวัง ทำให้มีนักการเมืองระดับชาติหลายคนต่างเดินทางมากราบไหว้ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเพื่อขอตำแหน่งทางการเมือง โดยเฉพาะตำแหน่งใหญ่อย่างตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

“...ประมาณ อติเรกสาร เป็นหัวหน้าพรรคชาติไทย บรรหาร ศิลปอาชา พวกนี้จะมากราบหลักเมืองขอให้เป็นนายก ... ลุงเคยพูดได้เลย นี่ไปกราบหลักเมือง สิ่งศักดิ์สิทธิ์เมืองนครที่จะได้เป็นนายกใช้ไหม ... คนเค้าตกใจเพราะบรรหารได้สมัยนั้น ประมาณไม่ได้เป็น...”

(สัมพันธ์ ทองสมิคร, สัมภาษณ์วันที่ 23 กรกฎาคม 2562)

สอดคล้องกับข่าวที่รายงานว่าอดีตนักการเมืองระดับประเทศคนหนึ่งเข้ามาทำพิธีกราบไหว้ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช รวมถึงสันนิษฐานว่าอาจจะเป็นการมาแก้บนให้กับพี่ชายของตนเอง ภายหลังต่อมานักการเมืองผู้นั้นได้ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทำให้โจษจันกันว่าเกิดจากอานุภาพความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่นักการเมืองคนนี้ได้มาบนบานเอาไว้ (ผู้จัดการ, 2560, น.8)

นอกจากนี้ในระดับท้องถิ่น ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชก็เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สำคัญที่นักการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราชใช้เป็นที่พักพิงทางจิตใจ โดยจะมากกราบไหว้ขอพรและบนบานศาลกล่าวให้ได้รับตำแหน่งทางการเมืองที่ตนคาดหวัง

“...ผมเคยขอตำแหน่ง ตอนนั้นเปิดเวทีเลือกตั้งนายกอบจ. ผมจัดอยู่ที่สนามหน้าเมืองหันหน้าไปทางศาลหลักเมือง เราก็ก่อพรจากท่านว่าขอให้ได้เป็นนายกอบจ. ให้กลับมาบริหารบ้านเมือง ก็ได้ตามที่ต้องการ...”

(มานอช เสนพงศ์, สัมภาษณ์วันที่ 29 กรกฎาคม 2561)

“...นักการเมืองก็เชื่อนะให้ศาลหลักเมืองช่วย ให้ตัวเองเลือกตั้งให้ชนะ นักการเมืองต้องขอเพราะนักการเมืองได้มาจากการเลือกตั้ง คนธรรมดาเขาจะไม่ขอกัน ขอในเชิงว่ารับสมัครเลือกตั้งขอให้ได้กลับมาเป็นผู้บริหารหรือเป็นนักการเมืองตำแหน่งอะไรก็ตามที่ขอ ขอให้ชนะการเลือกตั้งนั่นคือหัวใจของทุกคน...”

(พงศ์สินธุ์ เสนพงศ์, สัมภาษณ์วันที่ 24 กรกฎาคม 2561)

นอกจากจะมีความเชื่อว่าการเลือกตั้งต้องเข้าไปกราบไหว้ขอพรศาลหลักเมืองแล้ว ในทางกลับกัน ยังมีความเชื่ออีกด้านที่เชื่อว่าการที่บุคคลใดไม่ได้รับการเลือกตั้งก็เป็นเพราะไม่ได้เข้ามากราบไหว้แสดงเจตจำนงของการเป็นนักการเมืองต่อเทพผู้ดูแลบ้านเมือง

“...กลุ่มของพวกเราจะมีการทำพิธีที่ศาลหลักเมือง จะมีพราหมณ์ด้วยชื่อพราหมณ์โชติ เขาจะทำการเป็นทีม พราหมณ์โชติยื่นเรียงกับผู้บริหาร 24 คน ทำเป็นที่กันเรียบริ้อย ตอนนั้นที่ทำพิธีจะมีอิสลามอยู่ 2 คน อิสลามคนหนึ่งไม่เข้าไปในที่กันพิธี พอผลการเลือกตั้งออกมาปรากฏว่าเขาได้กันทุกเขต ยกเว้นอิสลามคนนั้นเขตนั่นไม่ได้อยู่คนเดียว...”

(นามสมมติ, สัมภาษณ์วันที่ 2 สิงหาคม 2561)

นอกจากนี้ในกลุ่มของนักการเมืองด้วยตนเองยังมีความเชื่อว่า ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจะเป็นผู้เลือกคนเข้ามาทำงาน หากใครเหมาะสมก็จะได้ตำแหน่งในการเลือกตั้ง แต่หากใครประพฤติไม่ชอบ โกงกินบ้านเมืองและประชาชน ก็มักจะต้องประสบกับอาเพศที่เชื่อได้ว่าจะมาจากความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช

“...คนนครเขาเชื่อกันว่าคนไหนที่ทำดียอมได้ดีทำชั่วยอมได้ชั่ว คนนครนะคนทำไม่ดีมีอันเป็นไปหมด จิตวิญญาณมันมีหมดอยู่ที่ว่าเราจะเชื่อไหม ถ้าถามคนนครนะคนนครเชื่อมากเรื่องนี้แต่จำไว้ข้อหนึ่งว่าคนทำดียอมได้ดี อาจจะไม่ได้เห็นตอนเป็นอาจจะเป็นอาจะให้เห็นตอนตาย...”

(นามสมมติ, สัมภาษณ์วันที่ 2 สิงหาคม 2561)

สอดคล้องกับข่าวที่อยู่ในความสนใจของคนจังหวัดนครศรีธรรมราชในช่วงเดือนพฤษภาคม 2561 คือข่าวนักการเมืองระดับท้องถิ่นคนหนึ่งเดินทางมากราบไหว้ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชในลักษณะของการมาแก้เคล็ด เพราะในขณะนั้นกำลังถูกตรวจสอบการทุจริตเรื่องงบประมาณแผ่นดินและถูกระงับการปฏิบัติงานในขณะนั้น โดยได้นำเอาผ้าสีดามาผูกที่เสาหินอ่อนภายในศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจำนวน 12 ต้น และผูกที่นาค้ำห้ายบริเวณทางขึ้นศาลหลักเมืองทั้ง 4 ทิศรวมทั้งสิ้น 8 ตัว ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทางด้านพิธีกรรมของท้องถิ่นคนหนึ่งได้ระบุว่าการนำเอาผ้าดำไปผูก หมายถึง ความตาย ความสูญเสีย ความวิบัติ การที่นำเอาผ้าดำไปผูกที่ศาลหลักเมืองจึงเป็นไปได้ที่คนๆนั้นอยากจะทำแก้เคล็ดหรือสาปแช่งใคร ทำให้ถูกร่ำลือกันว่าการที่ถูกรับตรวจสอบการทุจริตในครั้งนี้ก็เนื่องมาจากความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช นักการเมืองผู้นี้จึงต้องมาทำพิธีแก้เคล็ดด้วยวิธีการนี้ (ข่าวช่อง 8, 2561)

นอกจากนี้นายสัมพันธ์ ทองสมัคร ยังได้เล่าถึงเรื่องราวแปลกประหลาดเกี่ยวกับการรับรู้เรื่องราวล่วงหน้าของการเมืองในระดับประเทศที่ได้มาจากการเข้าทรงเทพผู้ดูแลหลักเมืองด้วย

“...เป็นเรื่องที่ผมคิดว่าแปลก เช่นยกตัวอย่างนะ สุจินดา คราประยูร จะเป็น ผบ.ทบ.วะ พอไปถามป่าเปรม ลุงไปถามเองว่าสุจินดา คราประยูรจะขึ้นเป็นผบ.ทบ.หรือ ป่าว่าไม่มี ไม่มีทาง ไม่มีสุจินดา พออยู่ๆสุจินดาถูกตั้งขึ้นเป็นผบ.ทบ.ก็ไปพบป่าอีก ... นี่บอกเค้าจะเป็นนายก นะป่า ป่าบอกเป็นไปไม่ได้สุจินดาจะเป็นนายกได้ไง ในที่สุดสุจินดาเป็นนายก นี่คือเรื่องราวที่เรา พบ...”

(สัมพันธ์ ทองสมัคร, สัมภาษณ์วันที่ 23 กรกฎาคม 2562)

เห็นได้ว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมีความเกี่ยวพันกับการเมืองในหลายรูปแบบ ความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชทำให้กลุ่มนักการเมืองมีความเชื่อร่วมกันว่าจะต้องไปกราบไหว้ขอพรก่อนการเลือกตั้ง เพราะจะทำให้ตนได้รับตำแหน่งทางการเมืองที่ตนต้องการและ ได้รับเลือกจากประชาชน นัยหนึ่งคือเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งให้เกิดความสบายใจและผ่อนคลาย เพราะเชื่อว่าส่วนหนึ่งหลักเมืองจะช่วยดลบันดาลให้ตนชนะการเลือกตั้งได้

ผู้ศรัทธาที่เป็นพ่อค่านักธุรกิจ

ในสภาวะที่เศรษฐกิจกำลังตกต่ำ กิจการร้านค้าปิดตัวลงไปมาก ค่าครองชีพสูงขึ้นแต่รายได้กลับลดต่ำลง สภาพเศรษฐกิจในช่วงเวลานี้จึงเป็นเรื่องที่น่าห่วงให้กับกลุ่มพ่อค่านักธุรกิจทั้งระดับเล็กและระดับใหญ่ ลักษณะเช่นนี้ทำให้คนเริ่มมองหาที่พึ่งพิงทางจิตใจกันมากขึ้นเนื่องจากความไม่แน่นอนของชีวิต การมีสิ่งที่ไว้ยึดเหนี่ยวจิตใจจึงช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้กับคนเหล่านี้ได้มากยิ่งขึ้น

ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชอันเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัดได้กลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำร้านค้าที่พ่อค้าแม่ค้าให้ความเคารพนับถือร่วมกับจตุคามรามเทพ เพราะเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์สองสิ่งนี้เกี่ยวข้องกัน ซึ่งจตุคามรามเทพโดยมากมักตั้งชื่อให้เกี่ยวข้องกับการเงิน การงาน การค้าธุรกิจ เห็นได้จากจตุคามรามเทพรุ่นแรกที่ตั้งชื่อว่ารวยล้านฟ้า ทำให้กลุ่มร้านค้าผู้ประกอบการจึงมักบูชาเทพหลักเมืองและจตุคามรามเทพร่วมกัน

ร้านเครื่องถมศรีนคร ร้านจำหน่ายเครื่องเงิน ถมเงิน – ถมทอง ซึ่งตั้งกิจการอยู่บริเวณใกล้เคียงกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชและเห็นศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งมีความศรัทธาต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นอย่างมาก เชื่อว่าการที่ธุรกิจเจริญรุ่งเรืองมาจากความศักดิ์สิทธิ์ขององค์พ่อหลักเมืองและจตุคามรามเทพ

“...หลักเมืองนครเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เราอยู่ตรงนี้ก็คือจะเปิดร้านอะไรเราก็ต้องยกมือไหว้ศาลหลักเมือง ให้ทำมาค้าขายขึ้น แล้วบนบานเหมือนกับได้ตั้งใจนี้ ก็มองพ่อจตุคามด้วย เรานับถือที่บ้านมีแต่องค์พ่อทั้งนั้นเลย เราชำร่วยมาจากปี 49 50 ก็ได้มาจากองค์พ่อหลักเมืององค์จตุคามรามเทพ ที่รำร่วยอย่างนี้ได้มาจากองค์พ่อจริงๆ คือไม่ได้มาจากค้าขายธรรมดา สองปีมีสิบล้านยี่สิบ ได้มาจากองค์พ่อทั้งนั้น ... อันนี้ก็คือไม่ได้บนนะ แต่เรานับถือท่าน ขายเป็นก็มิบอกขอให้ทำมาค้าขึ้นขายของดี ถ้าได้ตามที่กำหนดจะไปถวายอะไรก็ว่าไป ได้ตามใจนึกเลย เป็นสิ่งที่เรายึดเหนี่ยวทางใจ ถ้าคนนับถือก็คือไม่ผิดหวังนะ ถ้าคนไหนนับถือท่านท่านจะให้...”

(สุรียา จิรสุตตรสกุล, สัมภาษณ์วันที่ 25 กรกฎาคม 2562)

สอดคล้องกับร้าน 12 นักษัตร ร้านขายของที่ระลึกบริเวณศาลหลักเมือง ที่เคยพบกับปัญหาธุรกิจซบเซาอยู่ช่วงเวลาหนึ่ง จึงตัดสินใจขอพรต่อศาลหลักเมืองในงานสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเพื่อให้ช่วยเหลือเรื่องธุรกิจของที่บ้าน หลังจากนั้นธุรกิจก็เริ่มดีขึ้น มีลูกค้าเข้ามาซื้อของที่ระลึกมากขึ้นจนธุรกิจสามารถทรงตัวต่อไปได้

“...แฟนเค้าเคยขอค่ะ ก็นดีขึ้น คือธุรกิจก็จะดีขึ้น ... เป็นการขอไม่ได้บนนะคะ ตอนเค้ามาทำพิธีสมโภชก็ไปดูๆด้วยแล้วเค้าก็ขอ ก็นดีขึ้นค่ะ มีลูกค้าเข้ามาเยอะขึ้น...”

(สุธินัย ศรีวิมล, สัมภาษณ์วันที่ 25 กรกฎาคม 2562)

นอกจากนี้ยังมีพ่อค้าแม่ค้าที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนครศรีธรรมราชอย่างเจ้าของร้านห้างผ้าโชคดีที่มักแจกจ่ายอาหารให้กับผู้ยากไร้บริเวณหน้าร้านเป็นประจำจนมีการนำเสนอข่าวผ่านโทรทัศน์หลายช่อง และเจ้าของห้างผ้าจิมมี ที่มีชื่อเสียงจากการบริจาคเงินจำนวน 16 ล้านบาทให้กับโครงการก้าวคนละก้าว ซึ่งทั้งสองคนต่างศรัทธาต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเช่นเดียวกันและยึดถือศาลหลักเมืองเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

“...ในฐานะที่ป่าเป็นคนนครณะคะ ป่าก็มีความเลื่อมใสศรัทธาในศาลหลักเมืองอยู่แล้ว เพราะเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชคะ...”

(อัมพาพันธ์ อมรวานิชย์, สัมภาษณ์วันที่ 24 กรกฎาคม 2562)

แม้ว่าทั้งคู่จะศรัทธาในศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเช่นเดียวกัน แต่ด้วยธุรกิจที่สามารถทำรายได้มหาศาลจนใครต่อใครเรียกทั้งคู่ว่า “เศรษฐีเมืองนคร” ทำให้คนทั้งคู่ไม่ได้บนบานขอสิ่งใดหรือร้องขอให้ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชช่วยเหลือทางด้านธุรกิจ เพราะเชื่อมั่นในการกระทำของตนเองมากกว่ารวมถึงละความต้องการที่ใครหลายคนมุ่งหวังจะมีเพื่อตอบสนองความต้องการทางกายภาพลง

“...ในวัยยี่สิบกว่าเราเคยมีความหวังเท่านี้ เราใช้ความหวังไปสามปีกว่าเราก็ไปถึงเราก็ขยับความหวังสูงไปอีก ถึงแล้วก็ดีใจมีความสุขอยู่สองเดือน แต่พอหันมองคนรอบข้าง เรายังไม่ถึงไหนเลย เพื่อนมีรถเบนซ์ มีบ้าน เราก็ขยับเป้าของเราไปอีก เราวิ่งใส่ความต้องการมันเหนื่อยมากเลย จนวัย 40 กว่าเราถึงบางอ้อ เราต้องไล่ตามความต้องการแบบนี้ไปเรื่อยๆหรือ เราแค่ต้องลดความต้องการลงมา...”

(NBT NAKHON SI THAMMARAT, 2561)

“...อันนี้อาจจะเป็นความเชื่อของแต่ละบุคคลนะ แต่สำหรับป่าป่าเป็นคนที่ยึดในตัวเองค่อนข้างสูง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทุกเรื่องราวบนโลกใบนี้เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในมุมมองของป่านะคะ ... สำหรับป่าทั้งพระธาตุกู่ดีศาลหลักเมืองก็ดีเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนนครณะลูกนะ แต่เราไม่จำเป็นต้องบนบานศาลกล่าว ถ้าเราบนบานศาลกล่าวแต่เราไม่ได้คิดดีไม่ได้ปฏิบัติดี แน่نونสิ่งดีๆต้องไม่มาเกิด...”

(อัมพาพันธ์ อมรวานิชย์, สัมภาษณ์วันที่ 24 กรกฎาคม 2562)

นอกจากกลุ่มร้านค้าผู้ประกอบการในจังหวัดนครศรีธรรมราชแล้ว ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ยังมีอิทธิพลต่อนักธุรกิจระดับประเทศด้วยเช่นกัน โดยมีนักธุรกิจระดับประเทศคนหนึ่งที่ยึดถือศรัทธาต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นอย่างมาก เพราะมีความศรัทธาอย่างแรงกล้าต่อจตุคามรามเทพเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว โดยได้นำเอาเหรียญปิดตาพังพระกาฬไปฝังในสนามฟุตบอลของสโมสรที่ตนเป็นเจ้าของทั้งสี่มุมสนาม และหลังจากนั้นทีมฟุตบอลทีมนี้ก็คว้าแชมป์พรีเมียร์ลีกได้ (ผู้จัดการ, 2560, น.4)

นอกจากความเชื่อถือในองค์จตุคามรามเทพแล้ว นักธุรกิจคนนี้ก็ยังมีศรัทธาต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นอย่างมาก ถึงกับเคยเดินทางมาทำพิธีที่ศาลหลักเมือง

นครศรีธรรมราชด้วยตนเอง โดยเชื่อว่าการที่ทีมฟุตบอลประสบชัยชนะเกิดจากความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่ตนเองเคารพนับถือ

“...ขอพรทุกครั้งก็ได้ชัยชนะกลับไปทุกทีก็ต้องกลับมากราบท่าน ... เมื่อเราไปถึงที่นู่นแล้วส่วนใหญ่นักเตะเราก็ต่างศาสนา เมื่อเรามีสิ่งที่เราคิดว่าเราเคารพและเราก็คิดว่าเป็นสิ่งที่ดี นักเตะทุกคนเค้าก็เชื่อและยึดมั่นก็มีความสุขใจ ทำให้เค้ามีความเชื่อมั่นขึ้น ... ผมได้ผู้ใหญ่ท่านหนึ่งเอาองค์จตุคามมาให้ หลังจากนั้นเราก็ชนะมาตลอด จนกระทั่งเราจะตกชั้นก็ยังดีขึ้นมาได้ แล้วก็มีปาฏิหาริย์เป็นแชมป์...”

(medeeTV Nakhonsritammarat, 2559)

ต่อมาในเดือนพฤษภาคม 2559 นักธุรกิจผู้นี้ได้นำนักฟุตบอลในทีมมากราบไหว้ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วย โดยประธานชมรมศรัทธาองค์พ่อจตุคามรามเทพ จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ให้ข้อมูลว่า การนำนักฟุตบอลมาทำพิธีที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชในครั้งนั้นของนักธุรกิจคนนี้เป็นไปในลักษณะของการแก้บน เนื่องจากได้กล่าวเอาไว้ว่าหากทีมฟุตบอลได้รับชัยชนะจะพาทีมมากราบไหว้องค์พ่อจตุคามรามเทพและจะช่วยกันบูรณะศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วย (Alive, 2559) เห็นได้ว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอิทธิพลทางด้านจิตใจต่อนักธุรกิจผู้นี้มาก รวมถึงความเชื่อเหล่านี้ยังได้แพร่กระจายไปยังคนใกล้ชิดตัวและนักฟุตบอลในทีมด้วย เพราะเชื่อกันว่าส่วนหนึ่งที่ทีมฟุตบอลได้รับชัยชนะเกิดจากความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชและจตุคามรามเทพที่ตนเองนับถือและได้บนบานศาลกล่าวเอาไว้

นอกจากนี้ยังมีอดีตนักการเมืองที่ผันตัวมาเป็นประธานสโมสรฟุตบอลทีมหนึ่งของประเทศไทย ก็มีความเชื่อถือศรัทธาต่อองค์จตุคามรามเทพและศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วยเช่นกัน โดยจะมาทำพิธีบวงสรวงศาลหลักเมืองเป็นประจำทุกปี พร้อมกับนำผ้าสีและเสื้อทีมฟุตบอลผูกและตั้งที่เสาหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วย

“...มาที่ศาลหลักเมืองครั้งนี้ก็มาเพื่อกราบองค์พ่อจตุคาม ซึ่งผมก็ถือปฏิบัติมาทุกปี เพราะผมเคารพ ผมสักการะ ผมนับถือ เป็นความเชื่อส่วนตัว แล้วผมก็ถือปฏิบัติเวลาปิดฤดูกาลผมก็จะมากราบไหว้บูชาบวงสรวงท่าน...”

(medeeTV Nakhonsritammarat, 2561)

เห็นได้ว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมีอิทธิพลทางด้านจิตใจต่อทุกกลุ่มสังคม ไม่วั้นแม้แต่พ่อค่านักธุรกิจที่แม้จะมีความมั่นคงทางการเงินสูง แต่ก็ไม่อาจแก้ไขปัญหอันเกิดจากความ

ไม่มั่นคงทางจิตใจได้ ความเชื่อต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจึงเป็นทางออกที่พ่อค่านักธุรกิจเหล่านี้ใช้เพื่อแก้ปัญหาทางด้านจิตใจ แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชของนักธุรกิจทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นได้ตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจให้กับบุคคลกลุ่มนี้

ผู้ศรัทธาที่เป็นประชาชนทั่วไป

ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชนับได้ว่าเป็นเสมือนพื้นที่ที่ช่วยบรรเทาทุกข์ทางด้านจิตใจให้กับผู้ศรัทธาที่มีปัญหาแตกต่างกันออกไป การมากราบไหว้ขอพรต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเชื่อและเคารพนับถือ จึงเป็นทางออกที่ใครหลายคนเลือกปฏิบัติ อีกทั้งการรำลึกจากปากต่อปากถึงความเมตตาของเจ้าพ่อหลักเมืองที่รับคำบนบานขอพรจากผู้ศรัทธาทั้งหมดไม่ว่าบุคคลนั้นจะกราบไหว้หรือบนบานด้วยสิ่งใด หากไม่มีทุนทรัพย์มากพอ ก็สามารถบนบานได้ด้วยกล้วยน้ำว้าเพียงหวีเดียว ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจึงกลายเป็นเสมือนที่พึ่งพิงยามหาทาออกไม่ได้ให้กับผู้คนทุกชนชั้นฐานะ

“...ไม่ต้องบนก็ได้ แค่ขอพร ขององค์พ่อกล้วยน้ำว้าหวีเดียวก็ได้...”

(สุภาพ สุนทรธีรวิฑูฒิ, สัมภาษณ์วันที่ 5 สิงหาคม 2561)

จากเรื่องราวความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่แพร่กระจายออกไป ทำให้ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ที่ก่อตั้งศาลหลักเมืองจนถึงปัจจุบัน มีผู้ศรัทธาแวะเวียนเข้ามากราบไหว้ขอพรศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชอย่างไม่ขาดสาย ด้วยมีความเชื่อว่าศาลหลักเมืองจะช่วยเหลือในสิ่งที่ตนเองร้องขอได้ จากการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์พบว่าส่วนใหญ่ผู้ศรัทธาจะเข้ามาขอพรต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชใน 4 ประเด็นหลัก คือ

1. สุขภาพ แม้ว่าในปัจจุบันการสาธารณสุขในประเทศไทยจะเจริญก้าวหน้ามากขึ้นแล้วก็ตาม แต่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชก็ยังคงเป็นสถานที่ที่ผู้ศรัทธานึกถึง แสดงให้เห็นว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีส่วนช่วยในการรักษาอันเป็นการรักษาทางด้านสภาพจิตใจ เมื่อใจแข็งแรงสุขภาพก็จะดีขึ้นตามลำดับ สุขภาพจึงมักเป็นคำขอพรต่อเจ้าพ่อหลักเมืองเป็นลำดับแรกๆที่ผู้ศรัทธานึกถึง

“...ป่าขออย่าให้เจ็บให้ไข้ ให้เป็นต้นโพธิ์ต้นไทรของลูกหลานก่อนตอนนี้...”

(หอมหวาน รัตนจันทร์, สัมภาษณ์วันที่ 5 สิงหาคม)

2. การงานการเงิน ในสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เริ่มถดถอย ความมั่นคงในหน้าที่การงานลดลง อัตราค่าครองชีพสูงมากขึ้น แต่รายรับกลับน้อยลง สภาพเศรษฐกิจในลักษณะนี้ทำให้ผู้คนเริ่มมองหาที่พึ่งพิงทางด้านจิตใจเพิ่มมากขึ้น ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชก็เป็นอีกหนึ่งสถานที่ที่ผู้คนจากหลายพื้นที่เดินทางเพื่อมาขอพรเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้กับตนเอง ไม่ว่าจะ เป็นขอพรเพื่อการสอบคัดเลือกเข้าทำงาน ความเจริญในหน้าที่การงาน รวมถึงขอให้ร่ำรวยมีเงินทองไหลมาเทมา

“...ส่วนใหญ่ก็บน ถ้าลูกเรียนจบก็ให้สอบได้เข้าทำงาน...”

(สุคนธา ชื่นสุวรรณ, สัมภาษณ์วันที่ 3 สิงหาคม 2561)

“...ส่วนมากจะมาขอเรื่องการทำงาน ส่วนใหญ่ที่จะมาขอแต่เรื่องงาน เรื่องสุขภาพที่ไม่ค่อยได้ขอ อาจจะเป็นเพราะที่แข็งแรงอยู่แล้ว แต่ส่วนใหญ่ที่จะมาขอเรื่องการทำงาน การเงิน ให้สำเร็จ ให้สมความปรารถนา ... เคยมาบน แล้วก็ได้นะ พอสำเร็จก็บอกท่านจะซื้อไก่ต้มมาถวายให้หนึ่งตัว น้ำแดงหนึ่งขวด พวงมาลัยดอกดาวเรืองสดหนึ่งพวง...”

(ปวีศา ทาจันทร์, สัมภาษณ์วันที่ 3 สิงหาคม 2561)

3. ความมั่นคงทางด้านร่างกาย ความปลอดภัยในชีวิต เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่คุณศรัทธามาก บอกกล่าวกับเจ้าพ่อหลักเมืองให้ช่วยคุ้มครองดูแลให้เกิดความสุขความเจริญ รวมถึงเมื่อต้องเดินทางไกลก็ขอให้เจ้าพ่อหลักเมืองคุ้มครองให้แคล้วคลาดปลอดภัย เพราะเชื่อว่าเจ้าพ่อหลักเมืองเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราชที่จะคอยคุ้มครองดูแลลูกหลานชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช รวมถึงผู้ที่ศรัทธาในศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วยเช่นกัน และนอกจากผู้ศรัทธาจะเข้ามากราบไหว้เจ้าพ่อหลักเมืองที่ศาลหลักเมืองแล้ว ก็ยังมักจะพนมมือไหว้และอธิษฐานจิตถึงเจ้าพ่อหลักเมืองเมื่อขับรถผ่านด้วยเช่นกัน

“...ที่อยู่อำเภอทุ่งสง ศรัทธาท่านมาก ถ้าขับรถผ่านก็ต้องยกมือไหว้ท่าน เพราะอันนี้คือศาลหลักเมืองในจังหวัดเรา...”

(ธัญญวรรณ ตรีรักษ์สุข, สัมภาษณ์วันที่ 3 สิงหาคม 2561)

4. ปัญหาที่เกินจะตั้งรับได้ ส่วนใหญ่จะเป็นการขอพรเพื่อให้ศาลหลักเมือง นครศรีธรรมราชช่วยในสิ่งที่เกินกว่าความสามารถของมนุษย์จะควบคุมได้ โดยปัญหานั้นได้กระทบต่อชีวิต การงาน การเงิน อาทิ ปัญหาของสภาพอากาศ เนื่องด้วยสภาพดินฟ้าอากาศเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน เกษตรกรที่ต้องพึ่งพาสภาพอากาศ แสงแดดและน้ำฝนจึงมักเข้ามากราบไหว้ขอพรศาลหลักเมือง นครศรีธรรมราชก่อนการทำเกษตร แม้ในปัจจุบันเทคโนโลยีทางการเกษตรจะพัฒนาไปมากแล้ว แต่อาชีพเกษตรกรก็ยังคงตั้งอยู่บนความเสี่ยงสูงเมื่อต้องเผชิญกับสภาพภูมิอากาศในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปมาก เช่น ฝนไม่ตกตามฤดูกาลหรือฝนตกหนักมากจนเกิดน้ำท่วม สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกินจะคาดเดาและตั้งรับได้ อีกทั้งเทคโนโลยีทางการเกษตรก็ไม่สามารถแก้ปัญหาลำบากนี้ได้ 100% ทำให้เกษตรกรส่วนหนึ่งยังคงต้องหาที่พึ่งพิงทางจิตใจเพื่อสร้างความมั่นใจและคลายความกังวลลง รวมถึงเกิดความหวังว่าผลผลิตจะสามารถเก็บเกี่ยวได้ตามที่มุ่งหวังและไม่พบกับภัยพิบัติที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลผลิต แม้บางคนจะไม่ได้เดินทางเข้ามากราบไหว้ที่ศาล แต่ก็มักจะนึกถึงและไหว้ขอพรก่อนทำการเพาะปลูก ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจึงเป็นสถานที่พึ่งพิงให้กับเกษตรกรให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจเมื่อต้องต่อสู้กับความไม่แน่นอนทางสภาพอากาศ รวมถึงให้แคล้วคลาดจากภัยพิบัติที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลผลิตทางการเกษตรด้วย

“...เข้าเมืองมาก็ต้องมาขอชะให้ปลูกขึ้น ได้ลูกเยอะๆ เดือนไหนฝนตกหนักๆก็ต้องยกมือไหว้ขออย่าให้น้ำท่วม ไม่งั้นหมดเลยนะที่ปลูกเอาไว้ ... ตอนพายุปาบิกนะจำได้ไหม ผมอยู่หัวไทร พายุมันเคลื่อนไปเคลื่อนมาว่าจะลงไหน ก็ยกมือไหว้วว่าอย่าลงหัวไทรเลย รอบนั้นก็โดนแต่โดนไม่เยอะ พอได้ตั้งตัว บ้านพังนิดหน่อย .... ศักดิ์สิทธิ์นะ ผมนึกถึงท่านตลอดจะทำอะไรก็ตาม...”

(ภานุมาศ รอดทองแก้ว, สัมภาษณ์วันที่ 5 กรกฎาคม 2562)

นอกจากการขอพรด้านสุขภาพ การงานการเงิน ความมั่นคงและความปลอดภัย ปัญหาที่เกินจะตั้งรับแล้ว ยังมีผู้ศรัทธาที่ได้พบกับเรื่องราวแปลกประหลาดเมื่อได้มากราบไหว้ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วย โดยเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรักที่คนส่วนน้อยไม่ค่อยเข้ามาขอพรจากศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชซักเท่าไร

“...มาจากหาดใหญ่ นะ เคยมากราบไหว้ครั้งสองครั้ง .... เชื่อไหมหลังจากนั้นมีคนเข้ามาในชีวิตผมเยอะมาก และคนที่เข้ามาเป็นคนนครทั้งหมดเลย จะว่าบังเอิญก็บังเอิญ แต่ก็เชื่อว่าเป็นเพราะไปไหว้หลักเมืองนครมา...”

(กฤติเดช พงศ์พานิช, สัมภาษณ์วันที่ 4 กรกฎาคม 2562)

ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชอันเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราชจึงเป็นเสมือนที่พึ่งพิงให้กับผู้ศรัทธา ให้ความรู้สึกมั่นคงทางด้านจิตใจ ร่างกาย การงาน และความปลอดภัยในชีวิต ความเชื่อได้ถูกแสดงให้เห็นผ่านการเข้ามากราบไหว้ขอพรของประชาชนจากทั่วทุกสารทิศที่มีปัญหาแตกต่างกันออกไป โดยมีความหวังและความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองนับถือจะช่วยเหลือให้ผ่านปัญหาเหล่านั้นไปได้

เห็นได้ว่าความเชื่อต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชของผู้ศรัทธาทั้ง 3 กลุ่มมีความแตกต่างกัน เนื่องจากคนแต่ละอาชีพแต่ละสถานภาพมีความต้องการที่แตกต่างกันออกไปทำให้ปัญหาหรือสิ่งที่แต่ละคนต้องการจึงแตกต่างกันออกไปด้วย ซึ่งความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชของผู้ศรัทธาที่เป็นนักการเมือง พ่อค้ายักธุรกิจและประชาชนทั่วไปนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธา ดังนี้

1.บทบาทในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจให้กับผู้ศรัทธา

ความเชื่อเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมีบทบาทในการสร้างความมั่นคงทางด้านจิตใจให้กับผู้ศรัทธา โดยความเชื่อเหล่านี้ได้สร้างความหวังและเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้ศรัทธา เห็นได้จากกลุ่มผู้ศรัทธาที่เป็นนักการเมือง การเข้ามาขอพรและบนบานศาลกล่าวก่อนการเลือกตั้งเป็นวิธีการที่นักการเมืองเกือบทุกคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชเลือกปฏิบัติเพื่อเสริมความมั่นใจให้ตนเองก่อนการเลือกตั้ง นัยหนึ่งเมื่อได้เข้ามากราบไหว้ศาลหลักเมืองแล้วจะก่อให้เกิดความสบายใจผ่อนคลายความกังวล เมื่อความกังวลคลายลง อารมณ์ก็จะเบิกบาน หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส เป็นที่นิยมชมชอบของประชาชน

“...ไหว้ให้จิตสบาย จริงๆใช้วิชาพระพุทธเจ้า คือทำให้จิตมันโปร่ง เตียวเขาเครียดนักการเมืองพอเครียดหน้าตาไม่รับแขกจะได้เป็นนักการเมืองได้ไงละ ... ก็ไปหลักเมืองไปกราบพระธาตุเสียด คือทำจิตให้ดี พอคนกราบจิตมันก็จะดี...”

(สัมพันธ ทองสมัคร, สัมภาษณ์วันที่ 23 กรกฎาคม 2562)

นอกจากความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจะมีบทบาทในการสร้างความมั่นคงทางด้านจิตใจให้กับนักการเมืองแล้ว ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชยังมีบทบาทในการช่วยผ่อนคลายความกังวลในจิตใจให้กับผู้ศรัทธา ความกังวลใจต่อสภาพปัญหาที่ผู้ศรัทธาแต่ละคน

ต้องเผชิญก่อให้เกิดความทุกข์ใจ ผู้ศรัทธาจึงเลือกที่จะเดินทางมาที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชราช เพื่อบอกเล่าถึงปัญหาที่ก่อให้เกิดความกังวลใจให้แก่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งเป็นเทพที่ตน ศรัทธา และเมื่อได้บอกเล่าปัญหาภายในจิตใจไปก็จึงเกิดความสบายใจตามมาเนื่องจากผู้ศรัทธามี ความหวังว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจะช่วยลดบันดาลให้ปัญหาคลีคลาย เมื่อเกิดความสบายใจ ความทุกข์คลายลง จึงเกิดสติ เกิดพลังกายและพลังใจที่จะต่อสู้กับปัญหาต่อไป

“...ปีสองปีก่อนน้ำท่วมที่บ้านผมจมหมด พอน้ำลดมันแทบไม่เหลือเก็บอะไรเลยปี นั้น หมดแรงไม่มีแรงไปทำอะไรต่อ เบื่อก็ตมด ... พอได้เข้าเมืองผมก็เข้าไปไหว้ นะ ให้ผมมีพลังใจให้ คุ่มครองให้ช่วยให้ออกลูกออกผล ... พอหลังจากนั้นก็มาสู้ใหม่ ปลุกใหม่ตั้งตัวใหม่ได้แหละ...”

(ภานุมาศ รอดทองแก้ว, สัมภาษณ์วันที่ 5 กรกฎาคม 2562)

“...ถ้าเรานับถือเราก็จะได้ จะสำเร็จตามที่เรานับถือจริงๆ แต่คือไม่ได้ขอพร่าเพื่อนะ สุดท้ายจริงๆ ก็ขอให้อंकพ่อช่วยนะ ก็ได้ตามใจนึกจริงๆ...”

(สุรียา จิรสุตตรสกุล, สัมภาษณ์วันที่ 25 กรกฎาคม 2562)

เห็นได้ว่าความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชของผู้ศรัทธาที่แม้จะ แตกต่างทางอาชีพและสถานภาพ แต่ต่างก็มุ่งหวังเพื่อให้ตนเองเกิดความสบายใจ เกิดความเชื่อมั่น และความมั่นคงทางจิตใจ รวมถึงก่อให้เกิดความหวังว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจะช่วยบรรเทา ความทุกข์ใจและคลายความกังวลของตนเองลงได้

2. บทบาทในการสร้างความรู้สึกร่วมของผู้ศรัทธา

ศาลหลักเมืองเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นศูนย์รวมความเชื่อ ที่ผู้ศรัทธาทั้งที่เป็นคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชและต่างจังหวัดต่างให้ความเคารพศรัทธาด้วยความ เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อีกทั้งศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชยังเป็น สถานที่รวมตัวเพื่อทำกิจกรรมของคนบางกลุ่มร่วมกัน อาทิ กลุ่มของนักรบเมืองในท้องถิ่น ที่ก่อนการ เลือกตั้งจะรวมกลุ่มกันเพื่อมากราบไหว้ขอพรศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ลักษณะเช่นนี้ย่นหนึ่ง เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิกในกลุ่มการเมือง รวมถึงเพื่อเป็นการสร้างความกลม กลืนไว้ให้กับคนภายในกลุ่มการเมืองรู้สึกว่ามีสมาชิกทุกคนต่างก็เป็นกลุ่มพวกเดียวกัน รวมถึงเป็นการ

แสดงภาพลักษณ์ภายนอกของกลุ่มให้คนภายนอกเห็นว่าทุกคนต่างเป็นคนนครศรีธรรมราชที่นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เดียวกัน

“...ศาลหลักเมืองเป็นสิ่งที่ป็นศูนย์รวมของคนนคร การมีศูนย์รวมของคนจะทำให้ในการทำกิจกรรมส่วนรวมมันจะคล่องตัว เช่นเค้าทำพิธีบวงสรวงแล้วก็มี การตั้งโรงงาน คนก็จะไปเยอะ แสดงว่าคนเค้าศรัทธา คราวนี้ถ้าเราไปรวมเราไปกราบไหว้ ก็จะเป็นเรื่องที่ทำให้คนเค้าเห็นว่าเราเป็นพวกเดียวกัน...”

(สัมพันธ์ ทองสมัคร, สัมภาษณ์วันที่ 23 กรกฎาคม 2562)

การแสดงความเป็น “พวกเดียวกัน” ผ่านพื้นที่ที่เป็นศูนย์รวมใจของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นลักษณะของการสร้างตัวตนลักษณะหนึ่งของนักการเมือง เพื่อแสดงให้ผู้ที่มีความศรัทธาต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเช่นเดียวกันมองเห็นว่า นักการเมืองคนนี้มีมุมมอง ความเชื่อและความศรัทธาที่คล้ายกับตน ก่อให้เกิดความความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันผ่านการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เดียวกัน ความรู้สึกร่วมในลักษณะนี้ทำให้เกิดความเชื่อใจและไว้วางใจตามมาซึ่งจะเป็นผลดีต่อการเลือกตั้ง การสร้างตัวตนผ่านความศรัทธาจึงเป็นสิ่งที่นักการเมืองหลายคนเลือกใช้

“...นักการเมืองอยู่ตรงไหนก็ได้แค่ขอให้ตรงนั้นมีประชาชน คุณมีประชาชนอยู่ตรงไหนคุณต้องโผล่ไปอยู่ตรงนั้นให้เขาเห็นคุณ นักการเมืองก็คือความคุ้นเคยกันนะ คนที่จะไปเลือกตั้ง ระหว่างคนที่ไม่รู้จักใครเลยกับคนที่ดังๆ เช่นถ้าเจอบ่อยเวลาเข้าไปในคูหาเขาก็ต้องเลือกคนที่เคยเห็นหน้าบ่อยๆอัตโนมัติ ถ้าเป็นการเมืองท้องถิ่นเกิดจากความใกล้ชิดมากกว่า...”

(พงศสินธุ์ เสนพงศ์, สัมภาษณ์วันที่ 24 กรกฎาคม 2561)

นอกจากนี้ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ยังมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันต่างๆในสังคม โดยศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชได้เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงสถาบันต่างๆเข้าไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว ที่คนจากทั้งในและนอกพื้นที่ต่างชักชวนครอบครัวเดินทางเข้ามากราบไหว้ขอพร บนบานศาลกล่าว เพื่อหวังให้ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์ในจิตใจ สถาบันการเมืองการปกครอง ที่มีเทศบาลนครนครศรีธรรมราชเป็นหน่วยงานหลักในการดูแลสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่ศรัทธา โดยจะมีบริการดอกไม้ธูปเทียนไว้ด้านข้างศาลหลักเมืองและดูแลสถานที่ให้สะอาดเรียบร้อย อีกทั้งสถาบันการเมืองการปกครองยังหมายรวมถึงกลุ่มนักการเมืองที่มักเดินทางเข้ามากราบไหว้ก่อนการเลือกตั้งด้วยเช่นกัน สถาบันเศรษฐกิจ อันเป็น

สถาบันที่ได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อระหว่างศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชและจตุคามรามเทพ ร่วมกัน ซึ่งปัจจุบันจตุคามรามเทพเป็นวัตถุมงคลที่มีชื่อเสียงและราคาสูง เป็นต้น

3. บทบาทของศาสนาที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างปทัสสถานให้กับผู้ศรัทธา

ความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมีบทบาทในการปลุกฝังคุณธรรมบางประการให้กับผู้ศรัทธา คือการรักษาสำนึกของตนเอง เห็นได้จากการที่นักการเมืองหลายคนมักเข้าไปกราบไหว้ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชก่อนการเลือกตั้ง พร้อมกับบอกกล่าวถึงความตั้งใจและการให้สัจจะต่อเทพหลักเมืองว่าจะเป็นนักการเมืองที่ดี ไม่โกงกิน และจะดูแลรักษาพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราชให้ดียิ่งขึ้น หากใครไม่รักษาสัจจะก็มักจะต้องพบกับอาเพศที่เชื่อได้ว่ามาจากความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ดังเช่นข่าวของนักการเมืองคนหนึ่งที่ต้องไปทำพิธีแก้เคล็ดเนื่องจากได้ประสบกับอาเพศนั่นเอง

“...คนนครเขาเชื่อกันว่าคนไหนที่ทำดียอมได้ดี ทำชั่วยอมได้ชั่ว คนนครนะคนทำไม่ได้ มีอันเป็นไปหมด จิตวิญญาณมันมีหมดอยู่ที่ว่าเราจะเชื่อไหม ถ้าถามคนนครนะคนนครเชื่อมากเรื่องนี้ แต่จำไว้ข้อหนึ่งว่าคนทำดียอมได้ดี อาจจะไม่ได้เห็นตอนเป็นอาจจะได้เห็นตอนตาย...”

(นามสมมติ, สัมภาษณ์วันที่ 2 สิงหาคม 2561)

ความเชื่อต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชในลักษณะนี้จึงเป็นการแฝงคติธรรมที่ว่า ทำดียอมได้ดี ทำชั่วยอมได้ชั่ว เพื่อให้ผู้ศรัทธาได้ประยุกต์นำเอาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดนครศรีธรรมราช

สิ่งสำคัญที่ช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจให้กับจังหวัดนครศรีธรรมราชคือจตุคามรามเทพ ซึ่งศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นจุดกำเนิดสำคัญที่ทำให้คนทั่วไปรู้จักจตุคามรามเทพ โดยเริ่มต้นจากที่พล.ต.ท. สรรเพชญ์ ธรรมาทิกุล เดินทางไปทอดกฐินที่วัดนางพญาจนได้พบกับการเข้าทรงของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ถึง 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เจ้าแม่ นางพญา ครั้งที่ 2 พญาชิงชัย และครั้งที่ 3 ท้าวจตุคาม

รามเทพ โดยการเข้าทรงทั้งสามครั้งนั้นมีขึ้นเพื่อบอกกล่าวให้พล.ต.ท.สรเพชญ์สร้างศาลหลักเมืองเพื่อล้างอาถรรพณ์ดวงเมือง ต่อมาจังหวัดนครศรีธรรมราชจึงมีมติสร้างศาลหลักเมืองขึ้นในปี 2528 และแล้วเสร็จในปี 2530 ซึ่งในการสร้างศาลหลักเมืองนี้ได้มีการสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพขึ้นเพื่อเป็นการหารายได้สำหรับการก่อสร้างศาลหลักเมืองขึ้นด้วย ในการสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพจะต้องอัญเชิญจตุคามรามเทพมาประทับทรงทุกครั้ง โดยจะเป็นผู้กำหนดห้วงเวลาในการสร้าง ไม่สามารถกระทำขึ้นเองได้ (ศุภสิทธิ์ จายนียโยธิน, 2554, น. 32-33)

จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมการสร้างจตุคามรามเทพนั้นมีนัยยะและขั้นตอนที่เข้มขลังศักดิ์สิทธิ์มาก แต่ในระยะแรกนั้นจตุคามรามเทพเป็นเพียงวัตถุมงคลที่สร้างขึ้นเพื่อหารายได้สร้างศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเท่านั้น ไม่ได้มีราคาสูง แต่ต่อมาจตุคามรามเทพได้รับความนิยมขึ้นอย่างสูงเนื่องจากเรื่องราวเกี่ยวกับอภินิหารความศักดิ์สิทธิ์ในเรื่องของการป้องกันภัยและการเสริมบารมีความรุ่งเรือง ทำให้จตุคามรามเทพเป็นวัตถุมงคลที่คนต้องการและมีราคาสูงมากในปี 2549 โดยราคาพุ่งสูงถึงหลักล้าน

ปัจจุบันจตุคามรามเทพได้กลายเป็นวัตถุมงคลที่ทำรายได้ให้กับตลาดพระของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างมาก จตุคามรามเทพหลายรุ่นยังคงมีราคาสูงและหายากเป็นที่ต้องการของนักสะสม ความศักดิ์สิทธิ์ที่เล่าขานกันปากต่อปากยังเป็นเครื่องมือชั้นดีที่ทำให้กระแสของจตุคามรามเทพยังคงอยู่จนถึงในปัจจุบัน

“...ที่บ้านเราได้นั้นได้นี้ก็มาจากองค์พ่อทั้งนั้นเลย คนนับถือมาเช่าเราก็ช่วยหาให้คนอื่นมาเช่าไป ราคาที่ลูกค้ารับได้...”

(สุรียา จิรสุตระสกุล, สัมภาษณ์วันที่ 25 กรกฎาคม 2562)

เห็นได้ว่าความเกี่ยวโยงระหว่างศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชและจตุคามรามเทพมีอิทธิพลต่อความศรัทธาของผู้ศรัทธาเป็นอย่างมาก จตุคามรามเทพยังคงมีเรื่องราวอยู่คู่กับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชและยังคงทำรายได้ให้กับตลาดพระของจังหวัดนครศรีธรรมราชเรื่อยมาจนถึงในปัจจุบัน นับว่าเป็นการผสมผสานพื้นที่ทางความเชื่อและพื้นที่ทางเศรษฐกิจเข้าไว้ด้วยกัน

นอกจากนี้ความเชื่อต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชยังมีส่วนในการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้กับจังหวัดนครศรีธรรมราชอีกประการหนึ่ง โดยเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดูแลสถานที่ที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ได้พยายามผลักดันให้ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยอดนิยมอีกสถานที่หนึ่งของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่นอกเหนือไปจากวัดต่างๆที่มีชื่อเสียงในจังหวัด

“...พระธาตุอาจจะไม่ต้องแนะนำมากเพราะว่าอยู่ในการประชาสัมพันธ์ทั่วไปมาหลายปีแล้ว หลักเมืองเป็นสถานที่ที่เราเน้นย้ำกับนักท่องเที่ยวว่าถ้ามานครแล้วถ้ามีเวลาก็แวะมา พระธาตุแล้วก็มาหลักเมืองอีกหนึ่งที่...”

(พงศ์สินธุ์ เสนพงศ์, สัมภาษณ์วันที่ 24 กรกฎาคม 2561)

การท่องเที่ยวในลักษณะนี้จะประชาสัมพันธ์ร่วมกับสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญอย่างวัดต่างๆในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้ผู้ที่มีความเลื่อมใสต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้มีทางเลือกเพิ่มขึ้นในการท่องเที่ยว รวมถึงประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่มีความศรัทธาต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชได้เข้ามาเที่ยวชมด้วย ซึ่งการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของจังหวัดนครศรีธรรมราชในอีกหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นกิจการที่พักโรงแรม ร้านอาหารเป็นต้น นอกจากนี้หากนักท่องเที่ยวมีการต่อยอดการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ไปในอำเภออื่นๆของจังหวัดนครศรีธรรมราชเพิ่มเติม เช่น เดินทางไปวัดเจตีย์(ไฉ่)ที่อำเภอสิชล หรือวัดธาตุน้อยเพื่อกราบไหว้พ่อท่านคล้ายที่กิ่งอำเภอช้างกลาง ก็จะเป็นการกระจายรายได้ให้กับอำเภออื่นๆในจังหวัดนครศรีธรรมราชด้วย ความเชื่อต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจึงนับว่ามีความสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดนครศรีธรรมราชอีกทางหนึ่ง

2.บทบาทของพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธา

งานสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นงานประจำปีของจังหวัดนครศรีธรรมราช จัดขึ้นในช่วงวันที่ 1-5 สิงหาคมของทุกปี ในปี 2561 เทศบาลนครนครศรีธรรมราชได้จัดงานสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นในวันที่ 3 สิงหาคม โดยใช้ชื่องานว่า “เสริมความรุ่งเรือง ทำบุญเมืองนคร ขอพรพ้อจตุคาม” โดยมีองค์ประกอบในพิธีกรรม ดังนี้

องค์ประกอบในพิธีกรรม

ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม

ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม คือ ผู้ที่มีหน้าที่หลักในการประกอบพิธีกรรมบวงสรวง สำหรับงานสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจะมีพราหมณ์เป็นผู้นำในการประกอบพิธีในแต่ละวันไม่ซ้ำกันทั้งหมด 5 คน โดยพราหมณ์จะมีหน้าที่หลักในการจัดเตรียมเครื่องบูชาและกล่าววอองการต่อเทพเจ้าเพื่อให้เทพเจ้ารับรู้ว่ามีผู้เข้าร่วมพิธีกำลังดำเนินพิธีกรรมเพื่อวัตถุประสงค์ใด (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 พราหมณ์ซึ่งเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช
อ่านวอองการเพื่ออธิษฐานจิตถึงเทวดา ในวันที่ 3 ของการประกอบพิธีกรรม
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2561

“...ผู้ประกอบพิธีเป็นเหมือนกับไปรษณีย์ เพื่อส่งสารให้เทพเจ้า คนต้องการจะบอกเทพเจ้าว่าคนต้องการทำอะไร พราหมณ์ก็จะเป็นคนบอกว่าคนนี้นะ ชื่อนี้ นามนี้ ขอถวายเครื่องบวงสรวงแต่เทพเจ้าองค์นี้หรือทุกพระองค์ ...”

(โหรารัฐพล แก้วประทุม, สัมภาษณ์วันที่ 2 สิงหาคม 2561)

นับได้ว่าพราหมณ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรม หากไม่มีพราหมณ์พิธีกรรมก็ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ เพราะเชื่อกันว่าพราหมณ์เป็นเพียงผู้เดียวที่สามารถติดต่อสื่อสารกับเทพเจ้าได้ พราหมณ์จึงมีส่วนสำคัญในการสร้างความมั่นใจให้กับผู้เข้าร่วมพิธี ว่าพิธีกรรมนี้จะสำเร็จผล เทพเจ้าได้รับรู้วัตถุประสงค์ของการประกอบพิธี และบันดาลผลให้ตามที่ต้องการ ผู้เข้าร่วมพิธีจะเกิดความสบายใจว่าคำร้องขอของตนได้ส่งถึงเทพเจ้าแล้ว

ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช เป็นงานใหญ่ระดับจังหวัด มีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง ทำให้มีผู้ที่ศรัทธาเจ้าพ่อหลักเมืองทั้งทั้งที่เป็นคนในพื้นที่และนอกพื้นที่มาเข้าร่วมพิธีกันอย่างไม่ขาดสาย ผู้คนจากทั่วทุกสารทิศที่เดินทางมาเข้าร่วมในพิธีกรรม ต่างมาด้วยเหตุผลหลักเดียวกัน คือการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เดียวกัน

คนในพื้นที่

คนในพื้นที่หรือคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ให้ความเคารพนับถือศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นอย่างมาก เพราะศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชถือได้ว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจร่วมกันของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช การประกอบพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจึงเป็นเสมือนพื้นที่รวมกลุ่มของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีความศรัทธาร่วมกันต่อศาลหลักเมืองในจังหวัดของตนเอง

“...เราก็มั่วทุกวันนี้ นะ มาออกกำลังกายเห็นก็มั่วทุกวันนี้ เป็นความเชื่อของคนนคร ... เราก็มั่วบ้างเหมือนกันแหละ เดินทางไปไหนให้ปลอดภัย ขอตามประเพณีแหละนะ...”

(นามสมมติ, สัมภาษณ์วันที่ 3 สิงหาคม 2561)

ความศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัด ประกอบกับพิธีกรรมที่เข้มข้น รวมถึงความอัศจรรย์ต่างๆที่หลายคนพบเห็นและเล่าสู่กันฟังจากปากต่อปาก ทำให้คนในพื้นที่ต่างก็เคารพศรัทธาหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นอย่างมาก

คนนอกพื้นที่

คนนอกพื้นที่ หมายถึง คนจากพื้นที่อื่นหรือบุคคลซึ่งไม่ใช่คนจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เข้ามาร่วมงานบวงสรวงศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งเหตุผลหลักในการเข้าร่วมงานของทุกคนคือเชื่อและศรัทธาต่อหลักเมือง บางคนได้รับรู้ถึงปาฏิหาริย์ของหลักเมืองผ่านประสบการณ์ของตนเอง ความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชได้แพร่กระจายออกไปจนทำให้ผู้คนจากทั่วทุกสารทิศเดินทางเข้ามากราบไหว้และร่วมในพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมือง

“...พีเพียร์เป็นคนจังหวัดเพชรบูรณ์ แต่มาอยู่นครฯปีนี้เขาปีที่สามแล้ว ... คือพีเพียร์มีความเชื่อเหมือนกับว่าถ้าเกิดพีไปอยู่จังหวัดไหนก็แล้วแต่ พีก็จะให้ความเคารพ พีเพียร์ก็จะไปกราบไหว้สักการะองค์พ่อหลักเมืองของจังหวัดนั้นๆ ที่นครฯพีศรัทธามาก ปกติพีก็มาไหว้ประจำ มาเกือบทุกเดือนเลยคะ...”

(ปวีศา ทาจันทร์, สัมภาษณ์วันที่ 3 สิงหาคม 2561)

การประกอบพิธีสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเครื่องมือหนึ่งในการรวมกลุ่มคนในสังคมให้เป็นกลุ่มเดียวกัน คนจากในพื้นที่และนอกพื้นที่ต่างเข้ามาร่วมพิธีกรรมด้วยความศรัทธาเช่นเดียวกัน การที่คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชนับถือเจ้าพ่อหลักเมืองเหมือนกันก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นกลุ่มพวกเดียวกันที่นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิ่งเดียวกัน เมื่อได้มาประกอบพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชร่วมกันก็ยิ่งก่อให้เกิดจิตสำนึกความเป็นกลุ่มพวกเดียวกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากยิ่งขึ้น

การที่มีคนจากหลายพื้นที่ทั้งคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชเองและคนจากพื้นที่อื่นเดินทางมาเพื่อเข้าร่วมในพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมีอิทธิพลต่อความเชื่อความศรัทธาของคนเป็นจำนวนมาก ความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองได้ตอบสนองความต้องการบางประการให้กับผู้ศรัทธา จึงทำให้ผู้ศรัทธายังคงเลือกที่จะเดินทางเพื่อมาเข้าร่วมในพิธีกรรมนี้อยู่เสมอ

ตำแหน่งที่ตั้ง

สถานที่ที่ใช้ในการประกอบพิธีหลักจะเป็นทางด้านทิศเหนือของศาลหลักเมือง หรือหากผู้ใดประสงค์จะบวงสรวงศาลหลักเมืองเป็นกรณีพิเศษหรือส่วนตัว จะจัดขึ้นทางด้านทิศตะวันตกของศาลหลักเมือง ตั้งปะรำพิธีด้านหน้าศาลหลักเมือง โดยให้ผู้ประกอบพิธีและผู้เข้าร่วมพิธีหันหน้าไปทางสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งก็คือศาลหลักเมือง (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 ประรำพิธีบวงสรวงศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชในวันที่ 4 ของการประกอบพิธีกรรมสมโภช ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ที่จัดขึ้นทางด้านทิศเหนือ บริเวณด้านหน้าศาลหลักเมือง

นครศรีธรรมราช

ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2561

สำหรับการจัดประรำพิธีไม่ได้มีกำหนดกฎเกณฑ์เป็นสำคัญว่าจะต้องจัดทางด้านทิศใดจึงจะทำให้พิธีกรรมสำเร็จผลมากที่สุด แต่การจัดประรำพิธีโดยการหันหน้าเข้าหาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เนื่องจากหลักเมืองเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สำคัญที่สุดในพื้นที่แห่งความศักดิ์สิทธิ์นี้ การหันหน้าเข้าหาหลักเมืองหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงกระทำขึ้นเพื่อให้ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมได้กล่าววอการถึงเทพหลักเมืองโดยตรง และผู้เข้าร่วมพิธีได้ร่วมบูชาบวงสรวงและอธิษฐานจิตถึงเทพหลักเมืองที่ด้วย

“...ความเชื่อเรื่องการตั้งศาลเพียงตามีสามแบบ หนึ่งตั้งให้เข้ากับสถานที่ สมมุติว่าสถานที่ที่เราจะไหว้คือหลักเมือง ก็เลยต้องตั้งให้ตรงหลักเมือง คือตั้งเพื่อให้เข้ากับสถานที่ สองตั้งให้เข้ากับตำราทิศในแต่ละวัน อันดับที่สามตั้งทิศตะวันออกกับทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ... ของวันนี้คือหันเข้าหาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไม่ได้คิดอะไร ตรงนี้ไม่ได้ถือเป็นศาลเพียงตา ตรงนี้ถือเป็นเทวาลัยแห่งเทพ เป็นศาลอยู่แล้ว มีเทวดาสถิตอยู่แล้ว ของโต๊ะที่ไหว้เป็นแค่ประรำพิธีเพื่อมาไหว้เฉยๆ...”

(โหรารัฐพล แก้วประทุม, สัมภาษณ์วันที่ 2 สิงหาคม 2561)

ศาลหลักเมืองนอกจากจะเป็นศูนย์กลางของการประกอบพิธีกรรมแล้วยังเป็นศูนย์รวมของความเชื่อ ความศรัทธา และยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจร่วมกันของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช การจัดพิธีกรรมที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจึงเป็นการสร้างพื้นที่เพื่อรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมร่วมกันของคนที่ยึดในสิ่งเดียวกันอีกด้วย

เครื่องประกอบพิธี

การจัดเครื่องประกอบพิธีเพื่อบูชาเทพเจ้าของพราหมณ์ไทยเป็นการหลอมรวม ศาสตร์ของฮินดูและของจีนเข้าไว้ด้วยกัน เนื่องจากมีการรับวัฒนธรรมเข้ามาจากทั้งสองทาง ทำให้การจัดเครื่องประกอบพิธีของพราหมณ์ไทยมีความต่างจากชาวฮินดูซึ่งเป็นวัฒนธรรมต้นแบบของการประกอบพิธีกรรม เครื่องประกอบพิธีสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย

บายศรี

บายศรีที่สำคัญในพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจะมี 5 อย่าง คือ บายศรีปากชาม ใช้เพื่อเข้าในสำหรับ หากมีหัวหมูเปิดไก่อจะต้องจัดบายศรีปากชามเข้าในสำหรับเพื่อ ถวายเทพเจ้าด้วย แต่หากมีการบูชาเทวดาประจำทิศให้เพิ่มบายศรีปากชามอีก 8 อัน บายศรีพรหม เป็นสัญลักษณ์ของพระพรหม บายศรี 9 ชั้นหรือบายศรีต้น เป็นสัญลักษณ์แทนเทวดาที่อยู่ในต้นไม้ที่ถูกตัดไปแล้ว นำมาตั้งเชิญให้เป็นเทพรักษาในปะรำพิธี บายศรีเทพ เป็นสัญลักษณ์ของเทพเจ้า และ บายศรีพญานาค เป็นสัญลักษณ์ของพญานาคที่เชื่อกันว่าคอยปกป้องคุ้มครององค์จตุคามรามเทพ (ภาพที่ 3)

“...เรื่องบายศรี โบราณกาลตามที่เราศึกษามาแบบผู้ประกอบพิธีกรรมนะก็จะมี 5 อย่าง บายศรีพรหม บายศรีเทพ บายศรีหลัก บายศรีตอ บายศรีปากชาม ทุกบายศรีมีนัยยะ สมัยก่อนเวลาตั้งศาลเพียงตา มีบายศรีพรหม บายศรีเทพเพื่อแทนรูปปั้น ก็กางร่มไว้คันหนึ่งแทนว่า พรหมกับเทพมาอยู่ ทีนี้บายศรีต้นก็แทนเทวดาที่อยู่กับต้นไม้ เพราะแต่ก่อนเราจะมีกราบไหว้ ต้นไม้ เราถือว่ารุกขเทวดาอยู่ในต้นไม้ แล้วบายศรีตอหมายถึงเทวดาที่อยู่ในต้นไม้ที่ถูกตัดไปแล้วเป็น ตอ เราก็เอามาตั้งเชิญให้เป็นเทพที่รักษา บายศรีปากชามใช้เพื่อเข้าในสำหรับ ถ้ามีหัวหมูเปิดไก่อก็คือ ต้องมีบายศรีปากชามเข้าในสำหรับ ทีนี้เวลาเชิญเทวดามันก็อาจจะมึบทหารไหว้ที่เป็นการเชิญเทวดามา สถิตที่ยอดบายศรี เพราะถือว่าบายศรีพรหมแทนพรหม บายศรีเทพแทนเทพแค่นั้น ... แต่บายศรีอื่นๆ ที่ทำขึ้นมาภายหลังมันเป็นการคิดค้นของคนทั่วไป ซึ่งจริงๆมันไม่ได้มาจากรากฐานดั้งเดิมที่มีแค่ 5 อย่าง ก็คือต้องมีแค่นี้ที่มันต้องมีก่อนแล้วคุณถึงจะไปมีอย่างอื่นได้...”

(โหรารัฐพล แก้วประทุม, สัมภาษณ์วันที่ 2 สิงหาคม 2561)

ภาพที่ 3 บายศรีในประรำพิธีบวงสรวงศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชในวันที่ 4 ของการประกอบ
พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2561

การจัดบายศรีในพิธีกรรมมีขึ้นเพื่อเป็นที่สถิตของเทพแต่ละองค์ บายศรีจึงสื่อถึงความ
เป็นสิริมงคลเพราะเป็นตัวแทนของเทพแต่ละองค์ว่าได้มาเข้าร่วมในพิธีกรรมแล้ว การจัดบายศรีในประ
รำพิธีจึงเป็นการแฝงนัยยะว่าพิธีกรรมนี้จะสำเร็จผล เพราะมีเทพเจ้ามาเข้าร่วมในพิธี ปัจจุบันการจัด
บายศรีไม่มีการกำหนดจำนวนของบายศรี เป็นไปตามปัจจัยและฐานะของผู้จัดงาน

อาหารคาวหวาน ผลไม้ น้ำ และหมากพลู

อาหารคาวหรือมัดชะมังสาหาร ประกอบด้วย หัวหมู เป็ดหนึ่ง ไก่หนึ่ง ปลาหนึ่ง กุ้งหนึ่ง ปู
หนึ่ง ผลไม้ 5 ชนิด ไม่มีกำหนดแน่นอน แล้วแต่พราหมณ์และเจ้าภาพ เจ้าภาพบางรายต้องการผลไม้ที่
ชื่อเป็นมงคลหรืออาจจะต้องการใช้ผลไม้ที่มีราคาแพง แต่พราหมณ์บางคนกำหนดว่าจะต้องมีผลไม้คือ
มะพร้าว กล้วย อ้อยเนื่องจากผลไม้สามชนิดนี้เป็นอาหารของช้าง ช้างหมายถึงพระพิฆเนศซึ่งเป็น
เทพเจ้าที่ชาวฮินดูให้ความเคารพนับถือว่าเป็นเทพแห่งความสำเร็จทั้งปวง หากนำผลไม้ทั้งสามชนิดมา
ประกอบพิธี พิธีกรรมก็จะสำเร็จผล

ในสมัยรัชกาลที่สี่มีการสังเวพระป้าย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมจีน เป็นลักษณะของการไหว้
ตรุษจีน พราหมณ์ที่อยู่ราชสำนักจึงต้องจัดเครื่องบูชาตามที่พระองค์ทรงรับสั่ง โดยมีผลไม้ตาม
วัฒนธรรมของคนจีน เช่น แก้วมังกร ส้ม ต่อมาวัฒนธรรมจากราชสำนักก็ไหลออกมาสู่คนทั่วไป การ
จัดเครื่องบูชาในปัจจุบันจึงมีลักษณะผสมผสานวัฒนธรรมไทย จีน ฮินดู

ขนมหวาน 5 อย่าง ไม่มีกำหนดแน่นอน ขึ้นอยู่กับพราหมณ์และเจ้าภาพ แต่ขนมที่
ขาดไม่ได้ในพิธีกรรมคือขนมต้มขาวขนมต้มแดง ขนมต้มขาวแทนบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ขนมต้ม
แดงแทนครูบาอาจารย์ที่ยังมีชีวิตอยู่

“...เดิมเนี่ยของໄໝ້ນมาจากคนไทยมีรากฐานมาจากการໄໝ້ฝึมาก่อน ขนมต้มขา
เราแทนบรรพบุรุษที่ตายไปแล้ว คือสีขาวยังอยู่จนผมหงอกแล้วแก่ตาย ขนมต้มแดงแทนครูบา
อาจารย์ที่ยังมีเลือดมีเนื้อคือสีแดง คือสีของการบูชาครูจะมีสองสีคือขาวยกับแดง...”

(โหรารัฐพล แก้วประทุม, สัมภาษณ์วันที่ 2 สิงหาคม 2561)

ขนมที่ใช้ในการบูชาเทพเจ้าในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนและรับวัฒนธรรมต่างๆเข้า
มาเช่นเดียวกับผลไม้ ปัจจุบันมักจะพบขนมไทย เช่น ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง เป็นขนมหลักใน
การจัดเครื่องบูชา เนื่องจากมีชื่อเป็นมงคลและหาซื้อได้ง่าย

นอกจากอาหารคาวหวาน น้ำเปล่าเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่สำคัญในการตั้งเครื่องบูชา ขาด
ไม่ได้ แต่ปัจจุบันมีการประยุกต์นำน้ำหวานชนิดๆอื่นในท้องตลาดมาໄໝ້บูชาเทวดาด้วย เช่น น้ำอัดลม
ชาเขียวสีใส น้ำผลไม้ นอกจากนี้ในการจัดเครื่องบูชา หากมีสำหรับของคาว พราหมณ์บางคนอาจจัด
สุราเพื่อถวายต่อเทวดาด้วย นอกจากนี้มีการจัดหมากพลูในเครื่องประกอบพิธี เป็นสัญลักษณ์ของการ
ต้อนรับเทวดา เนื่องจากคนไทยโบราณมีธรรมเนียมว่าเมื่อมีแขกมาที่เรือน จะต้องนำเทียนหมากมา
ต้อนรับผู้มาเยือนที่เรือนของตน

“...เดิมมีน้ำเปล่า อยู่ไปอยู่มามันก็เริ่มมามีน้ำอัดลม พอมีน้ำอัดลมก็ถือว่าเป็นของ
หวานเป็นน้ำอีกแบบหนึ่ง เดิมใช้น้ำอัดลม น้ำหวาน น้ำร้อน น้ำชา น้ำผึ้ง ก็เพิ่มขึ้นมาให้มีน้ำแปลกๆ
เดี๋ยวนี้ก็อาจจะมีการกินที่อะไรวาง ก็แล้วแต่ตามคนปัจจุบันเราอยากกินอะไรเทวดาก็คงอยากกิน
เหมือนกัน มีแค่นั้นจริงๆตามหลักเกณฑ์มีน้ำเปล่าขาดไม่ได้ ที่น้ำมันก็จะมีเหล้า ถ้ามีการถวายหัวหมู
เปิดไก่เมื่อไหร่ สำหรับนั้นน้ำมันเป็นสำหรับของคาว พอเป็นสำหรับของคาวสามารถวางเหล้า กระจก
สาโท เบียร์ลีโอ อะไรก็แล้วแต่ลงไปได้ และทุกพิธีกรรมจะต้องมีหมากพลู บุหรี่ ขาดไม่ได้...”

(โหรารัฐพล แก้วประทุม, สัมภาษณ์วันที่ 2 สิงหาคม 2561)

การจัดอาหารคาวหวาน ผลไม้ น้ำและหมากพลูจะจัดขึ้นอย่างพิถีพิถันและถูกต้องตาม
หลักของพราหมณ์ผู้ประกอบพิธีกรรม โดยจะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปไม่ได้ (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 อาหารคาวหวาน ผลไม้ น้ำ และหมากพลูในปะรำพิธีบวงสรวงศาลหลักเมือง นครศรีธรรมราชในวันที่ 4 ของการประกอบพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2561

การจัดอาหารคาวหวาน ผลไม้และน้ำทำขึ้นเพื่อเป็นการต้อนรับเทพเจ้าที่มาเข้าร่วมในพิธี เมื่อเทพเจ้าที่มาเข้าร่วมพิธีได้เสวยเครื่องบูชาเหล่านี้อย่างอิมหนาสำราญจนพึงพอใจ เทพเจ้าจึงจะประทานพรให้ตามที่คุณเข้าร่วมพิธีร้องขอ ดังนั้นหากต้องการให้พิธีกรรมสำเร็จผลตามที่หวังก็จะต้องจัดจัดเครื่องบูชาที่เป็นอาหารคาวหวานด้วยความพิถีพิถันและถูกต้องตามหลักมากที่สุด เพราะหากทำให้เทพเจ้าไม่พึงพอใจ พิธีกรรมก็จะไม่สำเร็จผล เทพเจ้าจะไม่ประทานพรให้ตามที่คุณเข้าร่วมพิธีร้องขอ

“...เค้าถือว่าเป็นการเอาใจเทวดา เรามีความรู้สึกว่าเทวดาชอบอันนี้เราก็ต้องเอาอันนี้มาเลี้ยงเทวดา ให้เทวดาแฮปปี้ เทวดาวางใจแล้วจะได้เอาพรไป อยากได้เงินเอาเงินไป ประมาณนี้ ที่นี้ทุกสิ่งทุกอย่างเราถึงทำให้มันน่ากิน ดูสวยงาม เพื่อให้ท่านมาถึงแล้วดูสวยงาม มีความสุข...”

(โหรารัฐพล แก้วประทุม, สัมภาษณ์วันที่ 2 สิงหาคม 2561)

เครื่องประโคม

เครื่องประโคม ประกอบด้วย สังข์ บัณเฑาะว์ ฆ้อง เครื่องประโคมทั้งสามชนิดจะใช้ประโคมหลังจากพราหมณ์กล่าวคาถาหรือโองการจบในแต่ละบท โดยเครื่องประโคมทั้งสามชนิดแทนเทพสามองค์ คือ

สังข์แทนพระนารายณ์ ตามตำนานเดิมคัมภีร์พรหมศาสตร์ตกลงไปได้บาดาลแล้วตกลงไปในสังข์ เมื่อพระนารายณ์มาทวงคัมภีร์ปรากฏว่าสังข์ไม่ยอมคืนคัมภีร์แก่พระนารายณ์ พระนารายณ์จึงเป่าสังข์ อักขระมนตราที่อยู่ในคัมภีร์จึงถูกเปิดขึ้นมาตามเสียงของสังข์ ในการประกอบพิธี

พราหมณ์จึงเป่าสังข์เพื่อเปิดอักษระมนตราต่างๆเพื่อความเป็นสิริมงคล รวมถึงทำลายความเป็นอัปมงคลต่างๆในพิธีกรรมด้วย

บัณเฑาะว์แทนพระศิวะ เพราะเป็นเครื่องดนตรีของพระศิวะ ครั้งหนึ่งพระศิวะไปสร่งน้ำที่เขาไกรลาส ได้ยินเสียงลูกมะเดื่อตกลงในน้ำแล้วรู้สึกเปลิดเพลินใจ จึงคิดเครื่องดนตรีที่มีเสียงคล้ายกับลูกมะเดื่อกระทบน้ำขึ้นมากลายเป็นบัณเฑาะว์ การแกว่งบัณเฑาะว์ในพิธีกรรมจึงเป็นเหมือนการเล่นเครื่องดนตรีถวายพระศิวะเพื่อให้พึงพอใจ ส่งผลให้การประกอบพิธีกรรมราบรื่น

ฆ้องคือเสียงของพระพรหมที่มีการตีฆ้องบนสวรรค์ ในการประกอบพิธีเมื่อพราหมณ์ตีฆ้องจึงเป็นการส่งเสียงที่มาจากสวรรค์ ถือเป็นเสียงของความมงคล ซึ่งการประโคมสังข์ บัณเฑาะว์ ฆ้อง หลังจากการกล่าวโองการจบเพื่อเป็นการประโคมรับเทพเทวดาที่เข้ามาในพิธี

“...เป็นความเชื่อของอินเดียแล้วไทยรับมา สังข์มาจากพระนารายณ์ เราถือว่าในตำนานเดิม คัมภีร์พหุศาสตร์อยู่ในมือพระพรหมแล้วเคยตกลงไปในบาดาล แล้วตกลงไปในสังข์ แล้วสังข์ก็ไม่คืนคัมภีร์นั้นให้ พระนารายณ์ก็เอาสังข์มาเป่า พอเป่าแล้วก็เหมือนเปิดมนตราทั้งหมดเลย พราหมณ์ก็เลยถือว่าถ้ามีการเป่าสังข์ ไม่ต้องสวดอะไรแค่เป็นเสียงสังข์ก็เป็นสิริมงคลแล้ว บัณเฑาะว์คือเป็นเครื่องดนตรีของพระศิวะพระอิศวร แล้วครั้งหนึ่งท่านเคยไปอาบน้ำที่ใต้ต้นมะเดื่อ พระอิศวรสร่งน้ำที่เขาไกรลาส แล้วบอกว่าเสียงลูกมะเดื่อเวลามันตกน้ำ ปุกปึกปุกปึก แล้วท่านมีความรื่นรมย์ในการสร่งน้ำ ครูบาอาจารย์แต่ดั้งเดิมก็เลยบอกว่าถ้าขึ้นไปเอาหนังสัตว์มา มาทำแบบนี้ๆ เสียงมันคล้ายๆกับเสียงลูกมะเดื่อที่มันหล่นที่ท่านสำราญนะ แล้วก็เสียงฆ้องก็คือเสียงของพระพรหม ซึ่งมีการตีฆ้องในสวรรค์ ก็เลยเป็นที่มาว่าถ้าคนไทยทำพิธีกรรมต้องมีสามอย่างนี้ บัณเฑาะว์ ฆ้อง แล้วก็สังข์ เพื่อเป็นการประโคมรับเทพ เทวดาที่ได้เสด็จมา...”

(โหรารัฐพล แก้วประทุม, สัมภาษณ์วันที่ 2 สิงหาคม 2561)

การประโคมเครื่องดนตรีทั้งสามชนิดนี้เพื่อส่งเสียงแห่งความศักดิ์สิทธิ์ออกไป เมื่อเสียงนี้กระจายออกไปเป็นสัญญาณว่าปวงเทพได้รับรู้พิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์แล้ว และมาร่วมอวยพรให้พิธีกรรมสำเร็จผล

ฤกษ์ยาม

ฤกษ์ยามที่ใช้ในพิธีสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช พราหมณ์แต่ละคนจะดูฤกษ์ยามที่เหมาะสมมาใช้ในการทำพิธีแตกต่างกันตามการถ่ายทอดและเรียนรู้จากครูบาอาจารย์ของพราหมณ์แต่ละคน แต่เวลาที่เหมาะสมในการบวงสรวงจะเป็นช่วงเวลาเช้าเหมือนกันทั้งหมด แตกต่างกันเพียงเวลาในการเริ่มประกอบพิธีของพราหมณ์แต่ละคน

ตามตำราพรหมศาสตร์วินเวลาที่เหมาะสมที่ใช้ในการประกอบพิธีเรียกกันว่าฤกษ์ มีหลายฤกษ์ อาทิ ราชาฤกษ์ มหัทธโนฤกษ์ สมโนฤกษ์ โดยฤกษ์ที่ใช้ในงานสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจะใช้ราชาฤกษ์ ต่อมาศาสตร์เหล่านี้หลอมรวมกับวัฒนธรรมจีนที่เข้ามา คนจีนมักจะถือความเป็นมงคลจากเสียงพ้อง คนไทยก็รับวัฒนธรรมนี้เข้ามาในการหาฤกษ์มงคล เช่น แก้ว หมายถึงความก้าวหน้า ฤกษ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีส่วนมากจึงลงท้ายด้วยแก้ว เช่น แก้วโมงแก้วนาที ซึ่งในพิธีสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช พราหมณ์จะเริ่มประกอบพิธีที่เวลาแก้วโมงแก้วนาทีเป็นส่วนใหญ่

“...ในการประกอบพิธีจะมีการหาฤกษ์ในแต่ละวันเพื่อประกอบพิธี แต่ที่นี้อยู่ไปอยู่มานิสัยของคนไทยรวมกับวัฒนธรรมของคนจีน คนจีนจะถืออะไรที่พ้องกัน เช่น แก้วก็ก้าวหน้า ก็เลยเอาแก้วโมงนะ ลงด้วยแก้วนาทีตามนาฬิกา ที่นี้ถ้าเอาทางศาสตร์ปัจจุบัน ฤกษ์แต่ละฤกษ์ก็เป็นการดูมาจากครูบาอาจารย์ที่จะกำหนดการทำพิธีกรรมนั้นๆ เช่น จะขึ้นบ้านใหม่ก็ฤกษ์นี้ แต่งงานก็ฤกษ์นี้ บวงสรวงฤกษ์นี้...”

(โหรารัฐพล แก้วประทุม, สัมภาษณ์วันที่ 2 สิงหาคม 2561)

การกำหนดฤกษ์ยามจากพราหมณ์ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการประกอบพิธี เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้ผู้เข้าร่วมพิธีรู้สึกมั่นใจว่าการประกอบพิธีกรรมในเวลาอันเป็นมงคลนั้นจะทำให้พิธีกรรมราบรื่นและสำเร็จผล

พิธีกรรมและขั้นตอนในพิธีกรรม

พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชประกอบไปด้วยพิธีกรรมหลักคือพิธีบวงสรวงศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช และพิธีกรรมย่อย ได้แก่ พิธีอัญเชิญองค์พ่อจตุคามรามเทพ พิธีกรรมทางสงฆ์ พิธีบูชาราหู พิธีอารตีไฟ และพิธีเทกระเจาด

พิธีบวงสรวง

ภาพที่ 5 พราหมณ์นำกล่าวอธิษฐานจิตถึงเทวดาในพิธีบวงสรวงศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชในวันที่ 3 ของการประกอบพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2561

พิธีบวงสรวงศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ประกอบไปด้วยขั้นตอนย่อยๆทำขั้นตอน คือ

1.การอธิษฐานถึงเทวดา

เมื่อได้ฤกษ์ยามที่เหมาะสม พราหมณ์เชิญประธานเข้ามาในปะรำพิธีเพื่อจุดรูปเทียน เป็นการแสดงสัญลักษณ์การเริ่มต้น หลังจากจุดรูปเทียนพราหมณ์จะเป็นผู้แนะนำเจ้าภาพให้อธิษฐานถึงเทวดาหรือพราหมณ์อาจจะเป็นผู้ดำเนินการอธิษฐาน (ภาพที่ 5) เพื่อบอกวัตถุประสงค์ของการบวงสรวงว่าเพื่อบูชาใคร จะทำพิธีอะไร และขอให้ความสำเร็จและความเป็นมงคลเกิดแก่เจ้าภาพและผู้ร่วมงาน

“...พอหลังจากจุดธูปจุดเทียน ผู้เป็นเจ้าภาพจะทำการอธิษฐาน พรหมณ์จะแนะนำกับผู้เป็นเจ้าภาพว่าให้อธิษฐานหรือพรหมณ์อาจเป็นผู้นำให้อธิษฐาน แต่พูดงายๆว่าหลังจากจุดธูปจุดเทียนแล้วจะเป็นการอธิษฐาน เพื่อบ่งบอกวัตถุประสงค์ว่าวันนี้จุดธูปจุดเทียนเพื่อบูชาอะไร หรือบูชาใคร แล้วจะทำพิธีอะไร ขอความสำเร็จความมงคลให้บังเกิด...”

(โหรารัฐพล แก้วประทุม, สัมภาษณ์วันที่ 2 สิงหาคม 2561)

วัตถุประสงค์หลักของขั้นตอนนี้เป็น การส่งสารถึงเทวดาว่าผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ประกอบพิธีกรรมเพื่อวัตถุประสงค์ใด และต้องการให้เทวดาช่วยเหลือในเรื่องใด นอกจากนี้พิธีกรรมนี้ยังทำให้ผู้เข้าร่วมพิธีรู้สึกมีความหวัง สร้างความมั่นคงทางด้านจิตใจให้กับผู้เข้าร่วมที่มีปัญหาต่างกันไป เพราะเชื่อว่าเทวดาได้รับฟังคำอธิษฐานจากผู้เข้าร่วมพิธีแล้ว อีกทั้งขั้นตอนนี้ยังชี้ให้เห็นความสำคัญของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่สามารถตอบสนองความต้องการบางประการให้แก่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมได้ เพราะการอธิษฐานจิตเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมพิธีมีความเชื่อมั่นว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชสามารถคลี่คลายในสิ่งที่ตนเองร้องขอหรือช่วยเหลือให้รอดพ้นจากปัญหาตามที่ตนเองได้อธิษฐานจิตไป

2. บูชาครู

หลังจากเจ้าภาพอธิษฐานถึงเทวดาแล้ว พรหมณ์ตั้งนะโม 3 จบแล้วเริ่มกล่าวคาถาบูชาครู ครูในที่นี้หมายถึงครูของผู้ประกอบพิธีหรือพรหมณ์ เป็นผู้ที่เคยสอนหรือถ่ายทอดวิชาความรู้ ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่และเสียชีวิตไปแล้ว หรืออาจจะเป็นโครงการใดๆที่พรหมณ์ได้นำมาใช้ในการประกอบพิธี ตลอดจนถึงตำราต่างๆที่พรหมณ์เคยอ่านหรือศึกษาเล่าเรียน การบูชาครูมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูของผู้ประกอบพิธีหนุนนำให้การประกอบพิธีกรรมให้สำเร็จ ไม่มีอุปสรรค หลังจากพรหมณ์กล่าวคาถาบูชาครูแล้ว พรหมณ์จะขอให้ครูของตนอำนวยช่วยให้เจ้าภาพมีชีวิตที่เจริญรุ่งเรือง

“...ต่อจากนั้นก็จะเป็นการบูชาครู ครูของผู้ประกอบพิธีกรรมนะ ผู้ประกอบพิธีกรรมก็จะบอกว่าครูมีอะไรก็เอ่ยชื่อหมดเลย เพื่อให้ครูข้าพเจ้ามาหนุนนำให้ข้าพเจ้าประกอบพิธีกรรมให้สำเร็จ อย่าติดขัด พอขุมนุมครูของผู้ประกอบพิธีกรรมแล้วก็ขอครูของผู้ประกอบพิธีกรรมอำนวยช่วยให้เจ้าภาพ คำว่าครูอาจจะหมายถึงเจ้าของตำราที่นำมาอ่าน หรือเป็นคนที่เคยสอนแล้วตายไปแล้วหรือเป็นโครงการใดๆที่เคยแต่งไว้แล้วที่เราอาจไม่เคยรู้จัก แต่คนไทยเรามีความกตัญญู เหมือนที่

แม่เราสอนว่าอ่านหนังสือแล้วให้กราบหนังสือ เราก็มีการบอกครูก่อนเราก็จะสบายใจที่ได้บอกครูแล้ว...”

(โหรารัฐพล แก้วประทุม, สัมภาษณ์วันที่ 2 สิงหาคม 2561)

ขั้นตอนการบูชาครูนี้เป็นขั้นตอนที่ต้องกระทำทุกครั้งในการประกอบพิธีกรรมของพราหมณ์ เป็นการระลึกถึงบุญคุณของครูบาอาจารย์ที่เคยสั่งสอน เป็นการแสดงความกตัญญูทเวทิตีของพราหมณ์ต่อครูของตน ซึ่งความกตัญญูทเวทิตีเป็นสิ่งที่สังคมไทยให้ความสำคัญและยึดถือสั่งสอนปฏิบัติกันมาเนิ่นนาน นับว่าการบูชาครูช่วยปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับคนในสังคมได้ซึมซับและนำไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต เป็นการแสดงให้เห็นว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นพื้นที่พิธีกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเลือกกระทำแต่สิ่งที่ดีและไม่ผิดศีลธรรม เป็นการสอดแทรกปทัสสถานให้แก่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมผ่านพิธีกรรมอย่างแยบยล

3. ชุมนุมเทวดา

การชุมนุมเทวดาเป็นการเชิญเทวดาให้เข้ามาร่วมในพิธีกรรม พราหมณ์จะกล่าวคาถาชุมนุมเทวดา (สัคเค กาเม) ขั้นตอนการอัญเชิญเทวดาเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง เป็นเสมือนการเชิญบุคคลสำคัญให้เข้ามาร่วมในงาน พราหมณ์จะกล่าวถึงเทวดาจากทุกสวรรค์ชั้นฟ้าเพื่ออัญเชิญให้มาเข้าร่วมเป็นสักขีพยานในการประกอบพิธี

“...ชุมนุมเทพเทวดา เทวดาก็จะเป็นบทที่ใช้สากล สัคเค กาเม จะ รูปเป แล้วพอเสร็จชุมนุมเทวดาก็จะมีการเป่าสังข์ เพื่อบอกเพื่อเชิญเทวดา ... จากนั้นก็เป็นการอ่านโองการ คำว่าโองการมันเป็นการเชิญ เชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จากนั้นเมื่อเชิญทั่วขอบจักรวาลแล้วมาเป็นสักขีพยานหลังจากนั้นถึงจะมีโองการ คำว่าโองการคือบทกล่าวสรรเสริญ สมมุติถ้าบวงสรวงศาลหลักเมือง จะเป็นการบูชาเทพพระหลักเมือง ชื่ออะไรก็บอกไป มีหน้าที่อะไรก็บอกไป อยู่วิมานไหน สวรรค์ไหน มีความสำคัญยังไง เป็นผู้ปกครองเป็นผู้ดูแลอะไรยังไง พอเชิญเสร็จพุดง่าๆ พอท่านมาแล้ว เราทั้งหลายจัดของไหว้เตรียมไว้รอรับเลี้ยงท่านแล้ว ให้ท่านมากินให้ท่านมาเสวย...”

(โหรารัฐพล แก้วประทุม, สัมภาษณ์วันที่ 2 สิงหาคม 2561)

หลังจากกล่าวคาถาชุมนุมเทวดาแล้ว พราหมณ์บางคนจะทำการบูชาอัสดรทิศหรือการบูชาเทวดาแปดทิศ หรือบางคนอาจทำน้มนต์ธรณีสารในขั้นตอนของพิธีกรรมนี้ด้วย การทำน้มนต์ธรณีสารมีสองนัย คือ นัยที่หนึ่ง พราหมณ์ทำน้มนต์เพื่อพรมให้ผู้เข้าร่วมพิธี เนื่องจากกลัวว่า

ในการประกอบพิธีจะมีขั้นตอนใดผิดพลาด อาจจะทำให้เกิดเสียดจัญไรแก่ผู้เข้าร่วมพิธี จึงใช้น้ำมนต์ ในการพรมไล่เสียดจัญไร นัยที่สองพราหมณ์ขอความเมตตาจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพิธี นั่นคือองค์จตุคามรามเทพเพื่อนำมนต์ให้เจ้าภาพเพื่อความเป็นสิริมงคล เชื่อว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ได้มาจากท่าน เพราะได้มีการอัญเชิญองค์จตุคามรามเทพเข้ามาในปะรำพิธีตั้งแต่วันที่ 31 กรกฎาคมแล้ว น้ำมนต์นี้จึงเชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์มาก เพราะเป็นน้ำมนต์ที่ได้มาจากท่านโดยตรง

“...บางที่อาจจะเป็นการบูชาอัศตรทิศ บูชาเทวดาแปดทิศ หรือบางที่อาจจะทำ น้ำมนต์ธรณีสาร มันจะมีสองนัย คือบางครั้งถ้าต้องการประกอบพิธีกรรมอาจจะทำน้ำมนต์นี้เพื่อพรม ผู้ประกอบพิธีเพราะกลัวเสียดจัญไร เวลาทำพิธีแล้วทำผิด เดียวท่านจะลงโทษ เราก็เอาน้ำมนต์พรม ก่อน แล้วหลังจากนั้นก็ขอความเมตตาจากองค์จตุคามรามเทพทำน้ำมนต์เพื่อพรมให้เจ้าภาพ นั่นคือ น้ำมนต์จากท่าน ซึ่งพราหมณ์ก็จะมีเชื่อว่ามีน้ำศักดิ์สิทธิ์เสมอ...”

(โหรารัฐพล แก้วประทุม, สัมภาษณ์วันที่ 2 สิงหาคม 2561)

หลังจากนั้นพราหมณ์ได้กล่าวโองการถวายเครื่องบูชาต่อเทพพระหลักเมืองและ เทวดาทุกองค์ที่มาร่วมในพิธี จากนั้นให้กลุ่มเจ้าภาพปักธูปหางลงไปเครื่องบูชาเพื่อถวายต่อสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ การปักธูปหางในความหมายอีกด้านหนึ่งก็เพื่อให้เป็นที่สังเกตว่าของสิ่งนั้นได้นำมาไหว้แล้ว

ขั้นตอนการชุมนุมเทวดานี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญ หากไม่มีขั้นตอนนี้หมายถึงเทพเจ้าผู้ ที่จะมาประทานพรให้แก่ผู้เข้าร่วมพิธีนั้นไม่ได้เข้ามาในปะรำพิธี ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็น พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่อยู่ของเทพที่คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชให้ความเคารพนับถือ รวมถึงยัง ประกอบด้วยจตุรเทพคือพระเสื้อเมือง พระทรงเมือง พระพรหมเมืองและพระบัลลาลเมือง อีกทั้งยังมี องค์จตุคามรามเทพที่มีจุดกำเนิดมาพร้อมกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ก็เป็นเทพที่มีความสำคัญ ด้วยเช่นกัน ขั้นตอนนี้จึงเป็นการอัญเชิญเทพที่ต้องการให้เข้ามาร่วมในพิธีกรรมเข้ามายังพิธีกรรม เพื่อให้เทพหรือเทวดาช่วยหนุนนำให้พิธีกรรมสำเร็จผล

4. การขอพร

ภายหลังจากถวายเครื่องบูชาแล้ว พราหมณ์จะกล่าวโองการขอพร เพื่อให้เทวดาให้ พรกับเจ้าภาพและผู้เข้าร่วมภายในงาน หลังจากนั้นพราหมณ์จะให้เจ้าภาพมาโปรยดอกไม้ไปที่เครื่อง บูชา การโปรยดอกไม้มีความหมายว่า เมื่อขอพรสำเร็จ นางฟ้าและเทวดาบนสวรรค์จะโปรยดอกไม้ จากสวรรค์ลงมา ในดอกไม้จะประกอบไปด้วยข้าวตอก ถั่ว งา ข้าวตอกถือว่าเป็นอาหารสวรรค์ เป็นสิ่ง

ที่ต้องนำถวายกับเทวดา การแตกของข้าวตอกหมายถึงการมีสติปัญญาที่แตกฉาน ถั่งงาหมายถึงความงอกเงย ความเจริญงอกงาม

“...การโปรยดอกไม้มันมีนัยหลายตำรา อย่างหนึ่งเค้าก็บอกว่าเมื่อเราขอพรเรียบร้อยแล้ว สมมุติว่านางฟ้านางสวรรค์เห็นว่าเราขอพรแล้ว ท่านก็โปรยดอกไม้จากสวรรค์ลงมาว่าขอพรสำเร็จ แต่ก็สมมุติอีกแหละว่าเราโปรยกันเอง ที่นี้ครูบาอาจารย์บอกว่าในดอกไม้ให้มีข้าวตอกเพราะข้าวตอกถือว่าเป็นอาหารสวรรค์ เป็นสิ่งที่ต้องนำถวายกับเทวดา การแตกของข้าวตอกหมายถึงการมีสติปัญญาแตกฉาน ถั่งงาที่ใส่มาเป็นเหมือนความงอกเงยความเจริญงอกงาม ก็สมมุติอีกแหละ ก็โปรย เทวดาลงมาให้พร ก็เป็นอันเสร็จพิธี...”

(โหรารัฐพล แก้วประทุม, สัมภาษณ์วันที่ 2 สิงหาคม 2561)

หลังจากนั้นพราหมณ์ทำการลาเครื่องสังเวย พราหมณ์กล่าวโองการส่งเทวดากลับสวรรค์ เป็นอันเสร็จพิธี หลังจากนั้นพราหมณ์บางคนจะตัดเครื่องบูชาบางส่วนไปถวายสัมภเวสีที่ไม่สามารถเข้ามาในปะรำพิธีได้ โดยการไปถวายนอกพิธีหรือบริเวณตีนเสาของปะรำพิธี

“...จากนั้นก็จะมีการลาเครื่องสังเวย ท่านกินอ้อมแล้วใช้ไหม ถ้าอ้อมแล้วก็ขอให้ของที่เหลือให้เป็นยาเป็นอาหารทิพย์นะ พอฉันกินไปจะได้เจริญรุ่งเรือง บางทีถ้าเสร็จจากนั้น ถ้าเหมือนพีทำนะ จะมีการตัดบางส่วน เพื่อไปถวายสัมภเวสี บางทีวิญญาณที่เข้ามาไม่ได้เพราะมีเทพองค์ใหญ่ๆ อยู่ ก็เลยต้องมากินที่กระถางนี้ ที่นี้มันก็มีสองแบบ คือหนึ่งไปถวายนอกพิธีกรรม กับสองถวายที่ตีนเสาก็แล้วแต่ ก็เป็นอันเสร็จพิธี...”

(โหรารัฐพล แก้วประทุม, สัมภาษณ์วันที่ 2 สิงหาคม 2561)

ขั้นตอนนี้ชี้ให้เห็นถึงจุดประสงค์ของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมที่เดินทางมาเพื่อประกอบพิธีกรรม เพราะขั้นตอนนี้ได้ชี้ให้เห็นมุมมองของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมที่มีต่อศาลหลักเมื่อนครศรีธรรมราชว่า ศาลหลักเมื่อนครศรีธรรมราชมีความศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถดลบันดาลในสิ่งที่เข้าผู้เข้าร่วมพิธีกรรมร้องขอได้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายและยังเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมพิธีกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ของการประกอบพิธีกรรมแล้ว

พิธีอัญเชิญองค์พ่อจตุคามรามเทพ

องค์จตุคามรามเทพเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชให้ความเคารพนับถือ เพราะมีตำนานที่เกี่ยวข้องกับเมืองนครศรีธรรมราชมาตั้งแต่ในอดีต รวมถึงอิทธิฤทธิ์ความศักดิ์สิทธิ์ของท่านก็ยิ่งทำให้จตุคามรามเทพเป็นเทพที่สำคัญองค์หนึ่งที่จะต้องอัญเชิญเข้ามาในประรำพิธี ดังนั้นเมื่อจะทำพิธีสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช จึงต้องอัญเชิญองค์จตุคามรามเทพเข้ามาในประรำพิธีเป็นอันดับแรก

จุดเริ่มต้นของจตุคามรามเทพเริ่มต้นจากการที่พล.ต.ท.สรรเพชญ์ ธรรมมาธิกุล เดินทางไปทอดกฐินที่วัดนางพญา จังหวัดนครศรีธรรมราช วันนั้นมีการเข้าทรงเจ้าแม่ นางพญา โดยเจ้าแม่ได้บอกให้พล.ต.ท.สรรเพชญ์สร้างหลักเมืองขึ้นเพื่อแก้ไขดวงชะตาเมือง ในครั้งต่อมาทำวจตุคามรามเทพได้เข้ามาประทับทรง ทรงนั่งท่ามหาราชลีลาและให้ร่างภาพไว้เพื่อนำไปให้ท่านขุนพันธรักษ์ราชเดช และทรงย้าให้สร้างเสาหลักเมืองขึ้นมาใหม่ ต่อมาจึงได้มีการจัดสร้างเสาหลักเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นในปี.ศ.2528 และมีการสร้างวัดมุงคลที่ชื่อจตุคามรามเทพเพื่อหารายได้สร้างศาลหลักเมืองขึ้น สำหรับการสร้างวัดมุงคลจตุคามรามเทพ จะต้องอัญเชิญองค์จตุคามรามเทพมาประทับทรงทุกครั้งในการประกอบพิธี และจะไม่ใช้พิธีกรรมทางสงฆ์เนื่องจากจตุคามรามเทพไม่ใช่พระเครื่องในศาสนาพุทธ และเวลาในการจัดสร้างจะถูกกำหนดขึ้นโดยองค์เทพจตุคามรามเทพ ไม่สามารถกำหนดเวลาในการจัดขึ้นเองได้ (ศุภสันต์ จายนียโยธิน, 2544, น.31-32)

ภาพที่ 6 พิธีอัญเชิญองค์พ่อจตุคามรามเทพจากวัดนางพญามาประดิษฐานที่บายศรีพญานาคเพื่อเป็นประธานในประรำพิธี ในวันแรกของการประกอบพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2561

สำหรับขั้นตอนในพิธีกรรม เริ่มต้นจากการรับรูปหล่อองค์จตุคามรามเทพซึ่ง
อัญเชิญมาจากวัดนางพญาลงมายังปะรำพิธี (ภาพที่ 6) ซึ่งพราหมณ์ประกาย ณ สงขลา ได้ให้เหตุผล
ในการประกอบพิธีกรรมนี้ขึ้น ดังคำสัมภาษณ์

“...ขั้นตอนในพิธีการก็วันนั้นเราได้อัญเชิญองค์พ่อจตุคาม ได้ทำพิธีบอกกล่าวอัญเชิญ
องค์พ่อจตุคามที่อยู่วัดนางพญา ถามว่าทำไมต้องเชิญที่วัดนางพญาเพราะว่ามีความเชื่อว่าองค์พ่อจตุ
คามมาจากที่นั่น จริงๆแล้วองค์พ่อจตุคามมีที่มาคือเป็นองค์เทพในสมมุติที่ปกป้องรักษาบ้านเมืองศรี
วิชัย ที่นี้ก็มาปกป้องรักษาอยู่ที่นั่น ก็เลยต้องไปทำพิธีวันนั้น ที่นั่น ขอแล้วก็อัญเชิญมาที่หลักเมืองนคร
อัญเชิญมาแล้วเราก็ต้องทำพิธีรับ เมื่อเราทำพิธีรับองค์พ่อจตุคามมาในมณฑลพิธีเราก็ต้องตั้งจุดรูป
บอกทั้งแปดทิศเพื่ออัญเชิญองค์ท่านมาประทับ...”

(พราหมณ์ประกาย ณ สงขลา, สัมภาษณ์วันที่ 15 สิงหาคม 2561)

หลังจากที่พราหมณ์กล่าวโองการอัญเชิญองค์จตุคามรามเทพเข้ามาในปะรำพิธีแล้ว
ตีกลองสะบัดชัยเพื่อเอาฤกษ์เอาชัย แสดงการเริ่มต้น ซึ่งถือว่าพิธีกรรมนี้เป็นงานสมโภช
ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชทางด้านพิธีกรรมอย่างเป็นทางการ นอกจากนี้การตีกลองสะบัดชัยก็
เพื่อความเป็นมงคลต่อชีวิตและการทำงานของผู้เข้าร่วมงานด้วย ในขณะที่ตีกลองสะบัดชัยพราหมณ์กล่าว
โองการถวายกลองต่อองค์จตุคามรามเทพ หลังจากนั้นนางรำเดินเข้าไปในปะรำพิธีพร้อมพานบายศรี
เพื่อรำถวายพญานาค เหตุผลที่ภายในปะรำพิธีจะต้องมีบายศรีพญานาคและมีการรำถวายพญานาค
เนื่องมาจากมีความเชื่อกันว่าองค์จตุคามรามเทพมีพญานาคคอยปกป้องคุ้มครอง

พิธีกรรมการอัญเชิญองค์พ่อจตุคามรามเทพถือว่าเป็นพิธีกรรมสำคัญในงานสมโภช
ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่สร้างเอกลักษณ์ให้กับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชแตกต่างไปจาก
พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองในจังหวัดอื่นๆ เพราะเป็นการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญของจังหวัด
นครศรีธรรมราชและมีชื่อเสียงระดับประเทศมาเป็นประธานหลักในพิธีกรรม ชาวจังหวัด
นครศรีธรรมราชให้ความสำคัญและเคารพนับถือองค์จตุคามรามเทพเป็นเสมือนเทพผู้คอยดูแล
บ้านเมืองให้สงบสุขเรียบร้อย การอัญเชิญองค์พ่อจตุคามรามเทพเข้ามาในปะรำพิธีจึงยิ่งช่วยให้
พิธีกรรมที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเข้มขลังศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้น ผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมนอกจากจะ
ได้บูชาเจ้าพ่อหลักเมืองแล้วก็ได้บูชาองค์จตุคามรามเทพร่วมด้วย

พิธีกรรมทางสงฆ์

ภายหลังจากเสร็จพิธีอัญเชิญองค์จตุคามรามเทพแล้ว มีการนิมนต์พระสงฆ์จำนวน 109 รูปเข้าไปบริเวณลานด้านข้างของศาลหลักเมือง โดยจะแบ่งพระสงฆ์แยกออกเป็นทีละ 25 รูป ทั้งหมด 4 ที และนิมนต์พระเกจิอาจารย์ 9 รูปขึ้นด้านบนของศาลหลักเมืองเพื่อปลุกเสกของขลังที่ ญาติโยมและลูกศิษย์ได้เตรียมไว้ ซึ่งพระสงฆ์ทั้ง 109 รูปจะเจริญพระพุทธมนต์เพื่อความเป็นสิริมงคลต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชและผู้เข้าร่วม

สำหรับของที่นำมาปลุกเสกด้านบนศาลหลักเมืองจะเป็นของเจ้าภาพ ลูกศิษย์และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในช่วงการปลุกเสกไม่อนุญาตให้คนภายนอกเข้าไปด้านในศาลหลักเมือง ของที่เตรียมไว้สำหรับปลุกเสกโดยมากจะเป็นผ้ายันต์ฟังพระกาฬ มีหลายขนาดและหลายรูปแบบ จตุคามรามเทพมิด และวัตถุมงคลอื่นๆ (ภาพที่ 7) ซึ่งวัตถุมงคลเหล่านี้ภายหลังจากการปลุกเสกไม่เปิดเผยว่าถูกนำไปเก็บรักษาหรือปล่อยบูชาต่อให้กับผู้ศรัทธา แต่การนำสิ่งของเหล่านี้มาปลุกเสกกับพระเกจิเ้ารูปในพิธีสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ก็จะทำให้ของเหล่านี้มีเรื่องราวและเพิ่มมูลค่าได้มากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 7 วัตถุมงคลที่เตรียมไว้สำหรับการปลุกเสกในพิธีกรรมทางสงฆ์ซึ่งจัดขึ้นในช่วงค่ำของคืนแรกในการประกอบพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2561

การมีพิธีกรรมทางสงฆ์ร่วมกับพิธีกรรมทางพราหมณ์ในพิธีสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชนอกจากจะเพื่อความความเป็นสิริมงคลแล้ว ยังเป็นการแสดงความเป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรมของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช โดยนำเอาวัฒนธรรมจากหลายศาสนาและความเชื่อรวมไว้ด้วยกัน เพื่อแสดงให้เห็นว่าคนจากทุกศาสนาสามารถเข้าร่วมในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อันเป็นสถานที่รวมใจของคนทั้งจังหวัดนครศรีธรรมราชได้

พิธีบูชาราหู

พิธีกรรมบูชาราหูเป็นพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวพันอยู่หลายนัย ตามความเชื่อเชื่อกันว่าราหูเป็นเทวดานพเคราะห์ที่มีร่างเป็นยักษ์ สาเหตุที่ต้องประกอบพิธีกรรมนี้ในพิธีสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช เนื่องจากเชื่อกันว่าองค์จตุคามรามเทพก็มีดวงยักษ์อยู่ด้วย นอกจากนี้เมื่อย้อนไปในปี 2528 ซึ่งเป็นปีที่ก่อตั้งศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช มีการประกอบพิธีปลุกยักษ์วัดพระธาตุเพื่อให้ตื่นขึ้นมาดูแลบ้านเมือง หลีกเลี่ยงที่ถูกมนต์สะกดให้หลับใหลอยู่หลายร้อยปีและไม่ได้ดูแลบ้านเมือง จนบ้านเมืองระส่ำระสาย ชาวเมืองเดือดร้อน ดังนั้นการทำพิธีบูชาราหูจึงเป็นการบูชายักษ์ที่ดูแลบ้านเมืองนครศรีธรรมราชด้วยเช่นกัน การทำพิธีกรรมนี้หนึ่งก็เพื่อให้คนเกรงกลัวที่จะทำความชั่วและคิดร้ายทำลายบ้านเมือง เนื่องจากเกรงกลัวยักษ์ที่คอยดูแลบ้านเมืองที่ยังคงตื่นและคอยกำจัดคนชั่วออกไป ถือเป็น การสร้างกุศโลบายอย่างหนึ่งให้คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชไม่คิดร้ายต่อบ้านเมือง พิธีกรรมจึงเปรียบได้กับเครื่องมือในการปลุกฝังให้คนมีคุณธรรม ให้คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชรักและกตัญญูต่อบ้านเมืองของตน รวมถึงมีความรักความสามัคคีกันระหว่างคนในจังหวัด เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากนี้พิธีกรรมนี้ยังเป็นการแสดงความกตัญญูอย่างหนึ่ง อันเป็นลักษณะนิสัยของคนไทยที่มักจะระลึกถึงบุญคุณของผู้มีพระคุณอยู่เสมอ การบูชาราหูจึงเป็นการแสดงความกตัญญูต่อเทพผู้ที่คอยดูแลบ้านเมืองด้วยเช่นกัน

“...การขอพรการบูชาพระราหูเนีย ต้องย้อนไปตอนพ.ศ.2528 ตอนนั้นก็จะมีพิธีต่างๆ เผาดวงบ้านดวงเมืองนครศรีธรรมราชก็ดี หรือมีพิธีที่ปลุกยักษ์ที่วัดพระธาตุก็ดีจะเห็นว่ามียักษ์อยู่ช้ายกับขวาใช้ไหม ตอนนั้นเหตุการณ์ต่างๆ เหล่านั้นเนี่ยมีความเชื่อว่ายักษ์ที่ดูแลบ้านเมืองที่ปกปักษ์รักษาเราจะต้องบูชาละ เพื่อที่ว่าอีกนัยหนึ่งก็เพื่อที่จะให้คนชั่วเกรงกลัวต่อบาป...”

(พราหมณ์ประกาย ณ สงขลา, สัมภาษณ์วันที่ 15 สิงหาคม 2561)

นอกจากนี้คนไทยยังเชื่อว่าเมื่อมีดวงราหูเข้าจะเกิดความโชคร้ายแก่ตนเองและครอบครัว จึงเกิดพิธีกรรมการไหว้ราหูขึ้นในหมู่คนทั่วไปที่ดวงตกจากการถูกราหูเข้า ด้วยการนำของดำทั้งหลายมาไหว้บูชาพระราหูในคืนวันพุธ แต่สำหรับพิธีกรรมบูชาราหูในพิธีสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชในครั้งนี้ จัดขึ้นในวันอังคารเนื่องจากเป็นฤกษ์ที่ถูกกำหนดวันไว้แล้วเพราะเป็นงานประจำปี แต่ได้ทำพิธีบูชาตามฤกษ์เวลาที่พราหมณ์ได้กำหนดไว้คือราวๆ 20.30 น. โดยอีกนัยหนึ่งของการบูชาราหูก็เพื่อเรียกขวัญและกำลังใจให้กับผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรม ใครที่คิดว่าดวงไม่ดีหรือโชคร้ายก็

จะรู้สึกสบายใจขึ้นเมื่อได้มาร่วมพิธีบูชาราหู พิธีกรรมจึงมีส่วนในการสร้างความรู้สึกร่มเย็นทางจิตใจ และความรู้สึกปลอดภัยให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

“...จริงๆแล้วไหว้พระราหูเพื่อให้ตัวระลึกลูกอยู่เสมอมว่าอย่าประมาท อีกนัยหนึ่งคือ ไหว้เพื่อให้ตัวเองได้ขอความอนุเคราะห์จากเทพองค์หนึ่งที่ชื่อว่าราหูได้ปกป้องดวงชะตาอย่าให้เกิดสิ่งที่ไม่ดี ... เพราะฉะนั้นการไหว้ราหูหรือบูชาราหูในค้ำคั้นนั้นเพื่อปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายและเรียกขวัญกำลังใจของผู้ที่ศรัทธาในองค์เทพกิติ ของผู้ที่อยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชกิติ หนึ่งเพื่อให้เกรงกลัวต่อบาปไม่กล้าทำสิ่งใดที่ไม่ดี แล้วก็ให้กล้าลุกขึ้นมาทำในสิ่งที่ดี ตั้งใจประกอบสัมมาอาชีพ ตั้งใจที่จะต่อสู้ปัญหาอุปสรรค...”

(พราหมณ์ประกาย ณ สงขลา, สัมภาษณ์วันที่ 15 สิงหาคม 2561)

ขั้นตอนของการบูชาราหูเริ่มต้นด้วยการนำของบูชาที่มีสีด้ามาจัดวาง เช่น ไข่เยี่ยวม้า ขนมที่มีด้า อาทิ กาละแม ฉากก้วย (ภาพที่ 8) พราหมณ์อ่านโองการบูชาเทพราหู พร้อมทั้งประโคมสังข์ บัณเฑาะว์ ฆ้อง โดยในอดีตผู้ที่อ่านโองการคือท่านขุนพันธรักษ์ราชเดช หลังจากพราหมณ์อ่านโองการจบ ประธานในพิธีนำบายศรีไปตั้งในศาลบริวารทั้ง 4 ทิศ เป็นอันเสร็จพิธีบูชาพระราหู

ภาพที่ 8 ประรำพิธีสำหรับประกอบพิธีกรรมบูชาราหู โดยจัดเครื่องบูชาด้วยของที่มีสีด้าเป็นหลัก ตั้งประรำพิธีขึ้นบริเวณด้านข้างของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชในวันแรกของพิธีกรรมสมโภช

ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช

ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2561

เห็นได้ว่าพิธีบูชาธาตุเป็นพิธีกรรมที่ได้ซ่อนนัยต่างๆไว้ในพิธีกรรม ไม่ว่าจะเป็นการหลอมรวมคนในชุมชนและนอกชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียวกัน อีกทั้งยังก่อให้เกิดผลกับปัจเจกบุคคลให้แง่ความรู้สึทางใจ สร้างแรงขับเคลื่อนให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมมีพลังในการดำเนินชีวิต รวมถึงพยายามหลอมรวมพิธีกรรมเก่าแก่ต่างๆมาไว้ในพิธีกรรมเดียวกัน สร้างจุดเด่นสำคัญคือการสะเคราะห์ผ่านพิธีกรรมให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ซึ่งมีผลทางใจต่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเป็นอย่างมาก พิธีกรรมนี้จึงเป็นพิธีกรรมที่ได้รับความสนใจจากผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเป็นอย่างมาก และยิ่งก่อให้เกิดพิธีกรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชอีกด้วย

พิธีอารตีไฟ

ไฟเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ในการประกอบพิธีของชาวฮินดูมาตั้งแต่โบราณ โดยมีฐานความเชื่อมาจากการที่ชาวฮินดูนับถือพระอัคนีหรือเทพเจ้าแห่งไฟ โดยเกิดจากความเชื่อที่ว่าพระเจ้าปชาบดีต้องการสร้างโลก จึงได้บำเพ็ญตบะบารมีและได้ประทานกำเนิดอัคนีเทพออกจากพระโอษฐ์ของพระองค์เป็นเทพองค์แรก อัคนีจึงเป็นเทพที่มีหน้าที่เสวยอาหารและเครื่องสังเวย เมื่อพราหมณ์ประกอบพิธีบูชาไฟที่เรียกว่าอัคนีโหตระ พราหมณ์จึงสวดมนต์อ้อนวอนให้เทพอัคนีช่วยเป็นสื่อนำเครื่องสังเวยไปถวายต่อพระนางปชาบดีและทวยเทพบนสวรรค์ เมื่อเปลวไฟลุกโชนขึ้นจึงมีความหมายว่าเทพอัคนีได้นำเครื่องสังเวยเหล่านี้ขึ้นไปสู่สรวงสวรรค์แล้ว ชาวฮินดูจึงให้ความสำคัญกับไฟในการประกอบพิธี เพราะเชื่อว่าไฟจะทำให้เทพเจ้ารับรู้ถึงจุดประสงค์ในการประกอบพิธี (พระครูวิศาลรคุณ, 2558, น.25-27)

สำหรับพิธีอารตีไฟที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชไม่ได้ทำตามแบบอินเดียเสียทีเดียว เป็นการประยุกต์ขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับรูปแบบของงานและผู้เข้าร่วม แต่จัดขึ้นจากฐานความเชื่อเดียวกันคือการบูชาเทพเจ้า พิธีกรรมการบูชาไฟของชาวฮินดูจะใช้ตะเกียงหรือคันประทิปแกว่งวนบริเวณเทวรูปเพื่อเป็นการสมโภช แต่สำหรับพิธีสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจะใช้ถังไฟเพื่อก่อกองไฟและบูชาเทพเจ้า รวมถึงให้ประชาชนได้เข้าร่วมการบูชาไฟได้สะดวกมากยิ่งขึ้น (ภาพที่ 9)

ภาพที่ 9 พราหมณ์แจกจ่ายไม้และการบุงแกผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเพื่อให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมโยนลงในถังไฟ เพื่อเผาผลาญสิ่งอัปมงคลในพิธีอารตีไฟ ซึ่งเป็นพิธีกรรมในวันแรกของการประกอบพิธีกรรมสมโภช

ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช

ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2561

พิธีอารตีไฟหรือพิธีบูชาไฟจะใช้อุปกรณ์จากอินเดียโดยเฉพาะ เริ่มต้นโดยการให้ประธานในพิธีโยนถ่านไฟ ฟืน การบุงลงไปในถังไฟ พราหมณ์กล่าวโองการบูชาไฟ ในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาร่วมกันโยนถ่านไฟ ฟืนและการบุงลงไปในถังไฟด้วยเช่นกัน นับสำคัญของพิธีกรรมนี้เพื่อปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายและเป็นการขอพรจากเทพเจ้าตามความเชื่อของคนอินเดีย เมื่อบูชาเทพเจ้าแล้วจะต้องใช้ไฟเพื่อสมโภชสิ่งนั้น เผาผลาญสิ่งอัปมงคล เพราะไฟเป็นสัญลักษณ์ของการเผาไหม้ อีกนัยหนึ่งไฟก็เป็นสัญลักษณ์ของความสว่างไสว สื่อถึงความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต ก่อเกิดสติปัญญา ผู้ที่เข้าร่วมในพิธีก็จะรู้สึกสบายใจภายหลังจากได้ประกอบพิธีกรรมนี้

พิธีอารตีไฟเป็นอีกหนึ่งพิธีกรรมที่สร้างความเป็นเอกลักษณ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่แตกต่างไปจากศาลหลักเมืองในจังหวัดอื่น เนื่องจากเป็นพิธีกรรมที่ไม่ได้พบเห็นได้บ่อยนัก การผสมผสานความเชื่อผี พราหมณ์ พุทธของจังหวัดนครศรีธรรมราชในอดีตยังคงมีอิทธิพลถึงในปัจจุบัน อีกทั้งการพยายามคงไว้ซึ่งรูปแบบของพิธีกรรมดั้งเดิมก็ยังช่วยเสริมความเข้มขลังศักดิ์สิทธิ์ให้กับพิธีกรรมด้วย พิธีกรรมอารตีไฟที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชนี้จึงเป็นอีกหนึ่งเอกลักษณ์สำคัญที่ช่วยดึงดูดให้ผู้คนจากทั่วประเทศเดินทางเพื่อมาประกอบพิธีกรรมที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช

พิธีเทกระจาด

พิธีเทกระจาดเป็นการบริจาคทาน ในอดีตจะเป็นการนำของมาแจกจ่ายให้กับชาวบ้าน บางคนอาจนำอาหารมาเลี้ยง บางคนอาจนำสิ่งของมาแจก แต่สำหรับปี 2561 เป็นการแจกข้าวสารอย่างเดียวนั้นจำนวน 6,000 ถุง สำหรับเงินทุนที่นำมาซื้อข้าวสารแจกจ่ายได้มาจากผู้มีจิตศรัทธาจากทั่วทุกพื้นที่ เป็นการร่วมทำบุญใหญ่ในงานมงคลของจังหวัดนครศรีธรรมราช (ภาพที่ 10)

“...ที่สำคัญก็คือมันจะมีวันหนึ่งที่เรียกว่าวันเทกระจาด ผมก็จะไปร่วม อย่างเช่นว่าให้ขนมจีนไปบ้าง 5 โล 10 โล ให้ไข่ไปบ้าง ... เราก็จะมีส่วนร่วมในการบริจาคไปเป็นการทำบุญร่วมกับพี่น้องประชาชน เพราะผมก็เป็นคนที่มีสถานะที่พอจะช่วยให้...”

(มานอช เสนพงศ์, สัมภาษณ์วันที่ 29 กรกฎาคม 2561)

ภาพที่ 10 รองนายกเทศมนตรีแจกข้าวสารให้กับชาวบ้านในพิธีกรรมเทกระจาด ซึ่งเป็นพิธีกรรมสุดท้ายของการประกอบพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2561

พิธีกรรมเทกระจาดจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันสุดท้ายของการประกอบพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ชาวบ้านต่างมายืนรอรับบัตรคิวเพื่อรับข้าวสารกันตั้งแต่เช้าด้วยความปลื้มปิติ

“...เค้าบอกไว้ก่อนแล้ว เค้ามีงานตั้งหลายวันแล้วครับ เค้าประกาศว่าวันสุดท้ายให้มาเอา ... มีนายกเทศบาลเค้ามาแจกกับคนจากกรุงเทพครับ เค้าก็ประกาศว่าให้มารอเอา เค้าเรียกวั้นเทกระจาดครับ...”

(นามสมมติ, สัมภาษณ์วันที่ 5 สิงหาคม 2561)

ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเสมือนพื้นที่สำคัญที่ทำให้คนจากทั่วประเทศมีความศรัทธาและเต็มใจที่อยากจะทำบุญร่วมกัน อันเนื่องมาจากความศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ร่วมกันในแง่ของความเชื่อ ศาลหลักเมืองถูกเชื่อได้ว่าเป็นเทพ “ผู้ให้” สามารถลดบันดาลในสิ่งที่ผู้ศรัทธาร้องขอได้ตามสมประสงค์ และในทางสังคม ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชก็ยังเป็นพื้นที่ของการ “ให้” แก่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเช่นกัน ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจึงเป็นผู้ให้ทั้งในด้านของความเชื่อและด้านสังคมที่ทำให้คนจากทั่วทุกพื้นที่ ทุกสถานภาพเชื่อมโยงถึงกันได้

พิธีกรรมทุกพิธีกรรมในพิธีสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช เป็นพิธีกรรมที่พยายามจะจัดและคงรูปแบบของพิธีกรรมความเก่าแก่เอาไว้ให้เหมือนในปีก่อนๆ รวมถึงมีการอัญเชิญองค์พ่อจตุคามรามเทพเข้ามาเป็นประธานในพิธี เพื่อความเข้มแข็งในการประกอบ ซึ่งการพยายามนำเอาวัฒนธรรม ความเชื่อเก่าแก่มาผลิตซ้ำใหม่ ในบริบทสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสภาพของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และสาธารณสุข ไม่ใช่เรื่องง่าย การทำพิธีกรรมนี้ขึ้นมาอีกครั้งจึงทำให้เน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการประกอบพิธีกรรม และช่วยทำให้คนรุ่นหลังได้สัมผัสและมองเห็นความสำคัญของการประกอบพิธีกรรมได้มากยิ่งขึ้น

เห็นได้ว่าองค์ประกอบในพิธีกรรมมีความสำคัญกับการประกอบพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ไม่อาจขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไปได้ องค์ประกอบในพิธีกรรมจึงมีหน้าที่สำคัญในการที่จะทำให้พิธีกรรมดำเนินไปอย่างลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของการประกอบพิธีกรรม นั่นคือการปฏิบัติบูชาเพื่อให้เทพเจ้าตามความเชื่อของศาสนาฮินดูพึงพอใจและประทานพรให้ตามกับผู้เข้าร่วมพิธีกรรมร้องขอ ในขณะที่เดียวกันพิธีกรรมย่อยบางพิธีกรรมอย่างพิธีอารตีไฟ ได้ใช้ไฟเป็นวัตถุสัญลักษณ์เพื่อแสดงให้เห็นอย่างป็นรูปธรรมว่าพิธีกรรมบรรลุผลตามความเชื่อของฮินดูที่เชื่อว่าไฟจะทำให้เทพเจ้ารับรู้ถึงจุดประสงค์ในการประกอบพิธีกรรม เห็นได้ว่าทั้งองค์ประกอบในพิธีกรรม พิธีกรรมหลักและพิธีกรรมย่อย ล้วนมีขึ้นเพื่อเชื่อมโยงให้คนกับเทพเจ้าหรืออำนาจเหนือธรรมชาติได้ติดต่อสื่อสารกัน

นอกจากนี้พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชยังได้สะท้อนให้เห็นบทบาทของพิธีกรรมที่มีต่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้

1.บทบาทในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจให้กับผู้ศรัทธา

พิธีกรรมมีบทบาทในการสร้างความหวังให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม เห็นได้จากการอธิษฐานถึงเทวดาและการขอพรจากเทวดา ซึ่งต่างเป็นขั้นตอนหนึ่งของพิธีกรรมบวงสรวงศาลหลักเมือง โดยผู้เข้าร่วมพิธีกรรมมักอธิษฐานและขอความเป็นสิริมงคลให้กับตนเองและครอบครัวในเรื่องต่างๆไป ไม่ได้เจาะจงเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเหมือนการเข้ามากราบไหว้หรือบนบานส่วนบุคคล

“...ขอเรื่องความปลอดภัย ให้มีความสุขความเจริญทุกด้านแหละนะ ขอแบบเหมาๆ ไปเลย....”

(ธนพร ศิริกิจพุทธศักดิ์, สัมภาษณ์วันที่ 3 สิงหาคม 2561)

การอธิษฐานและขอพรดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้เข้าพิธีกรรมร่วมเกิดความหวังว่าความทุกข์ใจ ปัญหา และเรื่องที่ร้องขอต่อเทพเจ้าจะส่งถึงเทพเจ้าให้ได้รับรู้และบังเกิดผลตามที่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมอธิษฐาน

นอกจากนี้พิธีกรรมยังมีบทบาทในการช่วยคลายความกังวลทางด้านจิตใจให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม เห็นได้จากพิธีกรรมบูชาราหู โดยพิธีกรรมนี้จะอิงอยู่กับความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับดวงราหู คือผู้ที่เชื่อว่าดวงจะตกและเกิดโชคร้ายขึ้นกับตนเอง การเข้าร่วมพิธีกรรมนี้จะช่วยผ่อนคลายความกังวลให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรมที่มีความเชื่อว่าตนเองดวงตกจากดวงราหู สำหรับผู้ที่ไม่ได้เชื่อว่าดวงตกหรือโชคร้าย แต่เมื่อได้เข้าร่วมพิธีกรรมนี้ก็คลายความกังวลว่าตนจะไม่ประสบกับโชคร้าย

“....การไหว้ราหูหรือบูชาราหูในคำคั้นนั้นเพื่อปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายและเรียกขวัญกำลังใจของผู้ที่ศรัทธาในองค์เทพก็ดี ของผู้ที่อยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชก็ดี...”

(พรหมณ์ประกาย ณ สงขลา, สัมภาษณ์วันที่ 15 สิงหาคม 2561)

ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่พึ่งพิงทางด้านจิตใจให้กับผู้ศรัทธาที่เชื่อในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ทำให้ผู้ศรัทธาที่มาเข้าร่วมในพิธีสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช เกิดความรู้สึกว่ามีที่พึ่งพิงทางจิตใจ ได้บอกกล่าวถึงปัญหาภายในจิตใจรวมถึงสิ่งที่คาดหวังให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้รับรู้ เมื่อได้ประกอบพิธีกรรมแล้วก็ก่อให้เกิดความสบายใจจากการได้ปลดปล่อยความทุกข์ใจบางประการ รวมถึงสร้างความรู้สึกมั่นคงทางจิตใจ ผ่อน

คลายความกังวล และก่อให้เกิดความหวังแก่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจึงเป็นสถานที่ที่ผู้ศรัทธาทั้งที่เป็นคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ที่อยากที่จะเดินทางมาเข้าร่วมพิธีกรรม

2. บทบาทในการสร้างความรู้สึกร่วมของผู้ศรัทธา

พิธีกรรมหลายๆพิธีกรรมในงานสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่ของการทำกิจกรรมร่วมกันของคนจากทั้งในและนอกพื้นที่ทุกภาคส่วน เห็นได้ชัดจากพิธีเทกระจาด ซึ่งเป็นพิธีที่ให้ผู้ศรัทธาและมีกำลังทรัพย์เพียงพอ ร่วมกันสร้างกุศลโดยการแจกจ่ายข้าวของให้กับชาวบ้านในพื้นที่และผู้เข้าร่วมพิธีกรรม กิจกรรมระหว่างดำเนินพิธีกรรมเทกระจาดทำให้คนจากในพื้นที่และนอกพื้นที่ได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน อันเนื่องจากการพบปะหารือเพื่อตกลงกันว่าแต่ละคนจะบริจาคปัจจัยสิ่งใดในพิธีกรรม ในแต่ละปีผู้ที่ศรัทธาจะร่วมกันนำอาหารคาวหวาน ผลไม้ มาร่วมกันจัดตั้งโรงทานเพื่อแจกจ่ายให้กับชาวบ้านในพื้นที่และผู้เข้าร่วมพิธี แต่ในปี 2561 มีการหารือและตกลงกันว่าจะแจกจ่ายข้าวสารเพียงอย่างเดียวเท่านั้นจำนวน 6,000 ถุง เห็นได้ว่าพื้นที่ของพิธีกรรมได้หลอมรวมคนจากทั้งในและนอกพื้นที่ทุกสาขาอาชีพให้เข้ามาอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน และได้ร่วมพบปะหารือซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความรักใคร่ผูกพันและสมัครสมานสามัคคีกัน

“...มันจะมีวันหนึ่งที่เรียกว่าวันเทกระจาด ผมก็จะไปร่วม ... แล้วแต่ว่าคณะกรรมการจะจัดให้ว่าท่านนายกมาโนชปีนี้ท่านเหมาะสมที่จะต้องให้อะไร เราก็จะมีส่วนร่วมในการบริจาคไป เป็นการทำบุญร่วมกับพี่น้องประชาชน แต่ละคนก็หลังไหลมา มากันทั่วประเทศเลย ไม่ใช่มาแค่คนแค่นครฯนะ ต่างจังหวัดที่เขารู้เขาเลื่อมใสเขาก็จะมา...”

(มาโนช เสนพงศ์, สัมภาษณ์วันที่ 29 กรกฎาคม 2561)

พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช นับว่าเป็นพิธีกรรมที่ผู้คนจากหลากหลายพื้นที่และหลากหลายอาชีพ อันเป็นตัวแทนของสถาบันต่างๆในสังคมเข้ามาร่วมในพิธีกรรม เพื่อร่วมกันทำให้พิธีกรรมนี้ดำเนินไปด้วยความราบรื่น ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมต่างชักชวนคนในครอบครัวมาเข้าร่วมงานสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเพื่อความเป็นสิริมงคล สถาบันการเมืองการปกครอง ที่มีเทศบาลเมืองนครศรีธรรมราชเป็นหน่วยงานหลักในการควบคุมดูแลการจัดพิธีกรรม สถาบันเศรษฐกิจ ซึ่งมีกลุ่มเซียนพระเป็นกลุ่มหลักในการเข้ามาขับเคลื่อนเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชในช่วงการทำพิธีสมโภชศาลหลักเมือง รวมถึง

กลุ่มนายทุนนักธุรกิจ ที่เข้ามาเป็นกำลังหลักทางด้านเงินทุนในการจัดงานนี้ สถาบันทางศาสนา อันเป็นสถาบันหลักในการเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ไม่ว่าจะเป็นทางศาสนาพุทธ ที่มีพระสงฆ์ ร่วมกันเจริญพระพุทธมนต์ ศาสนาฮินดูอันมีพราหมณ์เป็นผู้นำในการประกอบพิธี เห็นได้ว่าทุกสถาบัน ต่างผนึกกำลังร่วมกันเป็นหนึ่งเดียว เพื่อให้พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชดำเนินไป ด้วยความราบรื่น

ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจึงเป็นศูนย์กลางของการสร้างพื้นที่เพื่อประกอบ กิจกรรมร่วมกันของผู้ศรัทธาทั้งที่เป็นคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ ความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมือง นครศรีธรรมราชเป็นเสมือนตัวกลางที่เชื่อมโยงความเชื่อ พิธีกรรมและผู้ศรัทธาเข้าไว้ด้วยกัน นอกจากนี้ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชยังเป็นแกนกลางที่เชื่อมโยงสถาบันต่างๆในสังคมให้ทำหน้าที่ ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นระบบอีกด้วย

3. บทบาทของศาสนาที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างปทัสสถานให้กับผู้ศรัทธา

พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมบาง ประการให้กับผู้ศรัทธา โดยพิธีกรรมได้แฝงกุศโลบายบางอย่าง รวมทั้งข้อคิดในการปลูกฝังคุณธรรม ทางอ้อมไว้ในพิธีกรรมด้วย เห็นได้จากพิธีบูชาธาตุที่มีการแฝงกุศโลบายบูชายักษ์จากวัดพระธาตุเพื่อ ตอกย้ำให้รู้ว่ายักษ์จากวัดพระธาตุยังคงดูแลบ้านเมืองและคอยกำจัดคนคิดร้ายกับบ้านเมือง กุศโลบาย เช่นนี้ปลูกฝังให้คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชประพฤติดีประพฤดีชอบ รักบ้านเมืองและมีความรักใคร่ กลมเกลียวกัน

“...มีความเชื่อว่ายักษ์ที่ดูแลบ้านดูแลเมืองที่ปกป้องรักษาเราจะต้องบูชา เพื่อที่ว่าอีก นัยหนึ่งก็เพื่อที่จะให้คนชั่วเกรงกลัวต่อบาป ... ไม่กล้าทำสิ่งใดที่ไม่ดีแล้วแล้วก็ให้กล้าลุกขึ้นมาทำในสิ่ง ที่ดี ตั้งใจประกอบสัมมาอาชีพตั้งใจจะต่อสู้ปัญหาอุปสรรคประมาณนี้ครับ...”

(พราหมณ์ประกาย ณ สงขลา, สัมภาษณ์วันที่ 15 สิงหาคม 2561)

นอกจากนี้ในพิธีกรรมบวงสรวงศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ในขั้นตอนการบูชา ครุซึ่งพราหมณ์จะกล่าวถึงครุของตนที่เคยสั่งสอนตนมา ขั้นตอนการบูชาครุนี้จึงเป็นการปลูกฝัง คุณธรรมทางอ้อมให้กับผู้เข้าร่วมพิธีให้ระลึกถึงบุญคุณของครูบาอาจารย์และผู้มีพระคุณ เป็นการ แสดงความกตัญญูทเวทซึ่งเป็นเรื่องที่คนในสังคมไทยปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน คุณค่าเหล่านี้

ถูกแฝงอยู่ในพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองเพื่อให้ผู้เข้าร่วมพิธีได้นำไปเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ เพื่อความเจริญในชีวิต

เห็นได้ว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมีส่วนในการปลูกฝังปทัสสถานที่ดีแก่ผู้ศรัทธา ความศรัทธาดีศีลดีของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชอันเป็นรับรู้ร่วมกันของผู้ศรัทธาจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยย้าเตือนให้ผู้ศรัทธาเลือกปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงามและเหมาะสม รวมถึงเกรงกลัวที่จะประพฤตินอกทางที่ผิดศีลธรรม

4.บทบาทในการสร้างอัตลักษณ์ให้กับจังหวัดนครศรีธรรมราช

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน เห็นได้จากการมีเส้าหลักเมือง อันเป็นหลักชัยของบ้านเมือง เป็นสัญลักษณ์ของการก่อสร้างเมืองในอดีตของผู้ก่อตั้งบ้านเมืองในเวลานั้น หลักเมืองได้ตอกย้ำให้เห็นถึงความเป็นมาอันยาวนานของจังหวัดนครศรีธรรมราชในประวัติศาสตร์ ประกอบกับการที่จังหวัดนครศรีธรรมราชมีศาลพระเสื้อเมือง อันเกิดจากความเชื่อโบราณที่เชื่อว่าหากมีการสร้างศาลหลักเมืองจะต้องมีการสร้างศาลพระเสื้อเมืองควบคู่ด้วย การที่จังหวัดนครศรีธรรมราชมีศาลพระเสื้อเมืองมาตั้งแต่ในอดีตถือได้ว่าเป็นหลักฐานสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าจังหวัดนครศรีธรรมราชมีหลักเมืองมาตั้งแต่ในอดีต การเชื่อมโยงเวลาในทางประวัติศาสตร์กับพื้นที่ของหลักเมืองในปัจจุบัน จึงยิ่งทำให้อัตลักษณ์ของความเป็นพื้นที่เมืองเก่าในประวัติศาสตร์ของจังหวัดนครศรีธรรมราชเด่นชัดมากขึ้น

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ นอกจากจะเป็นพื้นที่ที่มีพระบรมธาตุที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ยังมีเส้าหลักเมืองที่เก่าแก่และมีความศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพเลื่อมใสของผู้ศรัทธาทั้งคนจากในพื้นที่และนอกพื้นที่ ทำให้มักมีบุคคลสำคัญในประเทศเดินทางมาเพื่อกราบไหว้อยู่เสมอ ทั้งนักการเมืองระดับชาติ หรือนักธุรกิจระดับประเทศ ที่มีความเชื่อถือศรัทธาต่อองค์ตุคามรามเทพเป็นทุนเดิม ก็มักมากราบไหว้ขอพรที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วยตนเอง รวมถึงนำนักฟุตบอลในทีมที่ตนเองเป็นผู้ดูแลมากราบไหว้หลังจากประสบชัยชนะในการแข่งขัน

“...ไม่ได้บน แต่จะขอพรท่าน แล้วก็ขอพรทุกครั้งก็ได้ชัยทุกทีก็ต้องกลับมากราบท่าน ... เมื่อเราไปถึงที่นั่นแล้วนักเตะเราก็ต่างศาสนา เมื่อเรานำสิ่งที่เราเคารพ แล้วเราก็คิดว่าเป็นสิ่งที่ดี นักเตะทุกคนเค้าก็เชื่อและยึดมั่นแล้วก็มีความสะดวกสบายใจ...”

(medeeTV Nakhonsritammarat, 2559)

เห็นได้ว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับคนทุกพื้นที่และทุกสาขาอาชีพ สะท้อนให้เห็นว่าจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นเมืองแห่งความศรัทธาในผู้คนปรารถนาจะเดินทางมาเพื่อกราบไหว้และร่วมพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช

อีกทั้งจังหวัดนครศรีธรรมราชยังเป็นเมืองเก่าแก่ที่ร่ำรวยด้วยวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นผ่านพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีการยึดถือแบบแผนดั้งเดิมของพิธีกรรมในอดีตมาใช้จนถึงในปัจจุบัน เพื่อคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเก่าแก่และเอกลักษณ์ที่แตกต่างไปจากศาลหลักเมืองจังหวัดอื่น

ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ได้สร้างอัตลักษณ์ที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ว่าพวกเขาไม่ได้ไร้ราก แต่เกิดและเติบโตในเมืองหรือจังหวัดที่มีความเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ มีพิธีกรรมที่บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมมาตั้งแต่ในอดีต หลักเมืองนครศรีธรรมราชได้สร้างอัตลักษณ์ให้กับจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อสื่อความหมายและบ่งบอกตัวตนของจังหวัดนครศรีธรรมราชได้เป็นอย่างดี

5.บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดนครศรีธรรมราช

พื้นที่ของพิธีกรรมมีส่วนในการสร้างมูลค่าหรือเศรษฐกิจให้กับคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช สิ่งสำคัญที่ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจให้กับจังหวัดคือจตุคามรามเทพอันเป็นเทพที่คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชให้ความเคารพนับถือ การนำจตุคามรามเทพเข้ามาในพิธีกรรมทางสงฆ์นับเป็นการต่อรองอำนาจทางการค้าอย่างหนึ่ง พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชได้เพิ่มมูลค่าให้กับจตุคามรามเทพและวัตถุมงคลที่ได้ผ่านการปลุกเสกในวันประกอบพิธีกรรม แม้ปัจจุบันวัตถุมงคลที่เป็นจตุคามรามเทพจะหาได้ทั่วไป แต่สำหรับวัตถุมงคลที่ผ่านการปลุกเสกโดยพระเกจิอาจารย์ 9 รูปในงานสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อีกทั้งยังผ่านการปลุกเสกในวันที่มีการอัญเชิญองค์จตุคามรามเทพเข้ามาอยู่ในพิธีกรรมด้วยนับเป็นการสร้างเรื่องราวให้กับวัตถุมงคลเพื่อทำให้มีราคามากยิ่งขึ้น รวมถึงทำให้ความเชื่อความศรัทธาต่อวัตถุมงคลเหล่านี้มีมากยิ่งขึ้นด้วย

อีกทั้งบุคคลสำคัญในการดูแลการจัดงานสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชก็เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องและมีตำแหน่งสำคัญในวงการพระเครื่อง ทำให้มีการจัดตลาดพระขึ้นบริเวณด้านทิศตะวันตกของศาลหลักเมือง ก่อให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับชุมชน เป็นการสร้างพื้นที่ชั่วคราวเพื่อให้คนในชุมชนได้สร้างอาชีพ รวมถึงคนในชุมชนที่ไม่ได้เป็นเซียนพระแต่ต้องการนำวัตถุมงคลมาให้เช่าต่อก็เป็นการไหลเวียนเงินให้กับคนในชุมชนด้วยเช่นกัน

เห็นได้ว่าการปลูกเสกวัตถุมงคลในพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นการสร้างเรื่องราวและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัตถุมงคล โดยใช้พื้นที่ทางพิธีกรรม พื้นที่ทางศาสนา และความเชื่อเข้าไว้ด้วยกัน ลักษณะเช่นนี้ทำให้พื้นที่ทางเศรษฐกิจของธุรกิจความเชื่อเหล่านี้ขยายตัวได้มากขึ้น จุดคานารามเทพมีราคาสูงขึ้น เป็นที่ต้องการมากขึ้น ทำให้ความเชื่อถือศรัทธาต่อจุดคานารามเทพยังคงดำรงอยู่ เมื่อจุดคานารามเทพยังคงเป็นที่ต้องการ ตลาดพระของจังหวัดนครศรีธรรมราชก็จะยังคงดำรงอยู่ต่อไปได้เช่นกัน

อีกทั้งการจัดพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชในช่วงกลางคืน มีการจัดมหรสพร่วมด้วย ทั้งเวทีคอนเสิร์ต เวทีมวย และการแสดงแสงสีเสียง ทำให้ในช่วงกลางคืนมีผู้คนเข้ามาร่วมงานกันอย่างคึกคัก จึงมีพ่อค้าแม่ค้ามาตั้งร้านขายของกินภายในงานหลายสิบล้าน ซึ่งสามารถทำรายได้ต่อคืนได้เป็นอย่างดี เป็นการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนอีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้การประกอบพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชยังมีส่วนในการกระตุ้นเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดนครศรีธรรมราชอีกด้วย เนื่องจากมีผู้ศรัทธาจากพื้นที่อื่นเดินทางมาเข้าร่วมในพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นจำนวนมาก อีกทั้งพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจัดพิธีกรรมถึง 5 วัน ทำให้ผู้ศรัทธาจำเป็นต้องหาที่พักบริเวณใกล้เคียงกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเพื่อความสะดวกในการมาเข้าร่วมในพิธีกรรม ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ให้กับกิจการที่พักโรงแรมบริเวณใกล้เคียงกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช และกิจกรรมที่ตามมาเมื่อมีการพักค้างแรมของผู้ศรัทธาหรือนักท่องเที่ยว คือ การรับประทานอาหารท่องเที่ยว และซื้อสินค้า ซึ่งส่งผลต่อเนื่องถึงกิจการร้านค้าในตัวเมืองนครศรีธรรมราชอีกทางหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก สถานที่ท่องเที่ยวในตัวเมืองนครศรีธรรมราช ไม่ว่าจะเป็นวัด พิพิธภัณฑสถาน ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น

เห็นได้ว่า ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งเป็นสถานที่ที่เกี่ยวพันกับความเชื่อและพิธีกรรมยังคงมีความสัมพันธ์กับสถาบันเศรษฐกิจ เพราะพื้นที่ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นสถานที่สำคัญที่หลอมรวมผู้คนจากหลากหลายพื้นที่ให้มารวมตัวกัน ส่งผลให้เกิดการจับจ่ายใช้สอยภายในจังหวัดนครศรีธรรมราชเพิ่มมากขึ้น ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจึงเป็นแกนกลางในการกระจายรายได้ไปสู่คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชและกระตุ้นเศรษฐกิจของจังหวัดนครศรีธรรมราชให้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัยโดยภาพรวม

ความศรัทธาต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเกิดจากความเชื่อของผู้ศรัทธาที่เชื่อกันว่าเทพผู้ดูแลหลักเมืองเป็นเทพที่มีความศักดิ์สิทธิ์ โดยอาจเกิดจากการประสบกับตนเองหรือผ่านคำบอกเล่าแบบปากต่อปาก ต่อมาเรื่องราวความศักดิ์สิทธิ์จึงได้แพร่กระจายออกไปเป็นที่รู้จักของคนจากหลายพื้นที่และหลายสถานภาพ โดยเกิดความเชื่อที่ว่าเทพผู้ดูแลหลักเมืองมีอำนาจเหนือคนธรรมดาทั่วไปและสามารถดลบันดาลเหตุการณ์ต่างๆให้เกิดขึ้นได้ ผู้ศรัทธาจึงเกิดความกลัวและยอมรับนับถือศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วยการเคารพบูชา

ความเชื่อเกิดขึ้นได้กับคนทุกอาชีพ เพราะความเชื่อมีอิทธิพลต่อคนแต่ละคนแตกต่างกันออกไป ผู้ศรัทธาที่เป็นนักการเมืองมีความเชื่อว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเทพผู้หยั่งรู้และเลือกผู้ที่เหมาะสมเข้ามาทำงานบริหารบ้านเมืองให้เกิดความเจริญก้าวหน้า นักการเมืองหลายคนจึงเลือกที่จะเข้ามากราบไหว้และบนบานศาลกล่าวเพื่ออ้อนวอนให้เทพผู้ดูแลหลักเมืองได้เห็นถึงความตั้งใจและเลือกตนเองเป็นผู้บริหารบ้านเมือง ในส่วนของผู้ศรัทธาที่เป็นพ่อค่านักธุรกิจ ผู้ศรัทธากลุ่มนี้ประกอบอาชีพบนความผันผวนทางเศรษฐกิจ เชื่อกันว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชสามารถดลบันดาลสิ่งต่างๆให้เกิดขึ้นได้ จึงมักเข้ามากราบไหว้และบนบานศาลกล่าวเพื่อขอให้ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเมตตาและช่วยเหลือให้ผ่านพ้นปัญหาทางเศรษฐกิจและการเงิน ซึ่งใกล้เคียงกับความเชื่อของผู้ศรัทธาที่เป็นประชาชนทั่วไปบางกลุ่ม เช่น เกษตรกร ชาวประมง ที่ประกอบอาชีพต้องพึ่งพิงดินฟ้าอากาศซึ่งมีความผันผวนไม่แน่นอน ก็เข้ามากราบไหว้เพื่อมุ่งหวังให้ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเมตตาเห็นใจและช่วยเหลือเช่นเดียวกัน

เมื่อเกิดความเชื่อขึ้น จึงได้เกิดการปฏิบัติกิจกรรมบางอย่างขึ้น เพื่อขอร้องอ้อนวอนให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เมตตา คือการบนบานศาลกล่าว โดยการบอกกล่าวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ถึงสิ่งที่ตนต้องการ หากได้ตามความประสงค์จะนำเอาสิ่งของบางอย่าง เช่น พวงมาลัย ไข่ต้ม ไก่ต้ม มาถวาย นัยหนึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ยอมสยบต่ออำนาจเหนือธรรมชาติและมุ่งหวังให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เกิดความเห็นใจ อีกนัยหนึ่งเป็นวิธีการที่กระทำขึ้นเพื่อควบคุมและต่อรองให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ดลบันดาลในสิ่งที่ตนต้องการ ความเชื่อและพิธีกรรมจึงเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอยู่เสมอ

ความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชของผู้ศรัทธาที่เป็นนักการเมือง พ่อค่านักธุรกิจและประชาชนทั่วไป ยังได้สะท้อนให้เห็นบทบาทของความเชื่อที่มีต่อผู้ศรัทธา 4 ประการ ได้แก่

1. บทบาทในการตอบสนองความต้องการจำเป็นทางด้านจิตใจให้กับผู้ศรัทธา บทบาท

นับว่าเป็นบทบาทสำคัญที่ช่วยในการหาทางออกให้กับความคับข้องใจให้แก่ผู้ศรัทธาที่ต่างสถานภาพกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความมั่นคงทางจิตใจ สร้างความหวัง รวมถึงผ่อนคลายความกังวล สอดคล้องกับทฤษฎีหน้าที่นิยมหรือ Functionalism ที่มาลินอฟสกี (Malinowski) ได้เสนอแนวคิดหลักเอาไว้ว่าวัฒนธรรมเติบโตมาจากความต้องการจำเป็น 3 ชั้นของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐาน ความต้องการจำเป็นด้านสังคม และความต้องการจำเป็นทางด้านจิตใจ (Malinowski 1884 อ้างถึงใน จุฑามาศ นิธิพานิช 2555) อีกทั้งยังสอดคล้องกับคำกล่าวของดันดีส (Dundes 1980 อ้างถึงใน ศิราพร ณ กลาง 2557) ที่ว่า “ถ้าคติชนไม่สามารถทำหน้าที่เป็นทางออก และถ่ายโอนปัญหาทางใจได้ คติชนก็จะเกือบไม่มีความจำเป็นต้องดำรงอยู่ในสังคมอีกต่อไป” อีกทั้งบทบาทในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจนี้ยังได้ชี้ให้เห็นว่าบุคคลไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพใดต่างก็มีปัญหาเหมือนกันทั้งสิ้น

2.บทบาทในการสร้างความรู้สึกร่วมของผู้ศรัทธา ความเชื่อได้ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันของกลุ่มคนที่เชื่อและนับถือในสิ่งเดียวกัน เพื่อเป็นการบ่งบอกว่าตนเองเป็นกลุ่มพวกเดียวกัน สอดคล้องกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม มนุษย์ และสังคม ที่ว่า วัฒนธรรมเป็นศูนย์กลางที่ช่วยเชื่อมโยงคนไว้ในสังคมเดียวกัน เพราะเป็นการสร้างความผูกพันทางจิตใจของคนหลายๆคนเข้าไว้ด้วยกัน (อมรา พงศาพิชญ์, 2533, น.25)

3.บทบาทของศาสนาที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างปทัสสถานให้กับผู้ศรัทธา เป็นการแสดงให้เห็นถึงการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมบางประการเพื่อปลูกฝังให้ผู้ศรัทธาคิดดีปฏิบัติดี ซึ่งวิธีการนี้ถือได้ว่าเป็นการควบคุมคนในสังคมเพื่อให้เป็นไปในทางที่ดีอีกทางหนึ่ง นับว่าเป็นการตอบสนองความต้องการจำเป็นทางด้านสังคมตามทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) อีกทั้งยังสอดคล้องกับคำกล่าวของบาสคอม (Bascom 1965 อ้างถึงใน ศิราพร ณ กลาง 2557) ที่ว่า “บทบาทหน้าที่อันหนึ่งของคติชน คือ การรักษามาตรฐานพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับในสังคม ซึ่งอาจจะกระทำด้วยวิธีกดดันให้สมาชิกรู้ว่าพฤติกรรมอย่างไรที่สังคมไม่ยอมรับและไม่เห็นด้วยก็ได้ เพราะก็เป็นวิธีหนึ่งของการควบคุมทางสังคม”

4.บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดนครศรีธรรมราช บทบาทนี้ได้แสดงให้เห็นถึงการดำเนินไปควบคู่กันระหว่างสถาบันเศรษฐกิจและระบบความเชื่อ โดยเวเบอร์ (Weber 1930 อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์ 2533) ได้เสนอให้เห็นว่า สถาบันเศรษฐกิจและสถาบันศาสนามีความสัมพันธ์กันมากในช่วงที่เศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่เน้นการเพิ่มพูนของทรัพย์สินกำลังพัฒนา ทำให้ระบบศาสนาอันมีรากฐานมาจากระบบความเชื่อปรับเปลี่ยนแนวคิดไปเป็นการแสวงหาผลกำไรด้วย นอกจากนี้ยังเป็นการตอบสนองความต้องการจำเป็นทางด้านสังคมตามทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) ในแง่ของการที่ความเชื่อได้สร้างคุณประโยชน์ในการกระจายรายได้ให้กับกลุ่มเซียนพระในจังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากนี้ความเชื่อยังถูกนำมาประยุกต์เพื่อแสวงหาผลกำไรทางด้าน

การท่องเที่ยว โดยเรียกการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีความศรัทธาต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชและผู้ที่ชอบการท่องเที่ยวในลักษณะนี้เข้ามาเที่ยวชมที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชร่วมกับการท่องเที่ยววัดต่างๆในจังหวัด ซึ่งส่งผลดีตามมาในหลายด้านต่อจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งในด้านธุรกิจที่พักโรงแรม ร้านอาหาร ร้านค้า ห้างสรรพสินค้า ซึ่งเป็นการใช้ความเชื่อความศรัทธาต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชในการกระตุ้นเศรษฐกิจของจังหวัดนครศรีธรรมราชอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นมุมมองความคิดแบบทุนนิยมของผู้ศรัทธาผ่านความเชื่อ ความศรัทธาต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ด้วยโลกสมัยใหม่เป็นโลกของทุนนิยม การเข้ามากราบไหว้ขอพรของผู้ศรัทธาจึงเต็มไปด้วยความต้องการทางด้านการเงิน ความร่ำรวย ลาภยศ ความมีหน้ามีนามีตาในสังคม เพราะเงินคือตัวขับเคลื่อนสำคัญของโลกในระบบทุนนิยม

เห็นได้ว่าบทบาทของความเชื่อต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชทั้ง 4 ประการต่างมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นของมนุษย์ในสังคมด้านใดด้านหนึ่งหรือทั้ง 3 ด้าน อันได้แก่ ด้านความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ด้านสังคม และด้านจิตใจ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) ของมาลินอฟสกี (Malinowski)

การศึกษาองค์ประกอบในพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช พบว่า องค์ประกอบในพิธีกรรมทุกส่วนมีความสำคัญเท่าเทียมกันจนไม่อาจละเว้นสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ เพราะองค์ประกอบทุกส่วนต่างทำให้พิธีกรรมสำเร็จผลบรรลุตามจุดประสงค์ของการติดต่อสื่อสารกับเทพเจ้าหรืออำนาจเหนือธรรมชาติ องค์ประกอบในพิธีกรรมแต่ละส่วนล้วนเชื่อมโยงคนให้สัมพันธ์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ ทั้งพิธีกรรมบวงสรวง ซึ่งเป็นพิธีกรรมหลัก และพิธีกรรมย่อย ซึ่งได้แก่ พิธีอัญเชิญองค์จตุคามรามเทพ พิธีทางสงฆ์ พิธีบูชาราหู และพิธีอารตีไฟ ล้วนเป็นพิธีกรรมที่กระทำขึ้นเพื่อสื่อสารไปยังเทพเจ้าหรืออำนาจเหนือธรรมชาติให้ได้รับรู้วัตถุประสงค์ของการประกอบพิธีกรรม ทั้งเพื่อความเป็นสิริมงคลต่อชีวิตและครอบครัวหรือเพื่อการลบล้างความโชคร้าย เป็นต้น ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมได้ใช้ทั้งพิธีกรรมหลักและพิธีกรรมย่อยเพื่อสื่อสารกับอำนาจเหนือธรรมชาติ โดยมีผู้นำในการประกอบพิธีที่เชื่อว่าสามารถติดต่อสื่อสารกับอำนาจเหนือธรรมชาติได้ ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้คนกับอำนาจเหนือธรรมชาติได้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน

ในส่วนของเครื่องบูชาถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้เพื่อสื่อความหมายถึงเทพเจ้าให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น มีขึ้นเพื่อให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเกิดความมั่นใจว่าการประกอบพิธีกรรมในครั้งนี้จะบรรลุผล เห็นได้จากบายศรี ซึ่งมีขึ้นเพื่อเป็นที่สถิตของเทพแต่ละองค์ในพิธีกรรม การมีบายศรีในพิธีกรรมเป็นสัญลักษณ์ว่าเทพเจ้าอยู่ในพิธีกรรมและรับรู้การทำพิธีกรรมของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมแล้ว อาหารคาวหวานมีขึ้นเพื่อต้อนรับเทพเจ้าที่มาร่วมในพิธีกรรม อีกทั้งเป็นการจัดเตรียมเพื่อให้เทพเจ้าพึงพอใจและประทานพรให้ตามที่ร้องขอ เครื่องประโคม เป็นสัญลักษณ์แทนเทพ 3 องค์ คือ พระ

นารายณ์ พระศิวะ และพระพรหม การประโคนเครื่องประโคนเหล่านี้เพื่อส่งเสียงแห่งความศักดิ์สิทธิ์ออกไปเป็นสัญญาณว่าเทพเจ้าได้รับรู้การประกอบพิธีกรรมแล้ว นอกจากนี้ฤกษ์ยามก็ยังเป็นองค์ประกอบที่ช่วยส่งเสริมให้พิธีกรรมบรรลุผลด้วยความเชื่อว่าเวลาอันเป็นมงคลจะทำให้พิธีกรรมราบรื่นและสำเร็จผล เห็นได้ว่าทั้งพิธีกรรมหลักและพิธีกรรมย่อยรวมถึงองค์ประกอบในพิธีกรรมล้วนมีขึ้นเพื่อเชื่อมโยงคนกับอำนาจเหนือธรรมชาติให้ติดต่อสัมพันธ์กันเป็นหลัก

นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับอำนาจเหนือธรรมชาติก็ยังได้เชื่อมโยงเกาะเกี่ยวให้คนกับคนได้มีความสัมพันธ์ร่วมกัน ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจากในพื้นที่และนอกพื้นที่ได้พบปะเกิดปฏิสัมพันธ์ร่วมกันโดยมีอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างกัน อำนาจเหนือธรรมชาติได้สร้างความเชื่อ พิธีกรรมและรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ต่างๆที่ทำให้มนุษย์ต้องยึดถือปฏิบัติร่วมกัน (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2554) พิธีกรรมจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน สะท้อนให้เห็นผ่านผู้เข้าร่วมพิธีกรรมทั้งคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ อีกทั้งมนุษย์ได้ยกพื้นที่ศาลหลักเมืองให้เป็นหน้าที่ของอำนาจเหนือธรรมชาติในการควบคุมดูแลสถานที่ พื้นที่ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจึงกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นศูนย์กลางของการเชื่อมโยงคนกับอำนาจเหนือธรรมชาติและคนกับคนเข้าไว้ด้วยกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติหรือพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ผ่านองค์ประกอบของตำแหน่งที่ตั้งในการประกอบพิธีกรรมด้วยเช่นกัน

การประกอบพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชยังได้สะท้อนให้เห็นบทบาทของพิธีกรรมต่อผู้ศรัทธา 5 ประการ ได้แก่ 1.บทบาทในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจให้กับผู้ศรัทธา ซึ่งบทบาทนี้เป็นบทบาทสำคัญที่ทำให้เห็นวัตถุประสงค์หลักที่ผู้ศรัทธาเดินทางมาร่วมพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ทั้งเพื่อความเป็นสิริมงคลคลายความทุกข์ใจและสร้างความหวัง สอดคล้องกับแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชนที่มองว่าคติชนประเภทต่างๆมีหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจเป็นหลัก (ศิริพร ณ ถกลาง, 2557, น.360) อีกทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎีหน้าที่นิยม ที่มีแนวคิดหลักว่าวัฒนธรรมตอบสนองความต้องการจำเป็น 3 ชั้นของมนุษย์ได้แก่ ความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานหรือปัจจัยในการดำรงชีวิต ความต้องการจำเป็นทางด้านสังคม และความต้องการจำเป็นทางด้านจิตใจ (Malinowski 1884 อ้างถึงใน จุฑามาศ นิธิพานิช 2555)

2.บทบาทในการสร้างความรู้สึกร่วมของผู้ศรัทธา พิธีกรรมได้ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันของสมาชิกในสังคมและเกิดความรู้สึกร่วมกัน รวมถึงได้เกิดปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ A.R. Radcliffe Brown ที่ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า พิธีกรรมมีส่วนในการสร้างอารมณ์ร่วมให้กับสมาชิกในสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่าพิธีกรรมมีหน้าที่หลักในการช่วยสร้างความสามัคคี ความรักใคร่กลมเกลียวกันของสมาชิกในสังคม (งามพิศ สัตย์สงวน 2551 อ้างถึงใน จุฑามาศ นิธิพานิช 2555)

3. บทบาทของศาสนาที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างปทัสสถานให้กับผู้ศรัทธา 4.บทบาทในการ

สร้างอัตลักษณ์ให้กับจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 5.บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจให้กับจังหวัดนครศรีธรรมราช บทบาททั้ง 3 ประการนี้ได้ตอบสนองความต้องการทางด้านสังคม โดยได้สร้างประโยชน์ให้กับพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชทั้งในด้านอัตลักษณ์และด้านเศรษฐกิจของจังหวัด รวมถึงการปลูกฝังคุณธรรมให้กับผู้ศรัทธา โดยการนำเอาคุณธรรมจริยธรรมมาใช้สอดแทรกในพิธีกรรมเพื่อควบคุมคนในสังคมให้ประพฤติในสิ่งที่ดีงามก็นับว่าเป็นการตอบสนองความต้องการจำเป็นทางด้านสังคมด้วยเช่นกัน จะเห็นได้ว่าบทบาททั้ง 5 ประการได้ตอบสนองความต้องการด้านใดด้านหนึ่งให้กับผู้ศรัทธาและจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาลินอฟสกี (Malinowski) ตามทฤษฎีหน้าที่นิยมที่ให้ความสำคัญกับหน้าที่ของวัฒนธรรมว่าวัฒนธรรมจะต้องตอบสนองความต้องการขั้นใดขั้นหนึ่งหรือทั้งสามขั้นให้กับสมาชิกในสังคม

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1.ศึกษาบทบาทของความเชื่อความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธาในอาชีพอื่นเพิ่มเติม เพราะศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมีอิทธิพลต่อคนในแต่ละอาชีพและสถานภาพแตกต่างกัน

2.ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและพิธีกรรมระหว่างศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชกับศาลหลักเมืองในจังหวัดอื่น เพื่อจะได้เห็นว่าศาลหลักเมืองแต่ละจังหวัดมีพิธีกรรมแตกต่างกันอย่างไร และส่งผลต่อความเชื่อของคนในแต่ละจังหวัดอย่างไร

บรรณานุกรม

- กมล ปั่นกลาง และคณะ. (2548). *ลิเก : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่*. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- เกียรติประวัติ ธนรัฐลือสกล. (2546). *ประวัติศาสตร์ไทย 76 จังหวัด*. กรุงเทพฯ: วันเวลาด์.
- แก้วตา จันทรานุสรณ์. (2551, กันยายน – ธันวาคม). หลักเมืองขอนแก่น : การสร้างและการช่วงชิง
ความหมายในพื้นที่อำนาจ. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง*. 4(3), 1-12.
- ข่าวช่อง 8. (2561). *ชาวบ้านวิจารณ์หนักผู้กดขี่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช*. ค้นเมื่อ 15
กันยายน 2562, จาก :
<https://www.youtube.com/watch?v=5ru9E41TDF0&fbclid=IwAR32KBdlZk2ZiFTaxynUhquTI6I-H4H18OUiuuEBjleARuUymUJfMSSS6A0>
- จุฑามาศ นิธิพานิช. (2555). *ความเชื่อและพิธีกรรมเรื่องขวัญในสังคมชาวไทเขิน เมืองเชียงตุง รัฐฉาน
สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภูมิภาคศึกษา คณะ
ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ถนอม พูนวงศ์. (2550). *ประวัติศาสตร์เองนครศรีธรรมราช*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์.
- ปฐม หงส์สุวรรณ. (2556). *นานมาแล้ว มีเรื่องเล่า นิทาน ตำนาน ชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา นุ่นสุข. (2544). *ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช : พัฒนาการของรัฐบนคาบสมุทรไทยในพุทธ
ศตวรรษที่ 11 – 19*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะ
อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เปรม ตินสุถานนท์และสุมล ดิคง. (2544). *พิธีเปิดศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช*.
นครศรีธรรมราช: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.
- ผู้จัดการสุดสัปดาห์. (2560). *ย้อนตำนานหลักเมืองนครฯ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตะวันออก จำกัด
ฝ่ายส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักปลัดเทศบาล เทศบาลนครศรีธรรมราช. (ม.ป.ป.). *คู่มือไหว้พระ
นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์เมืองนครศรีธรรมราช*. นครศรีธรรมราช: เทศบาลนครศรีธรรมราช.
- พยงค์ มุลวาปี. (2548). *เสาหลักเมืองกับชุมชนในเมืองปัตตานี*. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาไทยศึกษา คณะศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

- พรพรม ชลารัตน์. (2544). *อภิปรัชญาในความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ใน นครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาปรัชญา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พระครูวิศาลวรรณคุณ. (2558). *การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องไฟในศาสนาฮินดูกับพระพุทธ ศาสนาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาศาสนา เปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิพัฒน์ วิถี. (2554). *สัญลักษณ์ในพิธีกรรมงานบวชของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร : กรณีศึกษา ตำบล เมืองที่ อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการ วิจัยและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, สุรินทร์.
- ลักขณา ศกุนะสิงห์. (2549). *ความเชื่อและประเพณี : เกิด แต่งงาน ตาย*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรีเมียมติ้ง เฮ้าส์.
- วัชรพร วงศ์กัณหา. (2555). *ศาสนาชาวบ้าน : ภูมิปัญญาด้านการผสมผสานความเชื่อในอีตลีสอง ต่อการสร้างความมั่นคงทางสังคมวัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช. (2521). *รายงานการสัมมนา ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช*. นครศรีธรรมราช: วิทยาลัยครู.
- วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช ร่วมกับกรมศิลปากร. (2531). *รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์ นครศรีธรรมราช ครั้งที่ 4*. นครศรีธรรมราช: วิทยาลัยครู.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2544). *รายงานการวิจัย ประเพณีสิบสองเดือน : พิธีกรรมที่เปลี่ยนไป*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
- ศิราพร ฐิตะฐาน. (2556). *หน่วยที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับศาสนาในสังคม*. ในเอกสารการสอนชุดวิชา ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย. สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศิราพร ณ ถลา. (2557). *ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน – นิทานพื้นบ้าน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพลส จำกัด.
- ศุภสัณห์ ฉายนียโยธิน. (2554). *การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องจตุคามรามเทพในมุมมองของ พระพุทธศาสนา*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สัมพันธ์ ทองสมัคร. (2550). *จิตุคามรามเทพ*. กรุงเทพฯ: บริษัท ก.พลพิมพ์ (1996) จำกัด.
- สารณี ภูสนาม. (2549). *ความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนต่อศาลหลักเมืองจังหวัดขอนแก่น*.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- เสาวลักษณ์ อนันตศานต์. (2543). *ทฤษฎีคติชนและวิธีการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2533). *วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อัมพิกา ยะคำป้อ. (2554). *พลวัตและบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์บ้านที่บ้าน
ไม้ลุงชน อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
ภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- Alive. (2559). News "วิชัย"นำทีมไหว้ศาลหลักเมืองนครศรีฯ-จิตุคามฯ20พ.ค. ค้นเมื่อ 14 มิถุนายน
2562, จาก :
<https://www.youtube.com/watch?v=dq0LoMMXx44&fbclid=IwAR32KBdlZk2ZiFTaxynUhquTI6I-H4H18OUiuuEBjleARuUymUJfMSSS6A0>
- medeeTV Nakhonsritammarat. (2559). *Medeetv ประธานสโมสรฟุตบอลเลสเตอร์ซิตี ไหว้หลัก
เมืองเตรียมนำนักเตะขอพร*. ค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2562, จาก :
https://www.youtube.com/watch?v=lmqG56SqnAU&fbclid=IwAR1niu3BrsUy-DvFWFP8e1_xrP2nbl4vo1EVLu2kR3dk4G3AHhMnx4tNLws
- medeeTV Nakhonsritammarat. (2561). *MedeeTV "เนวิน" กราบหลักเมือง คาระวานบ๊วกไปค์
ศึกษาปัญหาาราคาปาล์ม*. ค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2562, จาก :
<https://www.youtube.com/watch?v=hU80pyGdM9M&fbclid=IwAR04fj9gNFQYhDnvumXUJvYRH3gbzmX4QAr70i4glhD50le3LA62hEWPEIE>
- NBT NAKHON SI THAMMARAT. (2561). *จิมมี่ ชวาลา "คนดีสำคัญกว่าทุกสิ่ง"*. ค้นเมื่อ 29
กรกฎาคม 2562, จาก :
https://www.youtube.com/watch?v=_rrxFfpvTmE&t=3s&fbclid=IwAR06y4iXGZdilUSlbbu719mRP269rem928QHOpX70vuERexs26-lr2NN-CY

บุคลากรกรม

1. กฤติเดช พงศ์พานิช. (2562, 4 กรกฎาคม). ที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
2. ธนพร ศิริกิจพุทธิศักดิ์. (2561, 3 สิงหาคม). ที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
3. ธีัญญวรรณ ตรรก์ชูวงศ์สุข. (2561, 3 สิงหาคม). ที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
4. นามสมมติ. (2561, 2 สิงหาคม). ที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
5. นามสมมติ. (2561, 3 สิงหาคม). ที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
6. นามสมมติ. (2561, 5 สิงหาคม). ที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
7. ปวีศา ทาจันท์. (2561, 3 สิงหาคม). ที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
8. พงศ์สินธุ์ เสนพงศ์. (2561, 24 กรกฎาคม). ที่เทศบาลนครนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
8. พรหมณ์ประกาย ณ สงขลา. (2561, 15 สิงหาคม). ที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
9. ภาณุมาศ รอดทองแก้ว. (2562, 5 กรกฎาคม). ที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
10. มาโนช เสนพงศ์. (2561, 29 กรกฎาคม). ที่อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
11. สัมพันธ์ ทองสมัคร. (2562, 23 กรกฎาคม). ที่พระตำหนักเมืองนคร อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช.

- 12.สุคนธา ชื่นสุวรรณ. (2561, 3 สิงหาคม). ที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
- 13.สุธินัย ศรีวิมล. (2562, 25 กรกฎาคม). ที่ร้าน 12 นักชัตร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
- 14.สุภาพ สุนทรธีรภูมิ. (2561, 5 สิงหาคม). ที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
- 15.สุรียา จิรสุตตรสกุล. (2562, 25 กรกฎาคม). ที่ร้านเครื่องถมศรีนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
- 16.หอมหวาน รัตนจันทร์. (2561, 5 สิงหาคม). ที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
- 17.โหรารัฐพล แก้วประทุม. (2561, 2 สิงหาคม). ที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
- 18.อดิศร เป็รียวหวาน. (2560, 11 พฤศจิกายน). ที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
- 19.อัมพาพันธ์ อมรวาณิชย์. (2562, 24 กรกฎาคม). ที่ห้างผ้าโชคดี อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาคผนวก

บทความตีพิมพ์ในรายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ

การประชุมมหาดใหญ่วิชาการ
ระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10
The 10th Hatyai National and
International Conference

มหาวิทยาลัยภาคใต้
HATYAI UNIVERSITY

องค์ประกอบและบทบาทของพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อ
ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและจังหวัดนครศรีธรรมราช¹

Elements and roles of the ritual ceremony of Nakhon Si Thammarat City
Pillar Shrine for participants and Nakhon Si Thammarat Province¹

ปัทมาสน์ สุนทรโอวาท^{2*} และมนตรี มีเนียม³

Patthamas Suntorn-ovat^{2*} and Montri Meenium³

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยได้รับทุนผลการเรียนดีเด่นเข้าศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

¹ This article is part of the thesis. Master of Arts Program, Department of Thai and Applied Thai, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University. Received outstanding academic scholarships to study at the graduate level.

² นักศึกษาระดับปริญญาโท, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

² Graduate student, Master of Arts Program, Department of Thai and Applied Thai, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University.

³ รองศาสตราจารย์, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

³ Assoc. Prof., Master of Arts Program, Department of Thai and Applied Thai, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University.

* Corresponding author, E-mail: Patthamas.s@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช และเพื่อศึกษาบทบาทของพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและจังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ประกอบด้วยคำถามแบบมีโครงสร้างและคำถามแบบปลายเปิด นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่าพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชประกอบไปด้วย พิธีกรรมหลัก และพิธีกรรมย่อย พิธีกรรมหลัก ได้แก่ พิธีบวงสรวง และพิธีกรรมย่อย ได้แก่ พิธีอัญเชิญองค์จตุคามรามเทพ พิธีทางสงฆ์ พิธีบูชาราหู พิธีอารตีไฟ และพิธีเทกระจาด โดยมีองค์ประกอบในพิธีกรรมประกอบด้วย ผู้นำในการประกอบพิธี ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ตำแหน่งที่ตั้ง และเครื่องประกอบพิธี องค์ประกอบในพิธีกรรมหลัก และพิธีกรรมย่อยล้วนเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเชื่อมโยงระหว่างคนกับอำนาจเหนือธรรมชาติ คนกับธรรมชาติ และคนกับคน

นอกจากนี้พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชยังสะท้อนให้เห็นบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมที่มีต่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและจังหวัดนครศรีธรรมราช 5 ประการ ได้แก่ 1. บทบาทในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม 2. บทบาทในการสร้างความรู้สึกร่วมของผู้เข้าร่วมพิธีกรรม 3. บทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมและสร้างปทัสถานให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม 4. บทบาทในการ

สร้างอัตลักษณ์ให้กับจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 5. บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจให้กับจังหวัดนครศรีธรรมราช บทบาทเหล่านี้นอกจากได้ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรมแล้วยังช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้แก่จังหวัดนครศรีธรรมราชอีกด้วย
คำสำคัญ: ศาลหลักเมือง, พิธีกรรม, นครศรีธรรมราช

Abstract

The purpose of this study was to study the elements and roles of the ritual ceremony of Nakhon Si Thammarat City Pillar Shrine for ritual participants and Nakhon Si Thammarat Province by using in-depth interviews and informal interviews consisting of structured questions and open-ended questions. Present the results of the research by descriptive analysis method.

It was found that the Ritual Ceremony of Nakhon Si Thammarat City Pillar Shrine consists of main rituals and sub-ritual. The main ritual include sacrificial ceremony and the sub-rituals, including the summon ceremony of Jatukhamramathep, Buddhist ceremony, Rahu worship ceremony, Aarti ceremony, and overturn ceremony. The elements in the ritual include leader in the ceremony, ritual participant, location, and element in the ceremony. The elements in the main rituals and sub-rituals are symbols used in the connection between people and supernatural powers, people and nature, and people and people.

In addition, the ritual ceremony of Nakhon Si Thammarat City Pillar Shrine reflects the roles, duties of the ritual for ritual participants and Nakhon Si Thammarat Province 5 point including (1) roles in responding to psychological needs for ritual participants; (2) roles in creating feelings of ritual participants; (3) roles in fostering morality and creating norms for ritual participants (4) role in creating identity for Nakhon Si Thammarat; and (5) role in economic development for Nakhon Si Thammarat Province. These roles not only meet the basic needs of ritual participants but also helps to build strength and cultural stability for Nakhon Si Thammarat as well.

Keywords: City Pillar Shrine, ritual, Nakhon Si Thammarat

บทนำ

ความกลัวและความไม่รู้ส่งผลให้เกิดความเชื่อ ความเชื่อเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดวัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรมขึ้น การประกอบพิธีกรรมได้สะท้อนให้เห็นถึงความหวัง ความหวาดกลัว ความปรารถนาและความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับความนึกคิดของมนุษย์ มนุษย์ทุกกลุ่มสังคมต่างมีพิธีกรรมขึ้นเพื่อแสดงออกถึงความเชื่อของตนเอง รวมถึงเป็นพฤติกรรมของกลุ่มคนที่ได้มาพบปะสังสรรค์และสร้างแบบแผนพิธีเพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการดำรงชีวิตร่วมกัน (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2544)

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
HATYAI UNIVERSITY

ความเชื่อเกี่ยวกับการก่อสร้างเสาหลักเมืองของจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้นเชื่อว่าเสาหลักเมืองเคยมีมาตั้งแต่ในอดีต โดยพร่องรอยที่สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นสถานที่ก่อสร้างเสาหลักเมืองคือที่หินหลักซึ่งตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือขององค์พระมหาเจดีย์หรือที่เรียกกันว่าท่าชี โดยมีลักษณะเป็นเสาหินขนาดย่อมฝังไว้แต่ปัจจุบันสูญหายไปแล้ว หลักฐานประกอบกับข้อสันนิษฐานว่าหลักเมืองเคยมีมาก่อนนั้นคือการมีศาลพระเสื้อเมือง ซึ่งตามคติโบราณกล่าวไว้ว่าเมื่อใดที่มีการตั้งศาลหลักเมืองต้องสร้างศาลพระเสื้อเมืองไว้ให้เทวดาเทพารักษ์ผู้รักษาบ้านเมืองด้วย (เปรม ติณสูลานนท์และสมล ติคัง, 2544, น. 1-2)

ในปี พ.ศ. 2528 จังหวัดนครศรีธรรมราชมีมติจะสร้างเสาหลักเมืองขึ้น อันเนื่องมาจากการตรวจดวงชะตาเมืองของจังหวัดนครศรีธรรมราชเข้าเกณฑ์ภัยร้ายหลายประการและไม่เป็นผลต่อบ้านเมืองทั้งในปัจจุบันและในอนาคต สมควรที่จะต้องวางดวงชะตาเมืองใหม่และสร้างเสาหลักเมือง โดยมีเจ้าพิธีคนสำคัญคือพลตำรวจตรีขุนพันธรักษ์ราชเดช ในการดำเนินการสร้างเสาหลักเมืองขึ้นใหม่นี้มีพิธีกรรมที่เข้มขลังศักดิ์สิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็นพิธีเผาดวงชะตาเมืองเดิม พิธีตอกหัวใจสมุทร พิธีเบิกเนตรหลักเมือง พิธีปลุกยักษ์วันพระธาตุ เป็นต้น (เปรม ติณสูลานนท์และสมล ติคัง, 2544)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2556 เทศบาลนครนครศรีธรรมราชได้จัดพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชขึ้น เป็นพิธีกรรมสำคัญของจังหวัดนครศรีธรรมราช พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจะจัดขึ้นในช่วงวันที่ 1-5 สิงหาคมของทุกปี เนื่องจากวันที่ 3 สิงหาคมเป็นวันที่ก่อสร้างศาลหลักเมือง ตามกำหนดการในปีที่ผ่านมาพบว่าเป็นการประกอบพิธีกรรมร่วมกันระหว่างพิธีกรรมทางพราหมณ์และพิธีกรรมทางสงฆ์ รวมถึงเปิดให้ประชาชนทั้งในและนอกพื้นที่เข้ามาขอพรและแก้บนด้วย

จากความเป็นมาของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชในอดีต พิธีกรรมการก่อสร้างศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่เข้มขลังศักดิ์สิทธิ์ และความสำคัญของการจัดพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมีองค์ประกอบอย่างไรและประกอบขึ้นด้วยเหตุผลใด รวมทั้งองค์ประกอบเหล่านั้นได้ทำให้พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ได้อย่างไร

นอกจากนี้การที่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมทั้งในและนอกพื้นที่ยังคงเข้าร่วมพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมาตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2556 จนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่าพิธีกรรมยังคงมีหน้าที่บางประการที่ตอบสนองต่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทของพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) อันเป็นทฤษฎีที่มองว่าวัฒนธรรมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของคนในสังคม ทฤษฎีนี้จะทำให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลจากการศึกษาจะทำให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและจังหวัดนครศรีธรรมราช รวมถึงเป็นการศึกษา รวบรวม บันทึก องค์ความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานราชการในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่นและการท่องเที่ยวของจังหวัดนครศรีธรรมราชต่อไป

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
HATYAI UNIVERSITY

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาบทบาทของพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและจังหวัดนครศรีธรรมราช

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) มีแนวคิดหลักที่ว่าสถาบันทางวัฒนธรรมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นของมนุษย์ในสังคม ทั้งทางด้านสรีรวิทยาและจิตวิทยา นักทฤษฎีหน้าที่นิยมคนสำคัญมาลินอฟสกี (Malinowski) ได้อธิบายว่าวัฒนธรรมเติบโตมาจากความต้องการจำเป็น 3 ชั้นของมนุษย์ คือ

1. ความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐาน คือความจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต เช่น อาหาร ยา รักษาโรค
2. การต้องการทางด้านสังคม เป็นความร่วมมือกันทางสังคม และ
3. ความต้องการจำเป็นทางด้านจิตใจ

มาลินอฟสกี (Malinowski) ได้เน้นให้เห็นว่าวัฒนธรรมทุกด้านมีหน้าที่ของตนเอง คือการตอบสนองความต้องการจำเป็นของมนุษย์ขั้นใดขั้นหนึ่งหรือทั้งสามขั้นที่กล่าวมา (Malinowski, 1884 อ้างถึงใน จูฑามาศ นิธิพานิช, 2555)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคมถึง 10 สิงหาคม 2561 บริเวณศาลหลักเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งตั้งอยู่ในตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่มคือ 1. กลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ประกอบไปด้วยพราหมณ์ที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมในวันที่ 31 กรกฎาคมถึง 4 สิงหาคม 2561 และเจ้าหน้าที่เทศบาลนครนครศรีธรรมราชที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดพิธีกรรม 2. กลุ่มผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ประกอบด้วยผู้เข้าร่วมพิธีกรรมที่เป็นคนในพื้นที่ โดยกำหนดเกณฑ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นคนในพื้นที่คือ 1. มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งแต่กำเนิด 2. ไม่เคยย้ายถิ่นฐานในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา 3. ไม่ได้กำหนดเพศ อายุ และศาสนาของผู้ให้ข้อมูล 4. มาเข้าร่วมพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชในปี 2561 และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นคนนอกพื้นที่ คือผู้ที่มาเข้าร่วมพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชในปี 2561 โดยไม่ได้มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งไม่ได้กำหนดเพศ อายุ และศาสนาของผู้ให้ข้อมูล เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ประกอบด้วยคำถามแบบมีโครงสร้างและคำถามแบบปลายเปิด จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีหน้าที่นิยมและนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช มีองค์ประกอบในพิธีกรรม ดังนี้

ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม

ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม คือ ผู้ที่มีหน้าที่หลักในการประกอบพิธีกรรมบวงสรวง พราหมณ์จะมีหน้าที่หลักในการจัดเตรียมเครื่องบูชาและกล่าวโองการต่อเทพเจ้าเพื่อให้เทพเจ้ารับรู้ว่ามีผู้เข้าร่วมพิธีกำลังดำเนินพิธีกรรมเพื่อวัตถุประสงค์ใด

“...ผู้ประกอบพิธีเป็นเหมือนกับโปรชนีย์ เพื่อส่งสารจากคนให้เทพเจ้ารับรู้...”

(โหรารัฐพล แก้วประทุม, สัมภาษณ์วันที่ 2 สิงหาคม 2561)

นับได้ว่าพราหมณ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรม หากไม่มีพราหมณ์พิธีกรรมก็ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ เพราะเชื่อกันว่าพราหมณ์เป็นเพียงผู้เดียวที่สามารถติดต่อสื่อสารกับเทพเจ้าได้

ผู้เข้าร่วม

พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช เป็นงานสำคัญระดับจังหวัด ทำให้มีผู้ที่ศรัทธา นับถือเจ้าพ่อหลักเมืองจากทั่วทุกสารทิศเดินทางมาเข้าร่วมในพิธีกรรม

คนในพื้นที่

ความศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัด ประกอบกับพิธีกรรมที่เข้มข้น รวมถึงความอศุภรรมย์ต่าง ๆ ที่หลายคนพบเห็นและเล่าสู่กันฟังจากปากต่อปาก ทำให้คนในพื้นที่ต่างก็เคารพศรัทธาต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นอย่างมาก

คนนอกพื้นที่

ความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชได้แพร่กระจายออกไปจนทำให้ผู้คนจากทั่วทุกสารทิศเดินทางเข้ามากราบไหว้และร่วมในพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมือง

“...ที่เพ็ญเป็นคนจังหวัดเพชรบูรณ์ แต่มาอยู่นคราปนีเข้าปีที่สามแล้ว ... ที่นคราที่ศรัทธามาก ปกติก็มาไหว้ประจำ มาเกือบทุกเดือนเลยคะ...”

(ปวีศา ทาจันทร์, สัมภาษณ์วันที่ 3 สิงหาคม 2561)

คนจากในพื้นที่และนอกพื้นที่ต่างเข้าร่วมพิธีกรรมด้วยความศรัทธาเช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองมีผลทางใจต่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรม อีกทั้งการที่คนในพื้นที่และนอกพื้นที่ต่างนับถือเจ้าพ่อหลักเมืองเหมือนกันก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิ่งเดียวกัน

ตำแหน่งที่ตั้ง

สถานที่ที่ใช้ในการประกอบพิธีหลักจะเป็นทางด้านทิศเหนือของศาลหลักเมือง ตั้งประราพิธีด้านหน้าศาลหลักเมือง การหันหน้าเข้าหาหลักเมืองหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงกระทำขึ้นเพื่อให้ผู้นำในการประกอบพิธีได้กล่าวโองการถึงเทพหลักเมืองโดยตรง และผู้เข้าร่วมพิธีได้ร่วมบูชาบวงสรวงและอธิษฐานจิตถึงเทพหลักเมืองด้วย

เครื่องประกอบพิธี

เครื่องประกอบพิธีในพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย

บายศรี

บายศรีที่สำคัญในพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจะมี 5 อย่าง คือ บายศรีปากชาม ใช้เพื่อเข้าในสำหรับ บายศรีพรหม เป็นสัญลักษณ์ของพระพรหม บายศรี 9 ชั้นหรือบายศรีตัน เป็นสัญลักษณ์แทนเทวดาที่อยู่ในต้นไม้ที่ถูกตัดไปแล้ว นำมาตั้งเชิญให้เป็นเทพรักษาในประรำพิธี บายศรีเทพ เป็นสัญลักษณ์ของเทพเจ้า และบายศรีพญานาค เป็นสัญลักษณ์ของพญานาคที่เชื่อกันว่าคอยปกป้องคุ้มครององค์จตุคามรามเทพ

การจัดบายศรีในพิธีกรรมมีขึ้นเพื่อเป็นที่สถิตของเทพแต่ละองค์ บายศรีจึงสื่อถึงความเป็นสิริมงคล เพราะเป็นตัวแทนของเทพแต่ละองค์ว่าได้มาเข้าร่วมในพิธีกรรมแล้ว การจัดบายศรีในประรำพิธีจึงเป็นการแผ่บุญบารมีว่าพิธีกรรมนี้จะสำเร็จผล เพราะมีเทพเจ้ามาเข้าร่วมในพิธีกรรม

อาหารคาวหวาน ผลไม้ น้ำ

อาหารคาวหรือมีเจดองมีงสาหาร ประกอบด้วย หัวหมู เป็ดหนึ่ง ไก่หนึ่ง ปลาหนึ่ง กุ้งหนึ่ง ปูหนึ่ง ผลไม้ 5 ชนิด ไม่มีกำหนดแน่นอน แล้วแต่พรหมณ์และเจ้าภาพ พรหมณ์บางคนกำหนดว่าจะต้องมีผลไม้คือ มะพร้าว กล้วย อ้อยเนื่องจากผลไม้สามชนิดนี้เป็นอาหารของช้าง ช้างหมายถึงพระพิฆเนศซึ่งเป็น เทพเจ้าที่ชาวฮินดูให้ความเคารพนับถือว่าเป็นเทพแห่งความสำเร็จทั้งปวง หากนำผลไม้ทั้งสามชนิดมาประกอบพิธีกรรม พิธีกรรมก็จะสำเร็จผล

ขนมหวาน 5 อย่าง ไม่มีกำหนดแน่นอน ขึ้นอยู่กับพรหมณ์และเจ้าภาพ แต่ขนมที่ขาดไม่ได้เลยในพิธีกรรมคือขนมต้มขาวขนมต้มแดง ขนมต้มขาวแทนบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ขนมต้มแดงแทนครูบาอาจารย์ที่ยังมีชีวิตอยู่ ปัจจุบันมักจะทำขนมไทย เช่น ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง เป็นขนมหลักในการจัดเครื่องบูชา เนื่องจากมีชื่อเป็นมงคลและหาซื้อได้ง่าย

น้ำเปล่าเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่สำคัญในการตั้งเครื่องบูชา ขาดไม่ได้ แต่ปัจจุบันมีการประยุกต์นำน้ำหวานชนิดอื่น ๆ ในท้องตลาดมาไหว้บูชาเทวดาด้วย เช่น น้ำอัดลม ชาเขียวสีใส น้ำผลไม้

การจัดอาหารคาวหวาน ผลไม้และน้ำทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องเสวยของเทพเจ้าที่มาร่วมพิธี เมื่อเทพเจ้าที่มาร่วมพิธีได้เสวยเครื่องเสวยเหล่านี้อย่างอึดหน้ำสำราญจนพึงพอใจ เทพเจ้าก็จะประทานพรให้ตามที่ผู้เข้าร่วมพิธีร้องขอ

เครื่องประโคม

เครื่องประโคม ประกอบด้วย สังข์ บัณเฑาะว์ ฆ้อง โดยเครื่องประโคมทั้งสามชนิดแทนเทพสามพระองค์ คือ สังข์แทนพระนารายณ์ บัณเฑาะว์แทนพระศิวะ เพราะเป็นเครื่องดนตรีของพระศิวะ ฆ้องคือเสียงของพระพรหมที่มีการตีฆ้องบนสวรรค์ การประโคมเครื่องดนตรีทั้งสามชนิดนี้เพื่อส่งเสียงแห่งความศักดิ์สิทธิ์ออกไป เมื่อเสียงนี้กระจายออกไปเป็นสัญญาณว่าปวงเทพได้รับรู้พิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์แล้วและมาร่วมอวยพรให้พิธีกรรมสำเร็จผล

พิธีกรรมและขั้นตอนในพิธีกรรม

พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชประกอบไปด้วยพิธีกรรมหลักคือพิธีบวงสรวงศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช และพิธีกรรมย่อย ได้แก่ พิธีอัญเชิญองค์พ่อจตุคามรามเทพ พิธีกรรมทางสงฆ์ พิธีบูชาราหู พิธีอารตีไฟ และพิธีเทกระเจาด โดยพิธีกรรมเหล่านี้เป็นพิธีกรรมทางพรหมณ์ - ฮินดูและพิธีกรรมทางพุทธศาสนา

พิธีบวงสรวง

พิธีบวงสรวงศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ประกอบไปด้วยขั้นตอนย่อย ๆ สามขั้นตอน คือ

1. การอธิษฐานถึงเทวดา

วัตถุประสงค์หลักของขั้นตอนนี้เป็นการส่งสาส์นถึงเทวดาว่าผู้เข้าร่วมพิธีกรรมประกอบพิธีกรรมเพื่อวัตถุประสงค์ใดและต้องการให้เทวดาช่วยเหลือในเรื่องใด

2. บูชาครู

การบูชาครูมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูของผู้ประกอบพิธีหนุนนำให้การประกอบพิธีกรรมสำเร็จผล ไม่มีอุปสรรค เป็นการระลึกถึงบุญคุณของครูบาอาจารย์ที่เคยสั่งสอน เป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทิต์ของพราหมณ์ต่อครูของตน หลังจากนั้นพราหมณ์จะกล่าวโองการชุมนุมเทวดาและถวายเครื่องบูชาต่อเทพพระหลักเมืองและเทวดาทุกองค์ที่มีาร่วมในพิธี

3. การขอพร

ภายหลังจากถวายเครื่องบูชาแล้ว พราหมณ์จะกล่าวโองการขอพร ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจะขอพรภายในใจถึงเทวดาร่วมกัน เมื่อพราหมณ์กล่าวโองการจบถือว่าพิธีกรรมบรรลุผลเพราะเทวดาได้ให้พรตามที่ผู้เข้าร่วมงานร้องขอแล้ว หลังจากนั้นพราหมณ์ทำการลาเครื่องสังเวย พราหมณ์กล่าวโองการส่งเทวดากลับสวรรค์ เป็นอันเสร็จพิธี

พิธีอัญเชิญองค์พ่อจตุคามรามเทพ

องค์จตุคามรามเทพเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชให้ความเคารพนับถือเพราะมีตำนานที่เกี่ยวข้องกับเมืองนครศรีธรรมราชมาตั้งแต่ในอดีต ดังนั้นเมื่อจะทำพิธีสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช จึงต้องอัญเชิญองค์จตุคามรามเทพเข้ามาในประรำพิธีเป็นอันดับแรก จุดเริ่มต้นของจตุคามรามเทพเริ่มต้นจากการที่ พล.ต.ท.สรรเพชญ์ ธรรมาธิกุล เดินทางไปทอดกฐินที่วัดนางพญา จังหวัดนครศรีธรรมราช วันนั้นท้าวจตุคามรามเทพได้เข้ามาประทับทรง และบอกให้สร้างเสาหลักเมืองขึ้นมาใหม่ ต่อมาจึงได้มีการจัดสร้างเสาหลักเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นในปี พ.ศ. 2528 และมีการสร้างวัดดุมงคลที่ชื่อจตุคามรามเทพเพื่อหารายได้สร้างศาลหลักเมืองขึ้น (ศุภสันต์ จายนีย์โยธิน, 2554, น.31-32)

สำหรับขั้นตอนในพิธีกรรม เริ่มต้นจากการรับรูปหล่อองค์จตุคามรามเทพซึ่งอัญเชิญมาจากวัดนางพญาลงมายังประรำพิธี หลังจากที่พราหมณ์กล่าวโองการอัญเชิญองค์จตุคามรามเทพเข้ามาในประรำพิธีแล้วก็จะตักลงสะบัดชัยเพื่อเอาฤกษ์เอาชัย แสดงการเริ่มต้น หลังจากนั้นมีการรำถวายพญานาคเนื่องจากมีความเชื่อกันว่าองค์จตุคามรามเทพมีพญานาคคอยปกป้องคุ้มครอง

พิธีกรรมทางสงฆ์

ภายหลังจากเสร็จพิธีอัญเชิญองค์จตุคามรามเทพแล้ว มีการนิมนต์พระสงฆ์ จำนวน 109 รูป เข้าไปบริเวณลานด้านข้างของศาลหลักเมือง โดยจะแบ่งพระสงฆ์แยกออกเป็นทีละ 25 รูปทั้งหมด 4 ทีศ และนิมนต์พระเกจิอาจารย์ 9 รูปขึ้นบนศาลหลักเมืองเพื่อปลุกเสกวัตถุมงคลที่ญาติโยมและลูกศิษย์ได้เตรียมไว้ วัตถุมงคลที่เตรียมไว้สำหรับปลุกเสกโดยมากจะเป็นผ้ายันต์พิมพ์พระกาฬและจตุคามรามเทพ หลังจากนั้นพระสงฆ์ทั้ง 109 รูปเจริญพระพุทธมนต์เพื่อความเป็นสิริมงคลต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชและผู้เข้าร่วม

พิธีบูชาธาตุ

สาเหตุที่ต้องประกอบพิธีกรรมนี้ในพิธีสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช เนื่องจากเมื่อย้อนไปในปี 2528 มีการประกอบพิธีปลุกยักษ์วัดพระธาตุขึ้นในพิธีกรรมก่อสร้างศาลหลักเมืองเพื่อให้ต้นขี้มาดูแลบ้านเมือง ดังนั้นการทำพิธีบูชาธาตุจึงเป็นการบูชายักษ์ที่ดูแลเมืองนครศรีธรรมราช การทำพิธีกรรมนี้ขึ้นนั้นก็เพื่อให้คนเกรงกลัวที่จะทำความชั่วและคิดร้ายทำลายบ้านเมือง เนื่องจากเกรงกลัวยักษ์ที่คอยดูแลบ้านเมืองที่ยังคงตื่นและคอยกำจัดคนชั่วออกไป ถือเป็น การสร้างกุศโลบายอย่างหนึ่งให้คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชไม่คิดร้ายต่อบ้านเมือง

“...ตอนนั้นเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้เนี่ยมีความเชื่อว่ายักษ์ที่ดูแลบ้านเมืองที่ปกป้องรักษาเราจะต้องบูชานะ เพื่อที่ว่าอีกนัยหนึ่งก็เพื่อที่จะให้คนชั่วเกรงกลัวต่อบาป...”

(พราหมณ์ประกาย ณ สงขลา, สัมภาษณ์วันที่ 15 สิงหาคม 2561)

นอกจากนี้คนไทยโดยทั่วไปยังเชื่อว่าเมื่อมีดวงราหูเข้าจะเกิดความโชคร้ายแก่ตนเองและครอบครัว อีกนัยหนึ่งของการบูชาธาตุจึงเพื่อเรียกขวัญและกำลังใจให้กับผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรม ผู้ใดที่คิดว่าดวงไม่ดีหรือโชคร้ายก็จะรู้สึกสบายใจขึ้นเมื่อได้มาร่วมพิธีบูชาธาตุ พิธีกรรมจึงมีส่วนในการสร้างความรู้สึกมั่นคงทางจิตใจและความรู้สึกปลอดภัยให้กับผู้เข้าร่วมพิธี

ขั้นตอนของการบูชาธาตุเริ่มต้นด้วยการนำของบูชาที่มีสีด้ามจัดวาง พราหมณ์อ่านโองการบูชาเทพราหู พร้อมทั้งประโคมสังข์ บัณเฑาะว์ ฆ้อง หลังจากพราหมณ์อ่านโองการจบ ประธานในพิธีนำบายศรีไปตั้งในศาลบวรารทั้ง 4 ทิศ เป็นอันเสร็จพิธีบูชาพระราหู

พิธีอารตีไฟ

พิธีอารตีไฟเกิดจากความเชื่อของชาวฮินดูที่เชื่อว่าอคนิเป็นเทพที่มีหน้าที่เสวยอาหารและเครื่องสังเวย เมื่อพราหมณ์ประกอบพิธีบูชาไฟที่เรียกว่าอคนิโหตระ พราหมณ์จึงสวดมนต์อ้อนวอนให้เทพอคนิช่วยเป็นสื่อนำเครื่องสังเวยไปถวายต่อเทพนสววรรค์ เมื่อเปลวไฟลุกโชนขึ้นจึงมีความหมายว่าเทพอคนิได้นำเครื่องสังเวยเหล่านี้ขึ้นไปสู่สรวงสวรรค์ และนั่นหมายความว่าเทพเจ้าบนสรวงสวรรค์ได้รับรู้วัตถุประสงค์ของการประกอบพิธีกรรมแล้ว (พระครูวิศาลารคุณ, 2558)

พิธีสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจะใช้ตั้งไฟเพื่อก่อองไฟและบูชาเทพเจ้า โดยจะใช้อุปกรณ์จากอินเดียโดยเฉพาะ และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมกันโยนถ่านไฟ ฟืนและการบูรลงในตั้งไฟร่วมกัน นัยสำคัญของพิธีกรรมนี้เพื่อปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายและเป็นการขอพรจากเทพเจ้าตามความเชื่อของคนฮินดูที่เชื่อกันว่าเมื่อบูชาเทพเจ้าแล้วจะต้องใช้ไฟเพื่อสมโภชสิ่งนั้นและเผาผลาญสิ่งอัปมงคล เพราะไฟเป็นสัญลักษณ์ของการเผาไหม้ อีกนัยหนึ่งไฟก็เป็นสัญลักษณ์ของความสว่างไสว สื่อถึงความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต ก่อเกิดสติปัญญา ผู้ที่เข้าร่วมในพิธีก็จะรู้สึกสบายใจภายหลังจากได้ประกอบพิธีกรรมนี้

พิธีเทกระจาด

พิธีเทกระจาดเป็นการบริจาคทาน ในอดีตจะเป็นการนำอาหารมาร่วมกันจัดตั้งโรงทานเพื่อให้ผู้เข้าร่วมพิธีได้รับประทานร่วมกัน แต่สำหรับในปี พ.ศ. 2561 เป็นการแจกข้าวสารอย่างเดียวเท่านั้น จำนวน 6,000 ถุง สำหรับเงินทุนที่นำมาซื้อข้าวสารแจกจ่ายได้มาจากผู้ที่มีจิตศรัทธาจากทั่วทุกพื้นที่เป็นการร่วมทำบุญใหญ่ในงานมงคลของจังหวัดนครศรีธรรมราช

เห็นได้ว่าองค์ประกอบในพิธีกรรมมีความสำคัญกับการประกอบพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมือง นครศรีธรรมราช ไม่อาจขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไปได้ องค์ประกอบในพิธีกรรมจึงมีหน้าที่สำคัญในการที่จะทำให้พิธีกรรมดำเนินไปอย่างลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของการประกอบพิธีกรรม นั่นคือการปฏิบัติบูชาเพื่อให้เทพเจ้าตามความเชื่อของศาสนาฮินดูพึงพอใจและประทานพรให้ตามให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมร้องขอ ในขณะที่เดียวกันพิธีกรรมย่อยบางพิธีกรรมอย่างพิธีอารตีไฟ ได้ใช้ไฟเป็นวัตถุสัญลักษณ์เพื่อแสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมว่าพิธีกรรมบรรลุผลตามความเชื่อของฮินดูที่เชื่อว่าไฟจะทำให้เทพเจ้ารับรู้ถึงจุดประสงค์ในการประกอบพิธีกรรม เห็นได้ว่าทั้งองค์ประกอบในพิธีกรรม พิธีกรรมหลักและพิธีกรรมย่อย ล้วนมีขึ้นเพื่อเชื่อมโยงให้คนกับเทพเจ้าหรืออำนาจเหนือธรรมชาติได้ติดต่อสื่อสารกัน

นอกจากนี้พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชยังได้สะท้อนให้เห็นบทบาทของพิธีกรรมที่มีต่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้

1. บทบาทในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

พิธีกรรมมีบทบาทในการสร้างความหวังให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม เห็นได้จากการอธิษฐานถึงเทวดา และการขอพรจากเทวดา ซึ่งต่างเป็นขั้นตอนหนึ่งของพิธีกรรมบวงสรวงศาลหลักเมือง โดยผู้เข้าร่วมพิธีกรรมมักอธิษฐานและขอความเป็นสิริมงคลให้กับตนเองและครอบครัวในเรื่องทั่ว ๆ ไป ไม่ได้เจาะจงเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเหมือนการเข้ามากราบไหว้หรือบนบานส่วนบุคคล

“...ขอเรื่องความปลอดภัย ให้มีความสุขความเจริญทุกด้านแหละนะ ขอแบบเหมาๆไปเลย...”

(ธนพร ศิริกิจพุทธศักดิ์, สัมภาษณ์วันที่ 3 สิงหาคม 2561)

การอธิษฐานและขอพรดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมร่วมเกิดความหวังว่าความทุกข์ใจ ปัญหา และเรื่องที่ร้องขอต่อเทพเจ้าจะส่งถึงเทพเจ้าให้ได้รับรู้และบังเกิดผลตามที่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมอธิษฐาน

นอกจากนี้พิธีกรรมยังมีบทบาทในการช่วยคลายความกังวลทางด้านจิตใจให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม เห็นได้จากพิธีกรรมบูชาราหู โดยพิธีกรรมนี้จะอิงอยู่กับความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับดวงราหู คือผู้ที่เชื่อว่าดวงจะตกและเกิดโชคร้ายขึ้นกับตนเอง การเข้าร่วมพิธีกรรมนี้จะช่วยผ่อนคลายความกังวลให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรมที่มีความเชื่อว่าจะดวงตกจากดวงราหู สำหรับผู้ที่ไม่ได้เชื่อว่าดวงตกหรือโชคร้าย แต่เมื่อได้เข้าร่วมพิธีกรรมนี้ก็ช่วยคลายความกังวลว่าตนจะไม่ประสบกับโชคร้าย

“...การไหว้ราหูหรือบูชาราหูในคำคั้นนั้นเพื่อปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายและเรียกขวัญกำลังใจของผู้ที่ศรัทธาในองค์เทพกิติ ของผู้ที่อยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชกิติ...”

(พรพรรณประกาย ณ สงขลา, สัมภาษณ์วันที่ 15 สิงหาคม 2561)

ความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองทำให้ผู้ศรัทธาที่มาเข้าร่วมในพิธีบวงสรวงศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช เกิดความรู้สึกว่ามีที่พึ่งพิงทางจิตใจ ได้บอกกล่าวถึงปัญหาภายในจิตใจ รวมถึงสิ่งที่คาดหวังให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้รับรู้ เมื่อได้ประกอบพิธีกรรมแล้วก็ก่อให้เกิดความสบายใจจากการได้ปลดปล่อยความทุกข์ใจบางประการ รวมถึงสร้างความรู้สึกมั่นคงทางจิตใจ ผ่อนคลายความกังวล และก่อให้เกิดความหวังแก่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมทั้งในและนอกพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. บทบาทในการสร้างความรู้สึกร่วมของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช

พิธีกรรมหลาย ๆ พิธีกรรมในงานสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่ของการทำกิจกรรมร่วมกันของคนจากทั้งในและนอกพื้นที่ทุกภาคส่วน เห็นได้ชัดจากพิธีเทกระจาด ซึ่งเป็นพิธีที่ให้ผู้ศรัทธาและมีกำลังทรัพย์เพียงพอ ร่วมกันสร้างกุศลโดยการแจกจ่ายข้าวของให้กับชาวบ้านในพื้นที่และผู้เข้าร่วมพิธีกรรม กิจกรรมระหว่างดำเนินพิธีกรรมเทกระจาดทำให้คนจากในพื้นที่และนอกพื้นที่ได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน อันเนื่องจากการพบปะหรือเพื่อตกลงกันว่าแต่ละคนจะบริจาคปัจจัยสิ่งใดในพิธีกรรมในแต่ละปีผู้ที่ศรัทธาจะร่วมกันนำอาหารคาวหวาน ผลไม้ มาร่วมกันจัดตั้งโรงทานเพื่อแจกจ่ายให้กับชาวบ้านในพื้นที่และผู้เข้าร่วมพิธี แต่ในปี 2561 มีการหารือและตกลงกันว่าแจกจ่ายข้าวสารเพียงอย่างเดียวเท่านั้น จำนวน 6,000 ถุง เห็นได้ว่าพื้นที่ของพิธีกรรมได้หลอมรวมคนจากทั้งในและนอกพื้นที่ทุกสาขาอาชีพให้เข้ามาอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน และได้ร่วมพบปะหรือซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความรักใคร่ผูกพันและสมัครสมานสามัคคีกัน

“...มันจะมีวันหนึ่งที่เรียกว่าวันเทกระจาด ผมก็จะไปร่วม ... แล้วแต่ว่าคณะกรรมการจะจัดให้ว่าท่านนายกมาในปีนี้ท่านเหมาะสมที่จะต้องให้อะไร เราก็จะมีส่วนร่วมในการบริจาคไป เป็นการทำบุญร่วมกับพี่น้องประชาชน แต่ละคนก็หลังไหลมา มากันทั่วประเทศเลยไม่ใช่มักกันแค่นครฯนะ ต่างจังหวัดที่เขารู้เขาเลื่อมใสเขาก็จะมา...”

(มาโนช เสนพงศ์, สัมภาษณ์วันที่ 29 กรกฎาคม 2561)

พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช นับว่าเป็นพิธีกรรมที่ผู้คนจากหลากหลายพื้นที่และหลากหลายอาชีพ อันเป็นตัวแทนของสถาบันต่าง ๆ ในสังคมเข้าร่วมในพิธีกรรม เพื่อร่วมกันทำให้พิธีกรรมนี้ดำเนินไปด้วยความราบรื่น ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมต่างชักชวนคนในครอบครัวมาเข้าร่วมงานสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเพื่อความเป็นสิริมงคล สถาบันการเมืองการปกครอง ที่มีเทศบาลเมืองนครศรีธรรมราชเป็นหน่วยงานหลักในการควบคุมดูแลการจัดพิธีกรรมสถาบันเศรษฐกิจ ซึ่งมีกลุ่มเขียนพระเป็นกลุ่มหลักในการเข้ามาขับเคลื่อนเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชในช่วงการทำพิธีสมโภชศาลหลักเมือง รวมถึงกลุ่มนายทุนนักธุรกิจ ที่เข้ามาเป็นกำลังหลักทางด้านเงินทุนในการจัดงานนี้ สถาบันทางศาสนา อันเป็นสถาบันหลักในการเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ไม่ว่าจะเป็นทางศาสนาพุทธ ที่มีพระสงฆ์ร่วมกันเจริญพระพุทธมนต์ ศาสนาฮินดูอันมีพราหมณ์เป็นผู้นำในการประกอบพิธี เห็นได้ว่าทุกสถาบันต่างมีกำลังร่วมกันเป็นหนึ่งเดียว เพื่อให้พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชดำเนินไปด้วยความราบรื่น พิธีกรรมจึงเป็นแกนกลางที่เชื่อมโยงสถาบันต่างๆในสังคมให้ทำหน้าที่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นระบบ

3. บทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมและสร้างปทัสสถานให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมบางประการให้กับผู้เข้าร่วมพิธี โดยพิธีกรรมได้แฝงกุศโลบายบางอย่าง รวมทั้งข้อคิดในการปลูกฝังคุณธรรมทางอ้อมไว้ในพิธีกรรมด้วย เห็นได้จากพิธีบูชาธาตุที่มีการแฝงกุศโลบายบูชายักษ์จากวัดพระธาตุเพื่อตอกย้ำให้รู้ว่ายักษ์จากวัดพระธาตุยังคงดูแลบ้านเมืองและคอยกำจัดคนคิดร้ายกับบ้านเมือง กุศโลบายเช่นนี้ปลูกฝังให้คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชประพฤติดีประพฤติชอบ รักบ้านเมืองและมีความรักใคร่กลมเกลียวกัน

นอกจากนี้ในพิธีกรรมบวงสรวงศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ในขั้นตอนการบูชาครูซึ่งพรหมณ์จะกล่าวถึงครูของตนที่เคยสั่งสอนตนมา ขั้นตอนการบูชาครูนี้จึงเป็นการปลูกฝังคุณธรรมทางอ้อมให้กับผู้เข้าร่วมพิธีให้ระลึกถึงบุญคุณของครูบาอาจารย์และผู้มีพระคุณ เป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุคคลที่เป็นสิ่งที่ดีในสังคมไทยปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน คุณค่าเหล่านี้ถูกแฝงอยู่ภายในพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองเพื่อให้ผู้เข้าร่วมพิธีได้นำไปเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติเพื่อความเจริญในชีวิต

4. บทบาทในการสร้างอัตลักษณ์ให้กับจังหวัดนครศรีธรรมราช

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน เห็นได้จากการมีเสาหลักเมือง อันเป็นหลักชัยของบ้านเมือง เป็นสัญลักษณ์ของการก่อสร้างเมืองในอดีตของผู้ก่อตั้งบ้านเมืองในเวลานั้น หลักเมืองได้ตอกย้ำให้เห็นถึงความเป็นมาอันยาวนานของจังหวัดนครศรีธรรมราชในประวัติศาสตร์ ประกอบกับการที่จังหวัดนครศรีธรรมราชมีศาลพระเสื้อเมือง อันเกิดจากความเชื่อโบราณที่เชื่อว่าหากมีการสร้างศาลหลักเมืองจะต้องมีการสร้างศาลพระเสื้อเมืองควบคู่ด้วย การที่จังหวัดนครศรีธรรมราชมีศาลพระเสื้อเมืองมาตั้งแต่ในอดีตถือได้ว่าเป็นหลักฐานสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าจังหวัดนครศรีธรรมราชมีหลักเมืองมาตั้งแต่ในอดีต การเชื่อมโยงเวลาในทางประวัติศาสตร์กับพื้นที่ของหลักเมืองในปัจจุบัน จึงยังทำให้อัตลักษณ์ของความเป็นพื้นที่เมืองเก่าในประวัติศาสตร์ของจังหวัดนครศรีธรรมราชเด่นชัดมากขึ้น

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ นอกจากจะเป็นพื้นที่ที่มีพระบรมธาตุที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ยังมีเสาหลักเมืองที่เก่าแก่และมีความศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพเลื่อมใสของผู้ศรัทธาทั้งคนจากในพื้นที่และนอกพื้นที่ ทำให้มีนักบุญคนสำคัญในประเทศเดินทางมาเพื่อกราบไหว้อยู่เสมอ ทั้งนักการเมืองระดับชาติ หรือนักธุรกิจระดับประเทศ ที่มีความเชื่อถือศรัทธาต่อองค์คุณความงามเทพเป็นทุนเดิม ก็มักมากราบไหว้ขอพรที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วยตนเอง รวมถึงนำนักฟุตบอลในทีมที่ตนเองเป็นผู้ดูแลมากราบไหว้หลังจากประสบชัยชนะในการแข่งขัน

“...ไม่ได้บน แต่จะขอพรท่าน แล้วก็ขอพรทุกครั้งก็ได้ช่วยทุกทีก็ต้องกลับมากราบท่าน ... เมื่อเราไปถึงที่นั่นแล้วนักเตะเราก็ต่างศาสนา เมื่อเรานำสิ่งที่เราเคารพ แล้วเราก็คิดว่าเป็นสิ่งที่ดี นักเตะทุกคนเขาก็เชื่อและยึดมั่นแล้วก็มี ความสบายใจ...”

(วิชัย ศรีวัฒนประภา, สัมภาษณ์วันที่ 1 กรกฎาคม 2559)

อ้างอิง : <https://www.youtube.com/watch?v=lmqG56SqnAU>

เห็นได้ว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับคนทุกพื้นที่และทุกสาขาอาชีพ สะท้อนให้เห็นว่าจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นเมืองแห่งความศักดิ์สิทธิ์จนผู้คนปรารถนาจะเดินทางมาเพื่อกราบไหว้และร่วมพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช

อีกทั้งจังหวัดนครศรีธรรมราชยังเป็นเมืองเก่าแก่ที่ร่ำรวยด้วยวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นผ่านพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีการยึดถือแบบแผนดั้งเดิมของพิธีกรรมในอดีตมาใช้จนถึงในปัจจุบัน เพื่อคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเก่าแก่และเอกลักษณ์ที่แตกต่างไปจากศาลหลักเมืองจังหวัดอื่น

พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ได้สร้างอัตลักษณ์ที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ว่าพวกเขาไม่ได้ไร้ราก แต่เกิดและเติบโตในเมืองหรือจังหวัดที่มีความเก่าแก่มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ มีพิธีกรรมที่บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองทาง

วัฒนธรรมมาตั้งแต่ในอดีต พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชได้สร้างอัตลักษณ์ให้กับจังหวัด นครศรีธรรมราชเพื่อสื่อความหมายและบ่งบอกตัวตนของจังหวัดนครศรีธรรมราชได้เป็นอย่างดี

5. บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดนครศรีธรรมราช

พื้นที่ของพิธีกรรมมีส่วนในการสร้างมูลค่าหรือเศรษฐกิจให้กับคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช สิ่งสำคัญที่ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจให้กับจังหวัดคือจุดศุภคัมภีร์เทพอันเป็นเทพที่คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชให้ความเคารพนับถือ การนำจุดศุภคัมภีร์เทพเข้ามาในพิธีกรรมทางสงฆ์นับเป็นการต่อรองอำนาจทางการค้าอย่างหนึ่ง พิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชได้เพิ่มมูลค่าให้กับจุดศุภคัมภีร์เทพและวัดดุมงคลที่ได้ผ่านการปลุกเสกในวันประกอบพิธีกรรม แม้ปัจจุบันวัดดุมงคลที่เป็นจุดศุภคัมภีร์เทพจะหาได้ทั่วไป แต่สำหรับวัดดุมงคลที่ผ่านการปลุกเสกโดยพระเกจิอาจารย์ 9 รูปในงานสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อีกทั้งยังผ่านการปลุกเสกในวันที่มีการอัญเชิญองค์จุดศุภคัมภีร์เทพเข้ามาอยู่ในพิธีกรรมด้วยนับเป็นการสร้างเรื่องราวให้กับวัดดุมงคลเพื่อทำให้มีราคามากยิ่งขึ้น รวมถึงทำให้ความเชื่อศรัทธาต่อวัดดุมงคลเหล่านี้มีมากยิ่งขึ้นด้วย

อีกทั้งบุคคลสำคัญในการดูแลการจัดงานสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชก็เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องและมีตำแหน่งสำคัญในวงการพระเครื่อง ทำให้มีการจัดตลาดพระขึ้นบริเวณด้านทิศตะวันตกของศาลหลักเมือง ก่อให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับชุมชน เป็นการสร้างพื้นที่ชั่วคราวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สร้างอาชีพ รวมถึงคนในชุมชนที่ไม่ได้เป็นเซียนพระแต่ต้องการนำวัดดุมงคลมาให้เช่าต่อก็เป็นการไหลเวียนเงินให้กับคนในชุมชนด้วยเช่นกัน

เห็นได้ว่าการปลุกเสกวัดดุมงคลในพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นการสร้างเรื่องราวและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัดดุมงคล โดยใช้พื้นที่ทางพิธีกรรม พื้นที่ทางศาสนา และความเชื่อเข้าไว้ด้วยกัน ลักษณะเช่นนี้ทำให้พื้นที่ทางเศรษฐกิจของธุรกิจความเชื่อเหล่านี้ขยายตัวได้มากขึ้น จุดศุภคัมภีร์เทพมีราคาสูงขึ้น เป็นที่ต้องการมากขึ้น ทำให้ความเชื่อศรัทธาต่อจุดศุภคัมภีร์เทพยังคงดำรงอยู่ เมื่อจุดศุภคัมภีร์เทพยังคงเป็นที่ต้องการ ตลาดพระของจังหวัดนครศรีธรรมราชก็จะยังคงดำรงอยู่ต่อไปได้เช่นกัน

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาองค์ประกอบในพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช พบว่าองค์ประกอบในพิธีกรรมทุกส่วนมีความสำคัญเท่าเทียมกันจนไม่อาจละเว้นสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ องค์ประกอบในพิธีกรรมแต่ละส่วนล้วนเชื่อมโยงกันให้สัมพันธ์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ ทั้งพิธีกรรมหลักและพิธีกรรมย่อย ล้วนเป็นพิธีกรรมที่กระทำขึ้นเพื่อสื่อสารไปยังเทพเจ้าหรืออำนาจเหนือธรรมชาติให้ได้รับรู้วัตถุประสงค์ของการประกอบพิธีกรรม โดยมีผู้นำในการประกอบพิธีกรรมที่เชื่อว่าสามารถติดต่อสื่อสารกับอำนาจเหนือธรรมชาติได้ ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้คนกับอำนาจเหนือธรรมชาติได้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน

ในส่วนของเครื่องบูชาถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้เพื่อสื่อความหมายถึงเทพเจ้าให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น มีขึ้นเพื่อให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเกิดความมั่นใจว่าการประกอบพิธีกรรมในครั้งนี้จะบรรลุผล เห็นได้จากบายศรี ซึ่งมีขึ้นเพื่อเป็นสถิติของเทพแต่ละองค์ในพิธีกรรม เป็นสัญลักษณ์ว่าเทพเจ้าอยู่ในพิธีกรรมและรับรู้การทำพิธีกรรมของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมแล้ว อาหารคาวหวานมีขึ้นเพื่อต้อนรับเทพเจ้า เป็นการจัดเตรียมเพื่อให้เทพเจ้าพึงพอใจและประทานพรให้ตามที่ร้องขอ เครื่องประโคมเป็นสัญลักษณ์แทนเทพ 3 องค์ คือ พระนารายณ์ พระอิศวร และพระพรหม การประโคมเครื่องประโคมเหล่านี้เพื่อส่งเสียงแห่งความ

ศักดิ์สิทธิ์ออกไปเป็นสัญญาณว่าเทพเจ้าได้รับการประกอบพิธีกรรมแล้ว เห็นได้ว่าทั้งพิธีกรรมหลักและพิธีกรรมย่อยรวมถึงองค์ประกอบในพิธีกรรมล้วนมีขึ้นเพื่อเชื่อมโยงคนกับอำนาจเหนือธรรมชาติให้ติดต่อสัมพันธ์กันเป็นหลัก

นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับอำนาจเหนือธรรมชาติก็ยังได้เชื่อมโยงเกาะเกี่ยวให้คนกับคนได้มีความสัมพันธ์ร่วมกัน พิธีกรรมจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน สะท้อนให้เห็นผ่านผู้เข้าร่วมพิธีกรรมทั้งคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ อีกทั้งมนุษย์ได้ยกพื้นที่ศาลหลักเมืองให้เป็นหน้าที่ของอำนาจเหนือธรรมชาติในการควบคุมดูแลสถานที่ พื้นที่ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจึงกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นศูนย์กลางของการเชื่อมโยงคนกับอำนาจเหนือธรรมชาติและคนกับคนเข้าไว้ด้วยกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติหรือพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ผ่านองค์ประกอบของตำแหน่งที่ตั้งในการประกอบพิธีกรรมด้วยเช่นกัน

การประกอบพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชยังได้สะท้อนให้เห็นบทบาทของพิธีกรรมต่อผู้เข้าร่วมและจังหวัดนครศรีธรรมราช 5 ประการ ได้แก่ 1.บทบาทในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ซึ่งบทบาทนี้เป็นบทบาทสำคัญที่ทำให้เห็นวัตถุประสงค์หลักที่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเดินทางมาร่วมพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ทั้งเพื่อความเป็นสิริมงคล คลายความทุกข์ใจ และสร้างความหวัง สอดคล้องกับแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคหบดีที่มองว่าคหบดีชนประเภทต่างๆมีหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจเป็นหลัก (ศิริพร ณ ถลาง, 2557, น.360) อีกทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎีหน้าที่นิยม ที่มีแนวคิดหลักว่าวัฒนธรรมตอบสนองความต้องการจำเป็น 3 ชั้นของมนุษย์ได้แก่ ความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐาน ความต้องการจำเป็นทางด้านสังคม และความต้องการจำเป็นทางด้านจิตใจ (Malinowski 1884 อ้างถึงใน จุฑามาศ นิธิพานิช 2555) 2.บทบาทในการสร้างความรู้สึกร่วมของผู้เข้าร่วมพิธีกรรม พิธีกรรมได้ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันของสมาชิกในสังคม และเกิดความรู้สึกร่วมกัน รวมถึงได้เกิดปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ A.R. Radcliffe Brown ที่ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า พิธีกรรมมีส่วนในการสร้างอารมณ์ร่วมให้กับสมาชิกในสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่าพิธีกรรมมีหน้าที่หลักในการช่วยสร้างความสามัคคี ความรักใคร่กลมเกลียวกันของสมาชิกในสังคม (งามพิศ สัตย์สงวน 2551 อ้างถึงใน จุฑามาศ นิธิพานิช 2555) 3.บทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมและสร้างปทัสถานให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม 4.บทบาทในการสร้างอัตลักษณ์ให้กับจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 5.บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจให้กับจังหวัดนครศรีธรรมราช บทบาททั้ง 3 ประการนี้ได้ตอบสนองความต้องการทางด้านสังคม โดยได้สร้างประโยชน์ให้กับพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชทั้งในด้านอัตลักษณ์และด้านเศรษฐกิจของจังหวัด รวมถึงการนำเอาคุณธรรมจริยธรรมมาใช้สอดแทรกในพิธีกรรมเพื่อควบคุมคนในสังคมให้ประพฤติในสิ่งที่ตรงกันกับการตอบสนองความต้องการจำเป็นทางด้านสังคมด้วยเช่นกัน จะเห็นได้ว่าบทบาททั้ง 5 ประการได้ตอบสนองความต้องการด้านใดด้านหนึ่งให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาลินอฟสกี (Malinowski) ตามทฤษฎีหน้าที่นิยมที่ให้ความสำคัญกับหน้าที่ของวัฒนธรรมว่าวัฒนธรรมจะต้องตอบสนองความต้องการขั้นใดขั้นหนึ่งหรือทั้งสามขั้นให้กับสมาชิกในสังคม

เอกสารอ้างอิง

- จุฑามาศ นิธิพานิช. (2555). *ความเชื่อและพิธีกรรมเรื่องขวัญในสังคมชาวไทยชน เมืองเชียงตุง รัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่: สาขาภูมิภาควิชา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เปรม ดิณสุลันท์และสุมล ตีคง. (2544). *พิธีเปิดศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช*. นครศรีธรรมราช: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.
- พระครูวิศาลวรรณ. (2558). *การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องไฟในศาสนาฮินดูกับพระพุทธศาสนาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2544). รายงานการวิจัย ประเพณีสิบสองเดือน : พิธีกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
- ศิริพร ณ กลาง. (2557). *ทฤษฎีจิตวิทยา วิถีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน – นิทานพื้นบ้าน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพลส จำกัด.
- ศุภลันท์ ฉายนัยโยธิน. (2554). *การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องจุดตามรามเทพในมุมมองของพระพุทธศาสนา*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภาคผนวก
บทความที่ได้รับการตอบพิจารณาผลงานเพื่อตีพิมพ์

ความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธา

Beliefs about The City Pillar Shrine of Nakhon Si Thammarat towards believers

ปัทมาสน์ สุนทรโอวาท¹ มนตรี มีเนียม²

Patthamas Suntorn-ovat¹ Montri Meenium²

¹ [นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์]

² [รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์]

¹[Graduate student, Master of Arts Program, Department of Thai and Applied Thai, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University]

²[Associate Professor, Department of Thai and Applied Thai, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University]

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธา 3 กลุ่ม ได้แก่ นักการเมือง พ่อค้านักธุรกิจ และประชาชนทั่วไป เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่าความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมีบทบาทต่อผู้ศรัทธา 3 กลุ่ม คือนักการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น พ่อค้านักธุรกิจทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น รวมทั้งประชาชนทั่วไป ใน 4 ประการ ได้แก่ 1.บทบาทในการตอบสนองของความต้องการทางด้านจิตใจให้กับผู้ศรัทธา 2.บทบาทในการสร้างความรู้สึกร่วมของผู้ศรัทธา 3.บทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมและสร้างปทัสสถานให้กับผู้ศรัทธา และ 4. บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยบทบาทของความเชื่อทั้ง 4 ประการนี้ได้อตอบสนองของความต้อการจำเป็นให้กับผู้ศรัทธาที่มีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกันออกไป

คำสำคัญ: ความเชื่อ, ศาลหลักเมือง, นครศรีธรรมราช

Abstract

The objective of this article was to study the role of beliefs about the city pillar shrine of Nakhon Si Thammarat to 3 groups of believers who are politicians, merchants or businessmen, and the general public. The data was collected by using an in-depth and informal interviews. The data was collected and analyzed using Functionalism theory. The results of the research were presented by descriptive analysis method.

The results of the study showed that the beliefs about the city pillar shrine of Nakhon Si Thammarat play a role in three groups of believers who are national and local politicians, merchants or businessmen, both nationally and locally, including the general public in 4 aspects which are 1.

the role in responding to the psychological needs of the believers, 2. the role of creating common sense among believers, 3. the role in cultivating morals and building yardstick for the believers, and 4. the role of economic development in Nakhon Si Thammarat province. The role of these 4 beliefs responds to the needs of believers who have different problems and needs.

Keywords: beliefs, City Pillar Shrine, Nakhon Si Thammarat

ความเป็นมาของปัญหา

ความเชื่อ คือ การยอมรับนับถือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีตัวตนและไม่มีตัวตน โดยความเชื่ออาจเกิดจากความไว้วางใจ เชื่อมั่น อารมณ์ หรือจากเหตุผลทางปัญญา ดังนั้นความเชื่อจึงเป็นแบบแผนในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ มีผลทางจิตใจสูง เมื่อมนุษย์ประพฤติตนผิดไปจากความเชื่อ ส่งผลให้เกิดความกลัว และพยายามหาวิธีการที่จะทำให้สิ่งที่ตนเชื่อเมตตาและไม่ทำร้ายตน เช่น เชื่อกันว่าต้นไม้ใหญ่หรือภูเขามีสูกทวดอาศัยสถิต เมื่อเดินทางผ่านจะต้องยกมือไหว้เพื่อแสดงความเคารพต่อสิ่งที่ตนเองเชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์และมีอำนาจเหนือคนธรรมดา และหากอยากอ่อนน้อมให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เมตตาช่วยเหลือก็จะมากกราบไหว้บูชาหรือนำผ้าหลากสีมาประดับเพื่อให้สูกทวดหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์พึงพอใจ (เรไร ไพรวรรณ, 2553)

นอกจากต้นไม้ ป่าเขา หรือธรรมชาติที่เชื่อกันว่าเป็นที่สถิตของสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้ว ศาลก็นับว่าเป็นอีกหนึ่งสถานที่ที่เป็นที่อยู่ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มนุษย์ก่อสร้างขึ้น ไม่ว่าจะเป็นศาลเพียงตา ศาลเจ้า ศาลพระภูมิเจ้าที่ และพระภูมิเมือง หรือที่คำไทยเดิมเรียกว่าหอเจ้าที่เมือง ปัจจุบันรู้จักกันในคำว่าศาลเจ้าพ่อหลักเมือง พระภูมิเมืองหรือเจ้าพ่อหลักเมืองเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ระดับเทวดา มีฤทธิ์เดช ผู้คนจึงนิยมเข้ามากราบไหว้ขอพร โดยศาลหลักเมืองจะเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ถูกต้องอยู่ในจังหวัดต่างๆ (สนิท สมัครการ, 2539)

ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช มีจุดเริ่มต้นจากที่วัดนางพญา ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในอดีตมักมีการประทับทรงก่อนวันหอยออกเพื่อสอบถามเลขเด็ด พันตำรวจเอก สรรพเพชญ์ ธรรมาทิกุล ผู้กำกับการตำรวจภูธรนครศรีธรรมราชจึงได้เดินทางไปที่นี่ด้วยจุดประสงค์เพื่อจับเจ้ามือหอย แต่ในวันนั้นเกิดเรื่องประหลาดขึ้น เมื่อร่างทรงประกาศตนว่าเป็นพญาชิงชัย และบอกกับทางพันตำรวจเอก สรรพเพชญ์ให้ช่วยกันสร้างหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วยไม้ตะเคียนทองจากเทือกเขาทางทิศเหนือของเมืองนี้ โดยต้นตะเคียนทองจะส่งแก่ได้ง่ายเพราะบริเวณโคนต้นไม้มีใบไม้และวัชพืช เรียกกันว่าลานนกหัว หลังจากนั้นพญาชิงชัยก็กลับไป (สัมพันธ์ ทองสมัคร, 2550)

คืนถัดมาก็มีการประทับทรงที่แปลกประหลาดอีก โดยร่างทรงได้ให้ร่างภาพของตนและกล่าวว่า “ไปถามยายหนวดตำรวจเก่าก็จะรู้ว่าเราเป็นใคร” รุ่งเช้าพันตำรวจเอก สรรพเพชญ์จึงนำภาพไปถามพลตำรวจตรีขุนพันรักษ์ราชเดช เมื่อพลตำรวจตรีขุนพันรักษ์ราชเดชได้เห็นและรับรู้เรื่องราวจึงรู้ว่าเป็นท้าวจตุคามรามเทพและเห็นด้วยกับการก่อสร้างหลักเมือง ต่อมาในช่วงปลายปีพ.ศ.2528 หลายฝ่ายต่างหารือกันและมีมติที่จะสร้างหลักเมืองขึ้น โดยในการดำเนินการสร้างมีการประกอบพิธีกรรมหลายพิธีกรรมไม่ว่าจะเป็น พิธีสะกดหินหลัก พิธีเผาดวงชนะเมืองเกณฑ์ภินธูบาทว์ พิธีปลุกยักษ์วัดพระธาตุ พิธีลอยดวงชะตาเมือง พิธีฝังหัวใจสมุทธร เป็นต้น (สัมพันธ์ ทองสมัคร, 2550)

นับตั้งแต่เริ่มดำเนินการสร้างศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ได้เกิดเรื่องเล่าเกี่ยวกับความอัศจรรย์ของหลักเมือง โดยมีผู้บันทึกไว้ว่า ในวันแห่เสาหลักเมือง ในขณะที่อัญเชิญเสาหลักเมืองลงมาตั้งที่ลานหน้าวิหารหลวงนั้นเกิดปรากฏการณ์พระอาทิตย์ทรงกลดขึ้นทันทีอย่างน่าอัศจรรย์ และในทุกๆครั้งที่ทำพิธีกรรมใดๆเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมักจะมีฝนตกอยู่เสมอ (เปรม ตินสุลานนท์และสุมล ดีคง, 2544) จากเรื่องราวความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชอันเป็นที่เล่าขานกันนั้น ทำให้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ที่ได้รับรู้ถึงความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชต่างก็มีความศรัทธาและแวะเวียนมากราบไหว้บนบานร้องขอสิ่งที่ดีต้องการอย่างไม่ขาดสาย

สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ ในบรรดาคนในพื้นที่และคนนอกพื้นที่ที่มีความเลื่อมใสศรัทธาต่อความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชนั้น มีนักการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นรวมอยู่ด้วย โดยเฉพาะนักการเมืองระดับชาติบางคนที่เคยดำรงตำแหน่งเป็นถึงผู้นำระดับสูงของประเทศ คือ นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงบางกระทรวงให้ความเคารพศรัทธาศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นอย่างมาก จนครั้งหนึ่งเคยมีการเสนอข่าวถึงอดีตนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งทีในขณะนั้นดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการได้เดินทางมาที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช โดยถูกตั้งข้อสังเกตว่าเป็นการมาเพื่อทำพิธีกรรมบางอย่าง และหลังจากนั้นนักการเมืองคนนี้ก็ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (ผู้จัดการ, 2560) นำสนใจว่าความเชื่อต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมีบทบาทต่อคนกลุ่มนี้ในลักษณะใด

นอกจากนี้ยังมีนักธุรกิจระดับชาติคนหนึ่งทีเลื่อมใสศรัทธาศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นอย่างมาก จนถึงขนาดที่เป็นผู้สนับสนุนเงินทุนหลายสิบล้านเพื่อบูรณะศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช (ผู้จัดการ, 2560) จนเป็นที่น่าสังเกตว่านักธุรกิจคนนี้ได้รับสิ่งดีที่สมความปรารถนาจากอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช และน่าสนใจว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชได้ตอบสนองความต้องการในเรื่องใดให้กับกลุ่มนายทุนนักธุรกิจที่มีทุนทรัพย์เพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานให้กับตนเอง

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธา 3

กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักการเมือง พ่อค่านักธุรกิจ และประชาชนทั่วไป โดยใช้ทฤษฎี หน้าที่นิยม (functionalism) มาใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อที่จะได้เห็นว่าคุณค่าความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชของคนแต่ละสถานภาพมีบทบาทในการตอบสนองความต้องการของคนกลุ่มนั้นในด้านใดบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทของความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชและบริเวณใกล้เคียงเป็นหลัก ซึ่งอยู่ในพื้นที่ของตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม 2561 – 25 กรกฎาคม 2562 จากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ศรัทธาจำนวน 3 กลุ่ม คือ 1.ผู้ศรัทธาที่เป็นนักการเมือง ประกอบไปด้วยนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองระดับท้องถิ่น 2.ผู้ศรัทธาที่เป็นพ่อค่านักธุรกิจ ประกอบไปด้วยนักธุรกิจ

ระดับชาติและผู้ประกอบการร้านค้าในจังหวัดนครศรีธรรมราชทั้งรายใหญ่และรายย่อย 3 ผู้ศรัทธาที่เป็นประชาชนทั่วไป โดยไม่ได้จำกัดเพศ อายุ และศาสนาของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และแบบไม่เป็นทางการ ประกอบไปด้วยคำถามแบบมีโครงสร้างและคำถามปลายเปิด หลังจากนั้นรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ความศรัทธาของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชทำให้เห็นถึงร่องรอยของความศรัทธาจากบุคคลสำคัญระดับประเทศหลายต่อหลายคนที่เกี่ยวข้องในความศรัทธาของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชและได้เดินทางมาเพื่อประกอบพิธี ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองคนสำคัญและนักธุรกิจระดับประเทศ (ผู้จัดการ, 2560) แสดงให้เห็นว่าแม้ผู้ศรัทธาจะมีตำแหน่งหน้าที่ที่มั่นคงและธุรกิจระดับพันล้านก็ยังคงต้องการสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของคนแต่ละกลุ่ม แต่ละบทบาทหน้าที่ ว่าต่างก็มีความเชื่อต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่แตกต่างกันออกไป

ผู้ศรัทธาที่เป็นนักการเมือง

เป็นที่ยอมรับกันว่าหลักเมืองเป็นเทพที่มีหน้าที่คุ้มครองดูแลประชาชนรวมถึงจังหวัดนครศรีธรรมราชให้สงบสุข แต่สำหรับในปัจจุบัน ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลประชาชนและจังหวัดนครศรีธรรมราชรวมถึงการบริหารจัดการปัญหาต่างๆเป็นหนึ่งในหน้าที่ของนักการเมือง ซึ่งได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนให้เข้ามาพัฒนาจังหวัด การเลือกตั้งจึงนับว่าเป็นก้าวแรกของนักการเมืองในการที่จะเข้ามาทำงานในหน้าที่นี้ และแม้ว่าผลการเลือกตั้งจะได้มาจากประชาชน แต่นักการเมืองเหล่านี้ต่างก็ยังคงต้องใช้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างความมั่นใจให้กับตนเองในการลงสมัครรับเลือกตั้ง

“...ผมบอกได้เลยว่านักการเมืองไม่ว่าระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ สำหรับจังหวัดนครศรีธรรมราชแล้วให้ความเคารพกับศาลหลักเมืองมาก เห็นได้ว่าแทบจะทุกคนจะไปเคารพ กราบไหว้ ขอพรที่ศาลหลักเมือง บนบานก็มี บางคนบนแล้วก็ได้ตั้งใจ...”

(มาโนช เสนพงศ์, 29 กรกฎาคม 2561)

สำหรับการเลือกตั้ง ทุกองค์ประกอบของการเลือกตั้งล้วนสำคัญสำหรับผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ไม่เว้นแม้แต่หมายเลขผู้สมัคร โดยเชื่อว่าหมายเลขมีอิทธิพลต่อชัยชนะ ซึ่งส่วนหนึ่งคนไทยได้รับอิทธิพลการถือเอาเสียงพ้องของตัวเลขตามคติความเชื่อแบบคนจีนเข้ามา ดังนั้น หมายเลขของผู้สมัครจึงเป็นสิ่งสำคัญลำดับต้นๆก่อนการเลือกตั้ง หากได้เลขที่มีเสียงในลักษณะมงคล ก็จะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้ลงสมัครมากยิ่งขึ้น ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งจึงมักจะขอพรให้หลักเมืองช่วยดลบันดาลให้จับได้หมายเลขที่ตนเองต้องการและเป็นสิริมงคล

“...สมมุติเขารับสมัครเลือกตั้งฟุ้งนี้ วันนี้เราเตรียมอุปกรณ์ ในการที่จะไปบนก็ตอนเช้า ก่อนจับฉลากได้หมายเลข เราก็แวะไปขอเสียก่อนก็ได้ ขอเสร็จก็ไปจับหมายเลข...”

(พงศ์สินธุ์ เสนพงศ์, 24 กรกฎาคม 2561)

สอดคล้องกับอดีตนักการเมืองระดับชาติคนหนึ่งซึ่งเป็นชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถึง 11 สมัยและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ที่เคยได้สัมผัสกับความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเมื่อครั้งที่ยังมีการเข้าทรงเทพผู้ดูแลหลักเมือง โดยก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวัน นักการเมืองผู้นี้ได้เข้าไปกราบไหว้และสอบถามถึงหมายเลขผู้สมัครที่จะทำให้ได้รับชัยชนะ ซึ่งวันต่อมาปรากฏว่าจับได้หมายเลขเดียวกันกับที่ร่างทรงเจ้าพ่อหลักเมืองบอกกล่าวไว้ และได้รับชัยชนะในสมัยนั้นและในสมัยต่อมา

“...เราไปกราบว่าเที่ยวนี้อะไรจะได้เบอร์อะไร เมื่อก่อนเป็นทีม คำก็ถามว่ามึงรู้ไหมเที่ยวนี้อะไรไหนจะชนะ บอกไม่รู้แลเลยมาถาม เทพว่ามึงได้ 1 2 3 ชนะ มึงเขียนไปสิที่รถแห่ ฟุ่่งนี้เค้าจับฉลากวันนี้มึงเขียนเสีย เบาลองเขียนดู พอเขียนป้ายคนมาดูก็อ้าวเค้าจับฉลากกันเมื่อไหร่ สัมพันธ์เขียนมาแล้ว ปรากฏว่าจับฉลากได้เบอร์นั้นแหละ พอสมัยถัดมาเราไปหาอีกแหละ 7 8 9 เลขมงคลที่จะได้เป็นตัวแทนของเมืองนี้ ก็จับได้ 7 8 9 คนคำก็เลื่องลือว่าหลักเมืองศักดิ์สิทธิ์แน่เพราะนายสัมพันธ์ไปกราบหลักเมือง คนก็ไปกราบไปไหว้กันเยอะ...”

(สัมพันธ์ ทองสมัคร, 23 กรกฎาคม 2562)

ความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชในเรื่องของการขอตำแหน่งทางการเมืองถูกว่าสื่อไปเป็นวงกว้างว่าได้ตำแหน่งดังใจหวัง ทำให้มีนักการเมืองระดับชาติหลายคนต่างเดินทางมากราบไหว้ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเพื่อขอตำแหน่งทางการเมือง โดยเฉพาะตำแหน่งใหญ่อย่างตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

“...ประมาณ อติเรกสาร เป็นหัวหน้าพรรคชาติไทย บรรหาร ศิลปอาชา พวกนี้จะมากกราบหลักเมืองขอให้เป็นนายก ... ลุงเคยพูดไว้เลย นี่ไปกราบหลักเมือง สิ่งศักดิ์สิทธิ์เมืองนครที่จะได้เป็นนายกใช้ใหม่ ... คนเค้าตกใจเพราะบรรหารได้สมัยนั้น ประมาณไม่ได้เป็น...”

(สัมพันธ์ ทองสมัคร, 23 กรกฎาคม 2562)

สอดคล้องกับข่าวที่รายงานว่าอดีตนักการเมืองระดับประเทศคนหนึ่งซึ่งเข้ามาทำพิธีกราบไหว้ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช รวมถึงสันนิษฐานว่าอาจจะเป็นการมาแก้บนให้กับพี่ชายของตนเอง ภายหลังจากต่อมานักการเมืองผู้นั้นได้ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทำให้โจษจันกันว่าเกิดจากอานุภาพความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่นักการเมืองคนนี้ได้มาบนบานเอาไว้ (ผู้จัดการ, 2560)

นอกจากนี้ในระดับท้องถิ่น ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชก็เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สำคัญที่นักการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราชใช้เป็นที่พักพิงทางจิตใจ โดยจะมากกราบไหว้ขอพรและบนบานศาลกล่าวให้ได้รับตำแหน่งทางการเมืองที่ตนคาดหวัง

“...ผมเคยขอตำแหน่ง ตอนนั้นเปิดเวทีเลือกตั้งนายกอบจ. ผมจัดอยู่ที่สนามหน้าเมืองหันหน้าไปทางศาลหลักเมือง เราก็ขอพรจากท่านว่าขอให้ได้เป็นนายกอบจ. ให้กลับมาบริหารบ้านเมือง ก็ได้ตามที่ต้องการ...”

(มานิช เสนพงศ์, 29 กรกฎาคม 2561)

นอกจากนี้ในกลุ่มของนักการเมืองด้วยกันเองยังมีความเชื่อว่า ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจะเป็นผู้เลือกคนเข้ามาทำงาน หากใครเหมาะสมก็จะได้ตำแหน่งในการเลือกตั้ง แต่หากใครประพฤติไม่ชอบ โกงกิน บ้านเมืองและประชาชน ก็มักจะต้องประสบกับอับเฉาที่เชื่อได้ว่ามาจากความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช

“...คนนครเขาเชื่อกันว่าคนไหนที่ทำดียอมได้ดีทำชั่วยอมได้ชั่ว คนนครนะคนทำไม่ดีมีอันเป็นไปหมด จิตวิญญาณมันมีหมดอยู่ที่ว่าเราจะเชื่อไหม ถ้าถามคนนครนะคนนครเชื่อมากเรื่องนี้ แต่จำไว้ข้อหนึ่งว่าคนทำดี ย่อมได้ดี อาจจะไม่ได้เห็นตอนเป็นอาจจะได้เห็นตอนตาย...”

(วิฑูรณ์ อิศระพิทักษ์กุล, 2 สิงหาคม 2561)

สอดคล้องกับข่าวที่อยู่ในความสนใจของคนจังหวัดนครศรีธรรมราชในช่วงเดือนพฤษภาคม 2561 คือ ข่าวนักการเมืองระดับท้องถิ่นคนหนึ่งเดินทางมากราบไหว้ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชในลักษณะของการมา แก้เคล็ด เพราะในขณะนั้นกำลังถูกตรวจสอบการทุจริตเรื่องงบประมาณแผ่นดินและถูกระงับการปฏิบัติงานใน ขณะนั้น โดยได้นำเอาผ้าสีดำมาผูกที่เสาหินอ่อนภายในศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจำนวน 12 ต้น และผูกที่ ้นาคำาศัยบริเวณทางขึ้นศาลหลักเมืองทั้ง 4 ทิศรวมทั้งสิ้น 8 ต้น ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทางด้านพิธีกรรมของท้องถิ่น คนหนึ่งได้ระบุว่า การนำเอาผ้าดำไปผูก หมายถึง ความตาย ความสูญเสีย ความวิบัติ การที่นำเอาผ้าดำไปผูกที่ ศาลหลักเมืองจึงเป็นไปได้ที่คนๆนั้นอยากจะแก้เคล็ดหรือสาปแช่งใคร ทำให้ถูกรำลือกันว่าคนที่ถูกตรวจสอบ การทุจริตในครั้งนี้ก็เนื่องมาจากความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช นักการเมืองผู้ี้จึงต้องมาทำ พิธีแก้เคล็ดด้วยวิธีการนี้

นอกจากนี้นายสัมพันธ์ ทองสมัคร ยังได้เล่าถึงเรื่องราวแปลกประหลาดเกี่ยวกับการรับรู้เรื่องราว ล่องหน้าของการเมืองในระดับประเทศที่ได้มาจากการเข้าทรงเทพผู้ดูแลหลักเมืองด้วย

“...เป็นเรื่องที่ผมคิดว่าแปลก เช่นยกตัวอย่างนะ สุจินดา คราประยูร จะเป็น ผบ.ทบ.วะ พอไปถามป่า เปรม ลุงไปถามเองว่าสุจินดา คราประยูรจะขึ้นเป็นผบ.ทบ.หรือ ป่าว่าไม่มี ไม่มีทาง ไม่มีสุจินดา พออยู่ๆ สุ จินดาถูกตั้งขึ้นเป็นผบ.ทบ.ก็ไปพบป่าอีก ... นี่บอกเค้าจะเป็นนายกนะป่า ป่าบอกเป็นไปไม่ได้สุจินดาจะเป็น นายกได้ไง ในที่สุดสุจินดาเป็นนายก นี่คือเรื่องราวที่เราพบ...”

(สัมพันธ์ ทองสมัคร, 23 กรกฎาคม 2562)

เห็นได้ว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมีความเกี่ยวพันกับการเมืองในหลายรูปแบบ ความศักดิ์สิทธิ์ ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชทำให้กลุ่มนักการเมืองมีความเชื่อร่วมกันว่าจะต้องไปกราบไหว้ขอพรก่อนการ เลือกลง เพราะจะทำให้ตนได้รับตำแหน่งทางการเมืองที่ตนต้องการและได้รับเลือกจากประชาชน นัยหนึ่งคือเพื่อ เสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งให้เกิดความสบายใจและผ่อนคลาย เพราะเชื่อว่าส่วนหนึ่งหลัก เมืองจะช่วยลดบันดาลให้ตนชนะการเลือกตั้ง

ผู้ศรัทธาที่เป็นพ่อค่านักธุรกิจ

ในสภาวะที่เศรษฐกิจกำลังตกต่ำ กิจการร้านค้าปิดตัวลงไปมาก ค่าครองชีพสูงขึ้นแต่รายได้กลับลด ต่ำลง สภาพเศรษฐกิจในช่วงเวลานี้จึงเป็นเรื่องที่น่าห่วงให้กับกลุ่มพ่อค่านักธุรกิจทั้งระดับเล็กและระดับใหญ่ ลักษณะเช่นนี้ทำให้คนเริ่มมองหาที่พึ่งพิงทางจิตใจกันมากขึ้นเนื่องจากความไม่แน่นอนของชีวิต การมีสิ่งไว้ยึด เหนี่ยวจิตใจจึงช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้กับคนเหล่านี้ได้มากยิ่งขึ้น

ร้านเครื่องถมศรีนคร ร้านจำหน่ายเครื่องเงิน ถมเงิน – ถมทอง ซึ่งตั้งกิจการอยู่บริเวณใกล้เคียงกับ ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชและเห็นศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งมีความศรัทธาต่อ

ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นอย่างมาก เชื่อว่าการที่ธุรกิจเจริญรุ่งเรืองมาจากความศักดิ์สิทธิ์ขององค์พ่อหลักเมืองและจตุคามรามเทพ

“...หลักเมืองนครเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เราอยู่ตรงนี้ก็ควรจะเปิดร้านอะไรเราก็ต้องยกมือไหว้ศาลหลักเมืองให้ทำมาค้าขายขึ้น แล้วบนบานเหมือนกับได้ตั้งใจนี้ ก็น้องพ่อจตุคามด้วย เรายันต์ที่บ้านมีแต่องค์พ่อทั้งนั้นเลย เรายังขายมาจากปี 49 50 ก็ได้มาจากองค์พ่อหลักเมืององค์จตุคามรามเทพ ที่ร้านขายอย่างนี้ได้มาจากองค์พ่อจริงๆ คือไม่ได้มาจากค้าขายธรรมดา สองปีมีสิบล้านยี่สิบได้มาจากองค์พ่อทั้งนั้น ... อันนี้ก็คือไม่ได้บนนะ แต่เรายันต์ท่าน นายของก็มีบอกขอให้ทำมาค้าขึ้น นายของดี ถ้าได้ตามที่กำหนดจะไปถวายอะไรก็ว่าไป ได้ตามใจนึกเลย เป็นสิ่งที่เรายึดเหนี่ยวทางใจ ถ้าคนนับถือก็คือไม่ผิดหวังนะ ถ้าคนไหนนับถือท่านท่านจะให้...”

(สุรียา จิรสุตระสกุล, 25 กรกฎาคม 2562)

สอดคล้องกับร้าน 12 นักชัทร ร้านขายของที่ระลึกบริเวณศาลหลักเมือง ที่เคยพบกับปัญหาธุรกิจซบเซาอยู่ช่วงเวลาหนึ่ง จึงตัดสินใจขอพรต่อศาลหลักเมืองในงานสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเพื่อให้ช่วยเหลือเรื่องธุรกิจที่บ้าน หลังจากนั้นธุรกิจก็เริ่มดีขึ้น มีลูกค้าเข้ามาซื้อของที่ระลึกมากขึ้นจนธุรกิจสามารถทรงตัวต่อไปได้

“...แฟนเค้าเคยขออะ ก็นี่ขึ้น คือธุรกิจก็จะดีขึ้น ... เป็นการขอไม่ได้บนนะคะ ตอนเค้ามาทำพิธีสมโภชก็ไปดูๆด้วยแล้วเค้าก็ขอ ก็นี่ขึ้นคะ มีลูกค้าเข้ามาเยอะขึ้น...”

(สุธินัย ศรีวิมล, 25 กรกฎาคม 2562)

นอกจากกลุ่มร้านค้าผู้ประกอบการในจังหวัดนครศรีธรรมราชแล้ว ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ยังมีอิทธิพลต่อนักธุรกิจระดับประเทศด้วยเช่นกัน โดยมีนักธุรกิจระดับประเทศคนหนึ่งซึ่งเชื่อถือศรัทธาต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นอย่างมาก เพราะมีความศรัทธาอย่างแรงกล้าต่อจตุคามรามเทพเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว โดยได้นำเอาเหรียญปิดตาฟังพระกาฬไปฝังในสนามฟุตบอลของสโมสรที่ตนเป็นเจ้าของทั้งสี่มุมสนาม และหลังจากนั้นทีมฟุตบอลทีมนี้ก็คว้าแชมป์พรีเมียร์ลีกได้ (ผู้จัดการ, 2560)

นอกจากความเชื่อถือในองค์จตุคามรามเทพแล้ว นักธุรกิจคนนี้ก็ยังคงมีความศรัทธาต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นอย่างมาก ถึงกับเคยเดินทางมาทำพิธีที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วยตนเอง โดยเชื่อว่าการที่ทีมฟุตบอลประสบความสำเร็จเกิดจากความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่ตนเองเคารพนับถือ

“...ขอพรทุกครั้งก็ได้ชัยชนะกลับไปทุกทีก็ต้องกลับมากราบท่าน ... เมื่อเราไปถึงที่นั่นแล้วส่วนใหญ่นักเตะเราก็ต่างศาสนา เมื่อเรามีสิ่งที่เราคิดว่าเราเคารพและเราก็คิดว่าเป็นสิ่งที่ดี นักเตะทุกคนเค้าก็เชื่อและยึดมั่นก็มีความสบายใจ ทำให้เค้ามีความเชื่อมั่นขึ้น ... ผมได้ผู้ใหญ่ท่านหนึ่งเอาองค์จตุคามมาให้ หลังจากนั้นเราก็ชนะมาตลอด จนกระทั่งเราจะตกชั้นก็ยังดีขึ้นมาได้ แล้วก็ไปปฏิหารย์เป็นแชมป์...”

(วิชัย ศรีวัฒน์ประภา, 1 กรกฎาคม 2559) อ้างอิง :

<https://www.youtube.com/watch?v=lmqG56SqnAU&fbclid=IwAR1niu3BrsUy->

DvFWFP8e1_xrP2nbl4vo1EVLu2kR3dk4G3AHhMnx4tNLws

ต่อมาในเดือนพฤษภาคม 2559 นักธุรกิจผู้นี้ได้พื่อนักฟุตบอลในทีมมากราบไหว้ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วย โดยประธานชมรมศรัทธาองค์พ่อจตุคามรามเทพ จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ให้ข้อมูลว่าการนำนักฟุตบอลมาทำพิธีที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชในครั้งนั้นของนักธุรกิจคนนี้เป็นไปในลักษณะของ

การแก้บน เนื่องจากได้กล่าวเอาไว้ว่าหากทีมฟุตบอลได้รับชัยชนะจะพาทีมมากราบไหว้องค์พ่อจตุคามรามเทพ และจะช่วยกันบูรณะศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ด้วย (Spring26, เผยแพร่วันที่ 14 พฤษภาคม 2559) เห็นได้ว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอิทธิพลทางด้านจิตใจต่อนักธุรกิจผู้นี้มาก รวมถึงความเชื่อเหล่านี้ยังได้แพร่กระจายไปยังคนใกล้ตัวและนักฟุตบอลในทีมด้วย เพราะเชื่อกันว่าส่วนหนึ่งที่ทีมฟุตบอลได้รับชัยชนะเกิดจากความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชและจตุคามรามเทพที่ตนเองนับถือและได้บนบานศาลกล่าวเอาไว้

นอกจากนี้ยังมีอดีตนักการเมืองที่ผันตัวมาเป็นประธานสโมสรฟุตบอลทีมหนึ่งของประเทศไทย ก็มีความเชื่อถือศรัทธาต่อองค์จตุคามรามเทพและศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วยเช่นกัน โดยจะมาทำพิธีบวงสรวงศาลหลักเมืองเป็นประจำทุกปี พร้อมกับนำผ้าสีและเสื้อทีมฟุตบอลผูกและตั้งที่เสาหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วย

“...มาที่ศาลหลักเมืองครั้งนี้ก็มาเพื่อกราบองค์พ่อจตุคาม ซึ่งผมก็ถือปฏิบัติมาทุกปี เพราะผมเคารพผมสักการะ ผมนับถือ เป็นความเชื่อส่วนตัว แล้วผมก็ถือปฏิบัติเวลาปิดฤดูกาลผมก็จะมากราบไหว้บูชาบวงสรวงท่าน...”

(เนวิน ชิดชอบ, 30 ตุลาคม 2561)อ้างอิง :

<https://www.youtube.com/watch?v=hU80pyGdM9M&fbclid=IwAR04fj9gNFQYhDnvumXUJVyRH3gzbzmX4QAr70i4glhD50le3LA62hEWPEIE>

เห็นได้ว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมีอิทธิพลทางด้านจิตใจต่อทุกกลุ่มสังคม ไม่เว้นแม้แต่พ่อค้านักธุรกิจที่แม้จะมีความมั่นคงทางการเงินสูง แต่ก็ไม่อาจแก้ไขปัญหอันเกิดจากความไม่มั่นคงทางจิตใจได้ ความเชื่อต่อศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจึงเป็นทางออกที่พ่อค้านักธุรกิจเหล่านี้ใช้เพื่อแก้ปัญหาทางด้านจิตใจ แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชของนักธุรกิจทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นได้ตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจให้กับบุคคลกลุ่มนี้

ผู้ศรัทธาที่เป็นประชาชนทั่วไป

ความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ทำให้มีผู้ศรัทธาจากทั่วทุกสารทิศที่เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเข้ามากราบไหว้ขอพรไม่ขาดสาย

ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชนับได้ว่าเป็นเสมือนพื้นที่ที่ช่วยบรรเทาทุกข์ทางด้านจิตใจให้กับผู้ศรัทธาที่มีปัญหาแตกต่างกันออกไป การมากราบไหว้ขอพรต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเชื่อและเคารพนับถือ จึงเป็นทางออกที่ใครหลายคนเลือกปฏิบัติ อีกทั้งการรำลึกจากปากต่อปากถึงความเมตตาของเจ้าพ่อหลักเมืองที่รับคำบนบานขอพรจากผู้ศรัทธาทั้งหมดไม่ว่าบุคคลนั้นจะกราบไหว้หรือบนบานด้วยสิ่งใด หากไม่มีทุนทรัพย์มากพอ ก็สามารถบนบานได้ด้วยกัณฐะน้ำว่าเพียงหวีเดียว ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจึงกลายเป็นเสมือนที่พึ่งพิงยามหาทางออกไม่ได้ให้กับผู้คนทุกชนชั้นฐานะ

“...ไม่ต้องบนก็ได้ แค่ขอพร ขององค์พ่อกล้วยน้ำว่าหวีเดียวก็ได้...”

(สุภาพ สุนทรธีรวิมุติ, 5 สิงหาคม 2561)

แม้ว่าในปัจจุบันการสาธารณสุขในประเทศไทยจะเจริญก้าวหน้ามากขึ้นแล้วก็ตาม แต่ศาลหลักเมือง นครศรีธรรมราชก็ยังคงเป็นสถานที่ที่ผู้ศรัทธานึกถึง แสดงให้เห็นว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีส่วนช่วยในการรักษาอันเป็นการรักษาทางด้านสภาพจิตใจ เมื่อใจแข็งแรงสุขภาพก็จะดีขึ้นตามลำดับ สุขภาพจึงมักเป็นคำขอพรต่อเจ้าพ่อหลักเมืองเป็นลำดับแรกๆที่ผู้ศรัทธานึกถึง

“...ข้าขออย่าให้เจ็บให้ไข้ ให้เป็นต้นโพธิ์ต้นไทรของลูกหลานก่อนตอนนี้...”

(หอมหวน รัตนจันทร์ 5 สิงหาคม 2561)

อีกทั้งในสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เริ่มถดถอย ความมั่นคงในหน้าที่การงานลดลง อัตราค่าครองชีพสูงมากขึ้น แต่รายรับกลับน้อยลง สภาพเศรษฐกิจในลักษณะนี้ทำให้ผู้คนเริ่มมองหาที่พึ่งพิงทางด้านจิตใจเพิ่มมากขึ้น ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชก็เป็นอีกหนึ่งสถานที่ที่ผู้คนจากหลายพื้นที่เดินทางเพื่อมาขอพรเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้กับตนเอง ไม่ว่าจะเป็นขอพรเพื่อการสอบคัดเลือกเข้าทำงาน ความเจริญในหน้าที่การงาน รวมถึงขอให้เงินทองไหลมาเทมาอีกด้วย

“...ส่วนใหญ่ก็บ่น ถ้าลูกเรียนจบก็ให้สอบได้เข้าทำงาน...”

(สุคนธา ขึ้นสุวรรณ, 3 สิงหาคม 2561)

นอกจากความมั่นคงทางด้านงานการเงินแล้ว ความมั่นคงทางด้านร่างกายก็เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่ผู้ศรัทธามักบ่นกล่าวกับเจ้าพ่อหลักเมืองให้ช่วยคุ้มครองดูแลเมื่อต้องเดินทางไกลก็ขอให้เจ้าพ่อหลักเมืองคุ้มครองให้แคล้วคลาดปลอดภัย เพราะเชื่อว่าเจ้าพ่อหลักเมืองเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราชที่จะคอยคุ้มครองดูแลลูกหลานชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชรวมถึงผู้ที่ศรัทธาในศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วยเช่นกัน

“...พื่ออยู่อำเภอทุ่งสง ศรัทธาท่านมาก ถ้าขับรถผ่านก็ต้องยกมือไหว้ท่าน เพราะอันนี้คือศาลหลักเมืองในจังหวัดเรา...”

(ฉัญญวรรณ ตรรักษ์ชูวงศ์สุข, 3 สิงหาคม 2561)

เนื่องด้วยสภาพดินฟ้าอากาศเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน เกษตรกรที่ต้องพึ่งพาสภาพอากาศ แสงแดดและน้ำฝนจึงมักเข้ามากราบไหว้ขอพรศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชก่อนการทำเกษตร แม้บางคนจะไม่ได้เดินทางเข้ามากราบไหว้ที่ศาล แต่ก็มักจะนึกถึงและไหว้ขอพรก่อนทำการเพาะปลูก ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจึงเป็นสถานที่ที่พึ่งพิงให้กับเกษตรกรให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจเมื่อต้องต่อสู้กับความไม่แน่นอนทางสภาพอากาศ รวมถึงให้แคล้วคลาดจากภัยพิบัติที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลผลิตทางการเกษตรด้วย

“...เข้าเมืองมาก็ต้องมาขออะไรสักอย่างได้ปลูกขึ้น ได้ลูกเยอะๆ เดือนไหนฝนตกหนักๆก็ต้องยกมือไหว้ขออย่าให้น้ำท่วม ไม่งั้นหมดเลยนะที่ปลูกเอาไว้ ... ตอนพายุป่าบึกนะจำได้ไหม ผมอยู่หัวไทร พายุมันเคลื่อนไปเคลื่อนมานะว่าจะลงไหน ก็ยกมือไหว้ว่าอย่าลงหัวไทรเลย รอบนั้นก็โดนแต่โดนไม่เยอะ พอได้ตั้งตัว บ้านพังนิดหน่อย .... ศักดิ์สิทธิ์นะ ผมนึกถึงท่านตลอดจะทำอะไรก็ตาม...”

(ภาณุมาศ รอดทองแก้ว, 5 กรกฎาคม 2562)

นอกจากการขอพรด้านสุขภาพ การงาน การเงิน ความมั่นคงและความปลอดภัยแล้ว ยังมีผู้ศรัทธาที่ได้พบกับเรื่องราวแปลกประหลาดเมื่อได้มากราบไหว้ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วย โดยเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรักที่คนส่วนน้อยไม่ค่อยเข้ามาขอพรจากศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชซักเท่าไร

“...มาจากหาดใหญ่นะ เคยมากราบไหว้ครั้งสองครั้ง .... เชื่อกันหลังจากนั้นมีคนเข้ามาในชีวิตผม เยอะมาก และคนที่เข้ามาเป็นคนนครทั้งหมดเลย จะว่าบังเอิญก็บังเอิญ แต่ก็เชื่อว่าเป็นเพราะไปไหว้หลักเมื่อนครมา...”

(กฤติเดช พงศ์พานิช, 4 กรกฎาคม 2562)

ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชอันเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราชจึงเป็นเสมือนที่พึ่งพิงให้กับผู้ศรัทธา ให้ความรู้สึกมั่นคงทางด้านจิตใจ ร่างกาย การงาน และความปลอดภัยในชีวิต ความเชื่อได้ถูกแสดงให้เห็นผ่านการเข้ามากราบไหว้ขอพรของประชาชนจากทั่วทุกสารทิศที่มีปัญหาแตกต่างกันออกไป โดยมีความหวังและความเชื่อว่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองนับถือจะช่วยเหลือให้ผ่านปัญหาเหล่านั้นไปได้

อภิปรายผล

ความเชื่อเกิดขึ้นได้กับคนทุกอาชีพ เพราะความเชื่อมีอิทธิพลต่อคนแต่ละคนแตกต่างกันออกไป ผู้ศรัทธาที่เป็นนักการเมืองมีความเชื่อว่าศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเทพผู้หยั่งรู้และเลือกผู้ที่เหมาะสมเข้ามาทำงานบริหารบ้านเมืองให้เกิดความเจริญก้าวหน้า นักการเมืองหลายคนจึงเลือกที่จะเข้ามากราบไหว้และบนบานศาลกล่าวเพื่อขออนุญาตให้เทพผู้ดูแลหลักเมืองได้เห็นถึงความตั้งใจและเลือกตนเองเป็นผู้บริหารบ้านเมืองในส่วนของผู้ศรัทธาที่เป็นพ่อค้านักธุรกิจ ผู้ศรัทธากลุ่มนี้ประกอบอาชีพบนความผันผวนทางเศรษฐกิจ เชื่อกันว่าเทพหลักเมืองสามารถดลบันดาลสิ่งต่างๆ ให้เกิดขึ้นได้ จึงมักเข้ามากราบไหว้และบนบานศาลกล่าวเพื่อขอให้เทพหลักเมืองเมตตาและช่วยเหลือให้ผ่านพ้นปัญหาทางเศรษฐกิจและการเงิน ซึ่งใกล้เคียงกับความเชื่อของผู้ศรัทธาที่เป็นประชาชนทั่วไปบางกลุ่ม เช่น เกษตรกร ชาวประมง ที่ประกอบอาชีพต้องพึ่งพิงดินฟ้าอากาศซึ่งมีความผันผวนไม่แน่นอน ก็เข้ามากราบไหว้เพื่อมุ่งหวังให้เทพหลักเมืองเมตตาเห็นใจและช่วยเหลือเช่นเดียวกัน

เมื่อเกิดความเชื่อขึ้น จึงได้เกิดการปฏิบัติกิจกรรมบางอย่างขึ้น เพื่อขอร้องขออนุญาตให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เมตตา คือการบนบานศาลกล่าว โดยการบอกกล่าวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ถึงสิ่งที่ตนต้องการ หากได้ตามความประสงค์จะนำเอาสิ่งของบางอย่าง เช่น พวงมาลัย ไช้ต้ม ไก่ต้ม มาถวาย นัยหนึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ยอมสยบต่ออำนาจเหนือธรรมชาติและมุ่งหวังให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เกิดความเห็นใจ อีกนัยหนึ่งเป็นวิธีการที่กระทำขึ้นเพื่อควบคุมและต่อรองให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ดลบันดาลในสิ่งที่ตนเองต้องการ ความเชื่อและพิธีกรรมจึงเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอยู่เสมอ

ความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชของผู้ศรัทธาที่เป็นนักการเมือง พ่อค้านักธุรกิจและประชาชนทั่วไป ยังได้สะท้อนให้เห็นบทบาทของความเชื่อที่มีต่อผู้ศรัทธา 4 ประการ ได้แก่ 1.บทบาทในการตอบสนองความต้องการจำเป็นทางด้านจิตใจให้กับผู้ศรัทธา บทบาทนี้นับว่าเป็นบทบาทสำคัญที่ช่วยในการหาทางออกให้กับความคับข้องใจให้แก่ผู้ศรัทธาที่ต่างสถานภาพกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นการสร้าง ความมั่นคงทางจิตใจ สร้างความหวัง รวมถึงผ่อนคลายความกังวล สอดคล้องกับทฤษฎีหน้าที่นิยมหรือ Functionalism ที่มาลินอฟสกี (malinowski) ได้เสนอแนวคิดหลักเอาไว้ว่าวัฒนธรรมเติบโตมาจากความต้องการจำเป็น 3 ชั้นของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐาน ความต้องการจำเป็นด้านสังคม และความต้องการจำเป็นทางด้านจิตใจ Malinowski (อ้างถึงใน จุฑามาศ นิธิพานิช, 2555) อีกทั้งยังสอดคล้องกับคำกล่าวของอลัน ดันดีส (Alan Dundes (อ้างถึงใน ศิราพร ณ ถกลาง, 2557) ที่ว่า “ถ้าคติชนไม่สามารถทำหน้าที่เป็นทางออกและถ่าย

โอนปัญหาทางใจได้ คติชนก็จะเกือบไม่มีความจำเป็นต้องดำรงอยู่ในสังคมอีกต่อไป” อีกทั้งบทบาทในการตอบสนองของความต้องการทางด้านจิตใจนี้ยังได้ชี้ให้เห็นว่าบุคคลไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพใดต่างก็มีปัญหาเหมือนกันทั้งสิ้น

2. บทบาทในการสร้างความรู้สึกร่วมของผู้ศรัทธา ความเชื่อได้ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันของกลุ่มคนที่เชื่อและนับถือในสิ่งเดียวกัน เพื่อเป็นการบ่งบอกว่าตนเองเป็นกลุ่มพวกเดียวกัน สอดคล้องกับทฤษฎีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม มนุษย์ และสังคม ที่ว่า วัฒนธรรมเป็นศูนย์กลางที่ช่วยเชื่อมโยงคนไว้ในสังคมเดียวกัน เพราะเป็นการสร้างความผูกพันทางจิตใจของคนหลายคนเข้าไว้ด้วยกัน (อมรา พงศาพิชญ์, 2533) 3. บทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมและสร้างปทัสสถานให้กับผู้ศรัทธา เป็นการแสดงให้เห็นถึงการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมบางประการเพื่อปลูกฝังให้ผู้ศรัทธาคิดดีปฏิบัติดี ซึ่งวิธีการนี้ถือได้ว่าเป็นการควบคุมคนในสังคมเพื่อให้เป็นไปในทางที่ดีอีกทางหนึ่ง นับว่าเป็นการตอบสนองของความต้องการจำเป็นทางด้านสังคมตามทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) อีกทั้งยังสอดคล้องกับคำกล่าวของบาสคอม Bascom (อ้างถึงใน ศิวพร ฤทธกลาง, 2557) ที่ว่า “บทบาทหน้าที่อันหนึ่งของคติชน คือ การรักษามาตรฐานพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับในสังคม ซึ่งอาจจะกระทำด้วยวิธีกดดันให้สมาชิกรู้ว่าพฤติกรรมอย่างไรที่สังคมไม่ยอมรับและไม่เห็นด้วยก็ได้ เพราะก็เป็นวิธีหนึ่งของการควบคุมทางสังคม ”

4. บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดนครศรีธรรมราช บทบาทนี้ได้แสดงให้เห็นถึงการดำเนินไปควบคู่กันระหว่างสถาบันเศรษฐกิจและระบบความเชื่อ โดยแมกซ์ เวเบอร์ Max Weber (อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์, 2533) ได้เสนอให้เห็นว่า สถาบันเศรษฐกิจและสถาบันศาสนามีความสัมพันธ์กันมากในช่วงที่เศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่เน้นการเพิ่มพูนของทรัพย์สินกำลังพัฒนา ทำให้ระบบศาสนาอันมีรากฐานมาจากระบบความเชื่อปรับเปลี่ยนแนวคิดไปเป็นการแสวงหาผลกำไรด้วย นอกจากนี้ยังเป็นการตอบสนองของความต้องการจำเป็นทางด้านสังคมตามทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) ในแง่ของการที่ความเชื่อได้สร้างคุณประโยชน์ในการกระจายรายได้ให้กับกลุ่มชนชั้นพระในจังหวัดนครศรีธรรมราช เห็นได้ว่าบทบาทของความเชื่อทั้ง 4 ประการต่างมีหน้าที่ตอบสนองของความต้องการจำเป็นของมนุษย์ในสังคมด้านใดด้านหนึ่งหรือทั้ง 3 ด้าน อันได้แก่ ด้านความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ด้านสังคม และด้านจิตใจ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) ของมาลินอฟสกี (malinowski)

สรุปผลการวิจัย

ความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมีอิทธิพลต่อผู้ศรัทธาในการตอบสนองของความต้องการบางประการ โดยเฉพาะความต้องการทางด้านจิตใจ ให้แก่ผู้ศรัทธาในแต่ละสถานภาพ

ข้อเสนอแนะ

ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธาในกลุ่มอื่นเพิ่มเติม เนื่องจากศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชมีอิทธิพลต่อความเชื่อของคนในหลายอาชีพ ซึ่งผลของการวิจัยจะทำให้เห็นถึงปัญหาและความต้องการของคนในอาชีพนั้น

เอกสารอ้างอิง

- จุฑามาศ นิธิพานิช. (2555). ความเชื่อและพิธีกรรมเรื่องขวัญในสังคมชาวไทเขิน เมืองเชียงตุง รัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภูมิภาคศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- เปรม ตินสุถานนท์และสุมล ดีคง. (2544). พิธีเปิดศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.
- ผู้จัดการสุดสัปดาห์. (2560). ย้อนตำนานหลักเมืองนครฯ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตะวันออก จำกัด
- เรไร ไพววรรณ. (2553). คติชนและภูมิปัญญาไทย. สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ศิริพร ณ ถกลาง. (2557). ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน – นิทานพื้นบ้าน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ส.เอเซียเพลส จำกัด.
- สนธิ สัมครการ. (2539). ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย วิเคราะห์เชิงสังคม – มานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- สปริงนิวส์26. (2559, 14 มิถุนายน). News "วิจัย"นำทีมให้ศาลหลักเมืองนครศรีฯ-จตุคามฯ20พ.ค. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=dq0LoMMXx44&fbclid=IwAR1jNmF3Yc-6_KaWkkONFveGQGyHYsBRjdnZMe0FHTWdmF8GyqfD-qef0L4
- สัมพันธ์ ทองสมัคร. (2550). จตุคามรามเทพ. กรุงเทพฯ: บริษัท ก.พลพิมพ์ (1996) จำกัด.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2533). วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

- กฤติเดช พงศ์พานิช, 4 กรกฎาคม 2562
- ธัญญวรรณ ตรรักษ์วงศ์สุข, 3 สิงหาคม 2561
- พงศ์สินธุ์ เสนพงศ์, 24 กรกฎาคม 2561
- ภานุมาศ รอดทองแก้ว, 5 กรกฎาคม 2562
- มาโนช เสนพงศ์, 29 กรกฎาคม 2561
- วิฑูรณ์ อิศระพิทักษ์กุล, 2 สิงหาคม 2561
- สัมพันธ์ ทองสมัคร, 23 กรกฎาคม 2562
- สุนธรา ชื่นสุวรรณ, 3 สิงหาคม 2561
- สุทินัย ศรีวิมล, 25 กรกฎาคม 2562
- สุภาพ สุนทรธีรวิมล, 5 สิงหาคม 2561
- สุรียา จิรสุนทรสกุล, 25 กรกฎาคม 2562
- หอมหวาน รัตนจันทร์, 5 สิงหาคม 2561

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล นางสาวปัทมาสน์ สุนทรโอวาท
 รหัสประจำตัวนักศึกษา 6011120020
 วุฒิการศึกษา
 วุฒิ ชื่อสถาบัน ปีการศึกษา
 ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2559
 (ภาษาและภาษาไทยประยุกต์)

ทุนการศึกษา

ทุนผลการเรียนดีเด่น ประจำปีการศึกษา 2560

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

ปัทมาสน์ สุนทรโอวาท และ มนตรี มีเนียม. (2562). องค์ประกอบและบทบาทของพิธีกรรมสมโภช ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและจังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน *การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10 วันที่ 12 - 13 กรกฎาคม 2562 ณ อาคารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่* (หน้า 83 - 96). สงขลา: มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่

การตอบรับพิจารณาผลงานเพื่อตีพิมพ์

ปัทมาสน์ สุนทรโอวาท และ มนตรี มีเนียม. (2562). ความเชื่อเกี่ยวกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้ศรัทธา. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*. (บทความได้รับการตอบรับเพื่อพิจารณาผลงานวิทยานิพนธ์เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่)